ΠΟΙΚΙΛΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ἀριθμ. 4
Τιμὴ λεπτὰ 25

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ

ΠΩΣ ΕΠΡΟΔΟΘΗ Η ΕΛΛΑΣ
ΤΙ ΘΑ ΕΚΕΡΔΙΖΑΜΕΝ—ΤΙ ΕΧΑΣΑΜΕΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ
1917

Τιμὴ λεπτὰ 10

ΠΟΙΚΙΛΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Περιλαμβάνουσα
μελέτας φιλοσοφικάς, οἰκονομικάς,
ἐθνικάς, ἱστορικάς καὶ στρατιωτικὰς

ΤΟΜΟΣ Δ΄

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ

ΠΩΣ ΕΠΡΟΔΟΘΗ Η ΕΛΛΑΣ
ΤΙ ΘΑ ΕΚΕΡΔΙΖΑΜΕΝ—ΤΙ ΕΧΑΣΑΜΕΝ

"ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ„
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1917

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ

ΠΩΣ ΕΠΡΟΔΟΘΗ Η ΕΛΛΑΣ

ΤΙ ΘΑ ΕΚΕΡΔΙΖΑΜΕΝ — ΤΙ ΕΧΑΣΑΜΕΝ

ΠΩΣ ΠΑΡΕΔΩΣΑΜΕΝ ΤΟ ΡΟΥΠΕΛ
ΠΩΣ ΘΑ ΕΦΘΑΝΑΜΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΩΝ/ΠΟΛΙΝ
ΠΩΣ ΕΧΑΣΑΜΕΝ ΤΗΝ ΣΜΥΡΝΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ
ΔΙΑΤΙ ΔΙΕΤΗΡΗΘΗ Η ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΙΣ
ΤΙ ΕΤΗΛΕΓΡΑΦΟΥΣΕ Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἀπὸ τὰς ἀγορεύσεις τῶν κ. κ.

Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ — ΠΟΛΙΤΟΥ — ΡΕΠΟΥΛΗ

ΤΟ

ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ

Ἱστορικαὶ θὰ μείνουν αἱ τρεῖς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς ἡ τῆς 12, 13 καὶ 14 Αὐγούστου.

Ὁ μέγας ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων, καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ Πολίτης καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Ρέπουλης, ἔκαμαν τρομακτικὰς ἀποκαλύψεις διὰ τὴν προδοσίαν τῆς ὁποίας ἔπεσε θῦμα ἡ Ἑλλάς.

Μὲ ἐπίσημα ἔγγραφα εἰς τὸ χέρι, μὲ ἐπίσημα τηλεγραφήματα, μὲ στοιχεῖα ἀληθινὰ καὶ σοβαρά, οἱ τρεῖς πολιτικοὶ ἀπέδειξαν ὅτι ὁ τέως Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, τὸ Ἐπιτελεῖον τοῦ Στρατοῦ καὶ αἱ κυβερνήσεις Σκουλούδη—Γούναρη καὶ Λάμπρου ὄχι μόνον δὲν ἐπωφελήθησαν τῶν εὐκαιριῶν νὰ μεγαλώσουν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠτίμασαν, καὶ τὴν ἐξευτέλισαν, καὶ τὴν παρέδοσαν εἰς τοὺς προαιωνίους ἐχθρούς της, καὶ κατέστρεψαν τὴν Καβάλλαν, τὰς Σέρρας καὶ τὴν Δράμαν, καὶ ἐξόντωσαν τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐφόρτωσαν ἑκατομμύρια χρέος εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Χάριν αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ φωτισθῇ καὶ νὰ μάθῃ ὅλην τὴν μαύρην προδοσίαν, παραλαμβάνομεν τὰ κυριώτερα μέρη ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ μεγάλου ἀρχηγοῦ τῆς φυλῆς καὶ τῶν δύο ὑπουργῶν του.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ κ. ΡΕΠΟΥΛΗ

Πῶς ἡ Ἑλλὰς ἐζήτησε νὰ συμμαχήσῃ μὲ τὴν Γερμανίαν. — Τί ἀπήντησεν ἡ Γερμανία. — Ἡ Γερμανία συνιστᾷ εἰς τὸν Κωνταντῖνον νὰ μὴ ἀπομακρύνῃ τὸν Βενιζέλον.

Πρῶτος ἤρχισε τὰς ἀποκαλύψεις κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 12 Αὐγούστου ὁ κ. Ρέπουλης. Ὁ κ. Ρέπουλης εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ λόγου του εἶπεν ὅτι πρὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἀκόμη ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐζήτησε νὰ ρίψῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Γερμανίας.

Ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ὁ Γεώργ. Θεοτόκης μετέβη κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1913 εἰς Βερολῖνον, ἐπιφορτισμένος ν' ἀναγγείλῃ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Μετ' ὀλίγον ἐν τούτοις κατάπληκτος ἡ Κυβέρνησις Βενιζέλου ἐμάνθανεν, ὅτι ὁ Θεοτόκης προέβη καὶ εἰς διάβημα πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γερμανίας φὸν Γιάγκωβ, ἂν θὰ ἦτο διατεθειμένη ἡ Γερμανία νὰ δεχθῇ τὴν Ἑλλάδα ὡς σύμμαχον, ἀναλαμβάνουσα τὴν προστασίαν της ἐπὶ τῶν ἑξῆς ἐκκρεμῶν τότε ζητημάτων:

Α') Ἀπέναντι τῆς Βουλγαρίας διὰ τὴν διαρρύθμισιν τῶν συνόρων·

Β´) Εἰς τὸ ζήτημα τῆς Βορείου Ἠπείρου, καὶ

Γ´) Εἰς τὸ ζήτημα τῶν νήσων.

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐτοκρατορίας, ἔκπληκτος, ἀπήντησε μετ᾽ ἄκρας ἐπιφυλακτικότητος, παραπέμψας τὸν συνομιλητήν του διὰ τὸ Ἠπειρωτικὸν ζήτημα εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν, τὰς δύο ἐνδιαφερομένας συμμάχους τότε τῆς Γερμανίας. Διὰ τὸ Μακεδονικὸν δὲν ἔδωκε ἀπάντησιν ὑπομνήσας ἁπλῶς, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἤδη δηλώσει ὅτι στέργει τὴν διαιτησίαν τῆς Ρωσσίας. Καὶ διὰ τὸ Νησιωτικὸν ὑπεξέφυγεν ἐπίσης.

Ἔσπευσεν ὅμως ταυτοχρόνως νὰ τηλεγραφήσῃ πρὸς τὸν τότε ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴν τῆς Γερμανίας Κουάτ, ἐκφράζων τὴν κατάπληξίν του, πῶς ἡ Ἑλλὰς μετέβαλε τόσον ριζικῶς θέσιν καὶ πολιτικήν, καὶ ἐρωτῶν ἂν ὅλων τούτων διατελεῖ ἐν γνώσει ὁ κ. Βενιζέλος.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἄναυδος ἀπομείνας πρὸ τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ Γερμανοῦ πρεσβευτοῦ, ἔσπευσεν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ κ. Κουὰτ εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἐδήλωσεν εἰς τὸν Βασιλέα, ὅτι ὁ Θεοτόκης ἔπρεπε νὰ διαταχθῇ ἀμέσως νὰ διακόψῃ πᾶσαν περαιτέρω τοιαύτην διαπραγμάτευσιν ἐκθέτουσαν εἰς κίνδυνον τὰ τόσα ἐκκρεμῆ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος.

Προσέθεσε δέ, ὅτι αὐτὸς κατ᾽ οὐδένα λόγον θὰ ἦτο διατεθειμένος ν᾽ ἀναλάβῃ εὐθύνην τοιαύτης πολιτικῆς, καὶ ἂν ἀκόμη ἡ Γερμανία ἐφαίνετο πρόθυμος νὰ δεχθῇ προστασίαν καὶ συμμαχίαν τῆς Ἑλλάδος.

Δὲν παρέλειψεν ἐν τούτοις ὁ κ. Βενιζέλος, πολιτικώτατα σκεπτόμενος, νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν Βασιλέα, ὅτι ἠμποροῦσεν (ὁ Βασιλεύς), ἂν ἤθελε, νὰ ἐξετάσῃ τὰς διαθέσεις τῆς Γερμανίας, ὄχι διὰ τοῦ Θεοτόκη ἀπεσταλμένου τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ εὐθείας διὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτοῦ τῆς Γερμανίας.

Προσέθεσε μάλιστα ὁ κ. Βενιζέλος εἰς τὸν Βασιλέα καὶ τοῦτο, ὅτι εἰς περίπτωσιν καθ᾽ ἣν ἡ Γερμανία θὰ ἐδέχετο νὰ συμμαχήσῃ μὲ τὴν Ἑλλάδα, τότε (ὁ Βενιζέλος) θὰ παρῃτεῖτο, διότι τοιαύτη πολιτικὴ ἀντέκειτο εἰς τὰς ἀρχάς του, καὶ ἠδύνατο ὁ Βασιλεὺς νὰ φέρῃ ἄλλην Κυβέρνησιν, διατεθειμένην ν᾽ ἀναλάβῃ Θὰ παρῃτεῖτο δὲ ὁ κ. Βενιζέλος, διότι αὐτὸς ἐθεώρει ὅτι ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἦτο πλησίον τῆς Ἀντάντ.

Ὁ τότε Βασιλεὺς συμφωνήσας πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Πρωθυπουργοῦ Του, ἔσπευσε νὰ ἴδῃ ὁ ἴδιος τὸν κ. Κουὰτ καὶ νὰ τοῦ ἀνακοινώσῃ ὅσα εἶχε νὰ τοῦ ἀνακοινώσῃ. Ὁ Γερμανὸς πρέσβυς τὰ ἐτηλεγράφησεν εἰς τὸ Βερολῖνον καὶ μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας ἐλάμβανε τὴν ἀπάντησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, «κατ᾽ ἐντολὴν καὶ ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος». Ἡ ἀπάντησις ἔλεγε:

Π ρ ῶ τ ο ν. Ἡ Γερμανία δὲν ἐδέχετο τὰς προτάσεις τῆς Ἑλλάδος, διότι εἶχε ὡρισμένην πολιτικήν, καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὴν μεταβάλῃ μὲ κίνδυνον νὰ περιπλακῇ εἰς πόλεμον.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν. Καὶ τοῦτο ἂν δὲν ἦτο, δὲν ἐπετρέπετο

εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐγκαταλείψῃ ἐξαίφνης τὴν θέσιν της παρὰ τῇ Ἀντάντ, ἥτις καὶ ὑπεστήριξε καὶ ἐξηκολούθει νὰ ὑποστηρίζῃ τὰς Ἑλληνικὰς ἀξιώσεις καὶ τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα.

Ἐν γένει δὲ ὑπεδείκνυεν, ὅτι οὔτε αἱ σχέσεις τῆς Γερμανίας μὲ τὴν Βουλγαρίαν, οὔτε αἱ σχέσεις της μὲ τὴν Τουρκίαν, οὔτε αἱ συμμαχικαί της σχέσεις μὲ τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπέτρεπαν εἰς τὴν Γερμανίαν ν' ἀναλάβῃ προστασίαν Ἑλλσνικῶν συμφερόντων.

Τὸ δὲ χαρακτηριστικώτερον : συνιστᾶτο εἰς τὸν Βασιλέα ν' ἀποφύγῃ ἀντὶ πάσης θυσίας ἀπομάκρυνσιν τοῦ κ. Βενιζέλου ἐκ τῆς Ἀρχῆς, «διότι τὸ τοιοῦτο θ' ἀπετέλει ΔΥΣΤΥΧΙΑΝ διὰ τὴν Ἑλλάδα». Οὐδὲ παρέλειψε νὰ ἐξηγήσῃ τὸ τοιοῦτο «διότι ὁ Βενιζέλος προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας καὶ εἰς τὴν Δυναστείαν, ἀνυψώσας τὸ προσωπικὸν γόητρον καὶ τοῦ ἰδίου Βασιλέως». Κατ' ἐντολὴν δὲ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀντίγραφον τοῦ πρὸς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον ἀπευθυνθέντος τούτου τηλεγραφήματος ἐπεδόθη τότε ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ πρεσβευτοῦ καὶ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Βενιζέλον.

Αὐτὰ ἀπήντησεν ἡ ἰδία ἡ Γερμανία εἰς τὰς προτάσεις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἐκεῖνος ὅμως ἐπέμενε, καθὼς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Ἡ συνθήκη μὲ τὴν Σερβίαν. — Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος λέγει «αὐτὴν τὴν παραβίασιν θὰ τὴν κάμω ἐγώ». — Ἡ σκιὰ τοῦ Κάϊζερ.

Μετ' ὀλίγον ἤρχιζεν ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῆς Σερβίας καὶ ἡ Ἑλλὰς εὑρέθη ὑποχρεωμένη ἕνεκα τοῦ 1ου ἄρθρου τῆς συνθήκης νὰ βοηθήσῃ τὴν Σύμμαχον. Ἀμέσως συμβούλιον τοῦ Στέμματος συνεκλήθη εἰς τ' Ἀνάκτορα

Ὁ κ. Ρέπουλης ἐξακολουθεῖ :

«Εἶχεν ἐξηγηθῆ σαφέστατα, κατηγορηματικώτατα πρὸς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, καὶ πρὶν συγκροτηθῇ τὸ Συμβούλιον τῶν Ἀνακτόρων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Βασιλέως, ἐπανελήφθη καὶ ἐτονίσθη ὅτι ἡ Ἑλλὰς ὑπεχρεοῦτο εἰς ἐπικουρίαν τῆς Σερβίας ἀπέναντι οἱουδήποτε τρίτου, καὶ ἀνεφέρθη καὶ ὁ τρίτος, δηλαδὴ ἡ Αὐστρία. Καὶ ὅταν ἐτελείωσε τὸ Συμβούλιον ἐκεῖνο, ἠκούομεν καὶ ἐμένομεν κατάπληκτοι ἀπὸ τὸν Ἀνώτατον Ἄρχοντα. τὸν προεδρεύοντα τοῦ Συμβουλίου, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αὐτὸς θὰ παραβιάσῃ τὴν συνθήκην . . . .

(Φωναί : Αἶσχος ! αἶσχος !).

»***Αὐτό,*** εἶπε, ***θὰ τὸ κάμω ἐγώ*** *!*

»Ἀλλὰ συνέβαινε κάτι περίεργον μὲ τὸν Βασιλέα ἐκεῖνον. Ὅταν εὑρίσκετο μετ' αὐτοῦ ὁ κ. Βενιζέλος δὲν ἐδίσταζε νὰ ὁμολογῇ ὅτι πείθεται εἰς τοὺς λόγους του, ὅτι ἀληθῶς οὐδεμίαν ἄλλην πολιτικὴν ὀφείλει ν' ἀκολουθήσῃ ἡ Ἑλλάς, οὐ μόνον ἐκ τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς γεωγραφικῆς της

θέσεως, ώς επίσης καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ὑπαγορεύσεως τοῦ συμφέροντος τῆς Ἑλλάδος.

»Ὁ κ. Βενιζέλος ἠναγκάσθη νὰ εἴπῃ οὐχὶ μόνον μίαν φορὰν εἰς αὐτόν: «Συμβαίνει πάντοτε νὰ πείθεσθε ὑπὸ τῶν λόγων μου, ἀλλὰ μόλις ἀποσύρομαι ἀλλάζετε γνώμην». Διατί ἤλλαξε γνώμην; Διότι ἐπενέβαινεν ἡ σκιὰ τοῦ Κάϊζερ, οἱ ἀντιπρόσωποι καὶ οἱ δοῦλοι τῆς σκιᾶς αὐτῆς.

»Ἰδοὺ καὶ ἕνα ἄλλο παράδειγμα:

»Εἶχε κληθῇ διὰ συνεννόησιν κοινῆς ἐνεργείας ὁ ναύαρχος Κὰρρ καὶ ἐνῷ τὴν μίαν ἡμέραν ἐδήλου ὁ τότε Βασιλεὺς ὅτι θὰ ἐδέχετο τὸν ναύαρχον Κὰρρ πρὸς συνεννόησιν, τὴν ἐπομένην, ὅταν ἐνεφανίζετο ὁ ναύαρχος, ἐδήλου ὅτι δὲν δύναται νὰ διανοηθῇ πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Καὶ εὑρέθη πάλιν εἰς τὴν ἀνάγκην ὁ κ. Βενιζέλος νὰ ὑποβάλῃ παραίτησιν, ἡ ὁποία ἀπεσύρθη μετὰ τὰς ἐξηγήσεις τὰς ὁποίας ἔδωκε, διότι καὶ πάλιν ἐπείθετο ἐκ τῶν λόγων τοῦ κ. Βενιζέλου».

Τοιουτοτρόπως ὅταν ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἤκουε τὸν κ. Βενιζέλον νὰ τοῦ ἐκθέτῃ τὰς γνώμας του τὰς εὕρισκεν ὀρθὰς καὶ τὰς παρεδέχετο.

Μόλις ἔφευγεν ὁ κ. Βενιζέλος ἔσπευδαν οἱ ἄλλοι καὶ τὸν ἐσυμβούλευαν νὰ μὴ ἀκούσῃ τὸν κ. Βενιζέλον. Καὶ ὁ Βασιλεὺς ποῦ δὲν εἶχεν ἰδικήν του γνώμην ἐπείθετο ἀμέσως.

Τί ἔλεγαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἐπιτελείου. — Δὲν ἤθελαν τὴν Μ. Ἀσίαν. — Ἡ ἐπιστράτευσις. — Ὁ Δούσμανης λέγει ὅτι ἡ κάθοδος τῶν Γερμανῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν εἶναι ἀνοησία. — Ἡ δύναμις τῆς Ἐθνικῆς ψυχῆς.

Καὶ ὁ κ. Ρέπουλης ἐξακολουθεῖ:

«Δὲν θὰ λησμονήσω ποτέ, ὅταν ἐπῆγα κάποτε εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν δι' ἀνάγκην ὑπηρεσιακήν. Εὗρῆκα ἐκεῖ τὸν κ. Βενιζέλον ἀσχολούμενον μὲ τοὺς χάρτας, οἱ ὁποῖοι τὸν ἀπησχόλουν καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ᾠκοδόμει τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος, μαζῆ του δὲ ἕν τῶν μελῶν τοῦ Ἐπιτελείου. Ὁ κ. Βενιζέλος ἠσχολεῖτο μὲ τὰ ἀνταλλάγματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἡ Ἑλλὰς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Τί δὲ ἔλεγεν ὁ ἀντιπρόσωπος:

—ΔΕΝ ΣΥΜΦΕΡΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ Η ΕΠΕΚΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ Μ. ΑΣΙΑΝ!

»Τί θέλετε, εἶπεν, εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν; Τί σᾶς ἀπασχολοῦν αἱ ἰδέαι νέου διπλασιασμοῦ τῆς Ἑλλάδος; Δὲν συλλογίζεσθε ὅτι συνορεύετε μὲ Κράτος μέγα ὡς ἡ Ρωσσία; Προσέθετε δὲ ὅτι ἡ Κυβέρνησις ὤφειλε νὰ σκεφθῇ πρὶν ἐργασθῇ διὰ τὸν διπλασιασμὸν τῆς Ἑλλάδος, ἂν ἡ Ἑλλὰς εἶνε εἰς θέσιν νὰ διοικήσῃ καὶ τὴν χώραν ἐκείνην τὴν ἰσοδύναμον πρὸς τὴν παλαιάν. Εὕρισκαν ἀνεπαρκῆ τὴν Ἑλλάδα νὰ διοικήσῃ ἄλλα ἐδάφη, νὰ κυβερνήσῃ καὶ ἄλλους ἑλληνικοὺς πληθυσμούς!

»Καὶ διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι τὰ κακουργήματα δὲν εἶναι μόνον ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων τὰ πιστοποιητικὰ ἔχετε

ὑπ᾽ ὄψει Πιστοποιητικὰ κακουργημάτων θὰ εὑρίσκετε καθ᾽ ἑκάστην. Καθ᾽ ὅλων αὐτῶν τῶν κακούργων καὶ προδοτικῶν προσπαθειῶν ἠγωνίζετο ἡ Κυβέρνησις μέχρι τῆς ἡμέρας καθ᾽ ἣν ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ»

Καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐπιστρατεύσεως

«Γνωρίζετε, λέγει ὁ κ. Ρέπουλης, ποία ἦτο ἡ στάσις τοῦ Ἐπιτελείου κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπιστρατεύσεως. Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ τότε Ἐπιτελείου Δούσμανης δὲν εἶχε διστάσει νὰ δηλώσῃ πρὸς τὸν τότε Πρωθυπουργόν, ὅτι ἡ στρατιωτικὴ ἡμῶν ἐνίσχυσις ὑπὸ τῶν Συμμάχων, ἡ ὁποία εἶχε ληφθῇ κατόπιν ἀποφάσεως, ὅπως ἡ Ἑλλὰς δυνηθῇ νὰ συντρίψῃ τὴν Βουλγαρίαν, εἶνε πλήρης καὶ ὅτι ὅσα ἔγραφον αἱ ἐφημερίδες τότε ὅτι κατέρχονται 700,000 Γερμανοαυστριακοῦ στρατοῦ εἶνε δημοσιογραφικαὶ ἀνοησίαι. Ὄχι τόσαι δυνάμεις δὲν δύνανται νὰ κατέλθωσιν, ἀλλ᾽ ἐὰν ἐρρίπτοντο εἰς τὸ Βαλκανικὸν δὲν θὰ ἠδύναντο παρὰ νὰ συντριβῶσι καὶ ὅτι ὁ στρατὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐνισχυόμενος μὲ τὸν στρατὸν τῶν Συμμάχων, ἔχων κέντρον ἐφοδιασμοῦ τὴν Θεσσαλονίκην, ἔχων ὅλας τὰς εὐκολίας ὅσας παρέχει ἡ θέσις αὐτοῦ, θὰ ἠδύνατο νὰ συντρίψῃ τὸν ἐχθρόν. Διατί ἆρά γε ἔλεγεν αὐτά; Ἦτο ἔκρηξις στιγμιαίας στρατιωτικῆς εἰλικρινείας; Ἢ μήπως ἦτο καταχθόνιος ὑπολογισμὸς ἀνθρώπων ὠθούντων εἰς τὴν ἐπιστράτευσιν διὰ νὰ πραγματοποιήσουν τὸ κακοῦργον σχέδιόν των, τὸ ὁποῖον ἐπραγματοποίησαν;»

Εἶπαν ὅμως οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Βενιζελισμοῦ ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἐνέκρινε τὴν πολιτικὴν τοῦ Βενιζέλου.

Ὁ κ. Ρέπουλης λέγει:

«Καὶ θέλετε ἄλλην ἀπόδειξιν ἀπὸ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐπιστρατεύσεως; Ἐκαλεῖτο φανερὰ ὁ λαὸς νὰ πολεμήσῃ. Ἠκούσατε δυσφορίαν διὰ τὴν πολεμικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως; Καὶ δὲν προσῆλθεν ὅλος ὁ στρατευόμενος λαὸς ὑπὸ τὰς σημαίας; Καὶ δὲν ἐνεφανίσθη τὸ ὑπέροχον διὰ τὴν Ἑλλάδα φαινόμενον τῆς ταχυτέρας συγκεντρώσεως τοῦ στρατευθέντος πληθυσμοῦ, παρ᾽ ὅσον ἤλπιζαν αἱ ὑπηρεσίαι; Θέλετε μεγαλειτέραν ταύτης ἀπόδειξιν περὶ ἐγκρίσεως τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τοῦ λαοῦ; *(Χειροκροτήματα)*.

Καὶ τελειώνει τὸν ὑπέροχον λόγον του ὁ κ. Ρέπουλης ὡς ἑξῆς:

»Ναί, ὁμόνοιαν μεταξὺ ὅλων, διότι αὐτὸ ἀπαιτεῖ τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος. Ναί, συγγνώμην πρὸς τοὺς ἀτυχεῖς, τοὺς συρθέντας, τοὺς τυφλωθέντας ὄπισθεν τοῦ ἅρματος τοῦ Δεσποτισμοῦ. Ἀλλ᾽ ὄχι ποτὲ καὶ ἐγκατάλειψιν τοῦ ἔργου ἡμῶν ἀπροφύλακτον κατέναντι τῶν ἐχιδνῶν. *(Χειροκροτήματα)*. Ἀλλ᾽ ὄχι ποτὲ καὶ ἐγκατάλειψιν τοῦ ἔργου ἡμῶν ἀνοχυρώτου εἰς νέας ἐπιβουλάς, ὑπονομεύσεις καὶ κινδύνους. *(Χειροκροτήματα)*.

Τοιαύτη στάσις τῶν Φιλελευθέρων θὰ ἦτο ἔνοχος διὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Δυσχερὴς ὁ ἀγών, ἀλλ᾽ εὔρωστος ἀκόμη ἡ ψυχὴ τοῦ Ἔθνους παρ᾽ ὅλον τὸ δηλητήριον τὸ ὁποῖον ἔχυσαν εἰς αὐτήν. Εἰς τὴν ἀποβολὴν τοῦ δηλητηρίου ἐπικαλούμεθα ἡμεῖς, ὡς Κυβέρνησις, τὴν σύμπραξιν καὶ τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐκείνων οἵτινες

θέλουσι νὰ δώσωσιν εἰλικρινῆ τὴν συνδρομὴν αὐτῶν πρὸς τὸν ἀγῶνα, ὃν ἀνελάβομεν.

Δὲν μᾶς φοβίζει ἡ δηλητηρίασις ἐκείνη, μᾶς ἐνθαρρύνει ἡ εὐρρωστία τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς Ἐπ᾽ αὐτῆς στηριζόμενοι προβλέπομεν μετὰ πεποιθήσεως ἀσφαλοῦς εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐσωτερικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Χώρας. Ἐπ᾽ αὐτῆς στηριζόμενοι προσβλέπομεν μετ᾽ ἐλπίδων ἀληθῶν εἰς εὐόδωσιν καὶ τοῦ μεγάλου ἡμῶν ἀγῶνος. *(Χειροκροτήματα παρατεταμένα καὶ ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίαι).*

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ κ. ΠΟΛΙΤΟΥ

Ἡ κυβέρνησις Γούναρη.—Πρῶτον διάβημα πρὸς τὴν Ἀντάντ. Τί ἐφοβοῦντο ἂν ἡ Ἑλλὰς ἐξήρχετο ἀπὸ τὴν οὐδετερότητα.—Ἡ μυστικὴ Κυβέρνησις περιπαίζει τὸν κ. Ζωγράφον.—Τὸ ὑπόμνημα τοῦ Στρέϊτ.—Τί ἔλεγεν ἕνας μέγας Φιλέλλην.—Τί μᾶς παρεχώρουν αἱ Δυνάμεις.—Τὸν νομὸν Σμύρνης.

Μετὰ τὸν κ. Ρέπουλην ὁμιλεῖ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Πολίτης, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει ἀπὸ τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου καὶ τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως Γούναρη.

«Ἡ Κυβέρνησις, λέγει, ἡ ὁποία διεδέχθη τὴν Κυβέρνησιν τῶν Φιλελευθέρων, ἄνευ προγράμματος, ἔσπευσε νὰ υἱοθετήσῃ τὰς μεγάλας γραμμὰς τοῦ προγράμματος τῶν Φιλελευθέρων.

»Ἡ νέα Κυβέρνησις ἔσπευσε ν᾽ ἀναγγείλῃ εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, καὶ ἰδίως εἰς τὰς Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως, ὅτι «θὰ ἠκολούθει τὴν πολιτικὴν τῆς εὐμενεστάτης πρὸς τὴν Ἀντὰντ οὐδετερότητος καὶ ὅτι οὐδόλως ἐσκόπει ν᾽ ἀπομακρυνθῇ τῆς κατευθύνσεως τῆς χαραχθείσης ὑπὸ τῶν πατροπαραδότων αἰσθημάτων τῆς χώρας, τῶν δεσμῶν τῶν ἑνούντων αὐτὴν πρὸς τὰς Προστάτιδας

Δυνάμεις καὶ τῶν ζωτικῶν αὐτῆς συμφερόντων», εἶχε «πλήρη τὴν συναίσθησιν τῆς κοινότητος τῶν συμφερόντων μεταξὺ δύο φίλων καὶ συμμάχων Χωρῶν» καὶ ἦτο πάντοτε πιστῶς προσηλωμένη εἰς τὴν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας συνθήκην Συμμαχίας».

Αὐτὸ ἦτο τὸ πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως τῆς 25ης Φεβρουαρίου. Ὀλίγαι ἡμέραι μόλις παρῆλθον καὶ τὴν 9ην Μαρτίου, πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας ἐπὶ τῶν φιλικῶν, τῶν φιλικωτάτων αἰσθημάτων τῆς Κυβερνήσεως ἀπέναντι τῶν Προστατίδων Δυνάμεων, ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ζωγράφος μετ᾽ εἰλικρινείας καὶ πεποιθήσεως, τὸ ὁμολογῶ, ἔσπευσε νὰ προβῇ εἰς τὸ πρῶτον διάβημα.

«Πληροφορούμεθα, εἶπε πρὸς τοὺς Πρέσβεις τῶν τριῶν Δυνάμεων, ὅτι αἱ Δυνάμεις θὰ ἦσαν διατεθειμέναι νὰ συνεννοηθῶσι μετὰ τῆς Ἑλλάδος πρὸς σύμπραξιν. Ἡ Κυβέρνησις εἶνε ἑτοίμη νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ αἰσθήματα φιλίας καὶ συμπαθείας τῆς χώρας ἀπέναντι τῶν Προστατίδων Μ. Δυνάμεων. Εἶνε ἑπομένως πρόθυμος νὰ συμπράξῃ ὑπὸ συνθήκας πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἐξασφαλιζούσας τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν προστασίαν τῶν δικαίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐὰν ἡ σύμπραξις οὕτω ἠδύνατο νὰ εἶνε ἐπωφελής. Μέχρι τοῦδε, προσέθετεν ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, δύο ὑπῆρχον τὰ ἐμπόδια—βλέπετε ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐδικαιολογεῖτο ὅτι δὲν εἶχε πραγματοποιήσῃ τὴν πολιτικὴν τῆς ἐξόδου—δύο ἐμπόδια, τὸ ἓν ***ἦτο ὁ Βουλγαρικὸς κίνδυνος,*** διότι ἐφ᾽ ὅσον ἡ Βουλγαρία δὲν τίθεται παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Συνεννοήσεως ἡ Ἑλλὰς δὲν δύναται νὰ ἐκστρατεύσῃ διὰ τὸν φόβον μήπως ἡ Βουλγαρία τὴν πλήξῃ εἰς τὸ πλευρόν, καὶ ὁ δεύτερος κίνδυνος εἶνε ὁ κίνδυνος τοῦ ***Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ*** διότι ἂν ἡ Ἑλλὰς ἐξήρχετο κατὰ τῆς Τουρκίας, εἶχε νὰ φοβηθῇ ὅτι ὀλίγον κατόπιν ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις θὰ προέβαινεν ***εἰς τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ.*** Ἡ σύμπραξις τῆς Κυβερνήσεως προϋποθέτει, λέγει ἡ ἀνακοίνωσις, τὴν ἐξουδετέρωσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ κινδύνου τοῦθ᾽ ὅπερ θὰ ἐλάμβανε χώραν διὰ τῆς συμμαχίας τῆς Βουλγαρίας».

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ζωγράφος ἔλεγεν εἰλικρινῶς αὐτὰ εἰς τὰς Δυνάμεις τῆς Ἀντάντ. Ἀλλὰ τὸ Ἐπιτελεῖον ἐπερίπαιζε καὶ τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν. Διότι «τὸ Ἐπιτελεῖον ἐγνώριζεν ὅτι ὁ ὅρος τὸν ὁποῖον ἔθετεν ἡ Κυβέρνησις διὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς οὐδετερότητος ἦτο ἀπραγματοποίητος. Ἐγνώριζεν ὅτι ἡ Βουλγαρία εἶχε συμφωνίαν μετὰ τῆς Γερμανίας».

Ὁ μυστικοσύμβουλος τοῦ Βασιλέως Γ. Στρέϊτ ἦτο ἀποφασισμένος νὰ κρατήσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν οὐδετερότητα διὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὴν Γερμανίαν. Καὶ τὴν 13ην Μαΐου ὁ Στρέϊτ ὑποβάλλει εἰς τὸν Βασιλέα ὑπόμνημα εἰς τὸ ὁποῖον ἔφθανεν εἰς τὸ ἑξῆς συμπέρασμα:

«Ἂν καὶ ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Ἑλλὰς μείνουν οὐδέτεραι εἶναι τὸ καλλίτερον. Ἂν ἐξέλθῃ ἡ Βουλγαρία καὶ δὲν ἐξέλθῃ ἡ Ἑλλάς, θὰ μεγαλώσῃ ἡ Βουλγαρία καὶ θὰ

κινδυεύῃ ἡ Ἑλλάς. Ἂν ἡ Βουλγαρία συμμαχήσῃ μὲ τὴν Γερμανίαν ὁ κίνδυνος τῆς Ἑλλάδος εἶνε μεγαλείτερος. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξέλθῃ ἡ Βουλγαρία ἐκ τῆς οὐδετερότητος».

Καὶ ὅμως καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ τὸ Ἐπιτελεῖον ἐγνώριζαν ὅτι ἡ Βουλγαρία εἶχε συμμαχήσῃ μὲ τὴν Γερμανίαν ἀλλ' ἐθεώρησαν ὅτι δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ τὸ γνωρίζῃ ὁ Ζωγράφος, καὶ δι' αὐτὸ συνεζητεῖτο ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ἡ Βουλγαρία ἦτο δυνατὸν νὰ μείνῃ οὐδετέρα. Ἔπρεπε νὰ παρουσιάσουν τὰ πράγματα εἰς τὸν Ζωγράφον, ὅτι ἡ οὐδετερότης ἐφαίνετο νὰ εἶνε ἡ καλλιτέρα πολιτική, τὴν ὁποίαν πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ ἡ Ἑλλάς.

«Αἱ Δυνάμεις τῆς Ἀντὰντ — λέγει ὁ κ. Πολίτης — ἀντελήφθησαν ἀμέσως τὴν συμπαιγνίαν. Παρετήρησαν καὶ τὴν παρατήρησιν ταύτην τὴν ἔκαμε πρόσωπον μεγάλης βαρύτητος, μεγάλης ἀξίας, καὶ φιλέλλην ἐγκάρδιος, ἐγκαρδιώτατος μεταξὺ ὅλων, τοὺς ὁποίους ἔχομεν εἰς τὸ Ἐξωτερικόν. Ὁ μέγας φιλέλλην παρετήρησεν ἅμα ὡς ὡρίσθη τὸ διάβημα τοῦτο, ὅτι ἐκινούμεθα ἐν φαύλῳ κύκλῳ.

»Ἡ Βουλγαρία προβάλλει, ἔλεγεν, ὡς ὅρον συμπράξεώς της, τὰς ἐδαφικὰς παραχωρήσεις ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος, ὑμεῖς δὲ ἐπιμένετε νὰ ἐξαρτᾶτε τὴν σύμπραξίν σας ἀπὸ τὴν ἔξοδον τῆς Βουλγαρίας. Καὶ οἱ φίλοι μας ἔλεγαν, ἐπωφεληθῆτε τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἡ συνδρομὴ τῆς Ἑλλάδος εἶνε πραγματικῶς ὠφέλιμος. Ἐφ' ὅσον ἡ στιγμὴ αὐτὴ διαρκεῖ θὰ εὕρῆτε τὰς Δυνάμεις διατεθειμένας νὰ σᾶς ἐγγυηθοῦν τὴν ἐδαφικήν σας ἀκεραιότητα, ἐδαφικὴν ἐπέκτασιν ἐπὶ μεγάλου μέρους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πᾶσαν οἰκονομικὴν καὶ στρατιωτικὴν συνδρομήν.

»Ἡ ἀνακοίνωσις αὐτὴ συνεκίνησεν εἰλικρινῶς τὸν κ. Ζωγράφον καὶ τὴν 19ην Μαρτίου ὑπέβαλεν ἓν ὑπόμνημα εἰς τὸν τότε Βασιλέα. Ὁ κ. Ζωγράφος ἔλεγεν: Ἠξεύρετε ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, ἀφ' ἧς ἀνέλαβον τὴν ἀρχὴν τὴν ἀνέλαβον μὲ ὡρισμένας ἰδέας καὶ μὲ ὡρισμένον πρόγραμμα, ἐδέχθην νὰ περιμένω τὴν κατάλληλον στιγμήν, ἤδη ὅμως ἔφθασε τὸ τέρμα τοῦ χρόνου καὶ ***δὲν ἐπιτρέπεται πλέον διὰ τὴν περιφρούρησιν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν πολιτικὴν τῆς οὐδετερότητος.***

»Ἡ πολιτικὴ αὕτη δὲν εἶνε πλέον ἐφικτὴ ἀφ' ἧς παραβλάπτονται καίρια συμφέροντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, δημιουργοῦνται γεγονότα θέτοντα ἐν κινδύνῳ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἐδάφους, τὸ μέλλον τοῦ Ἔθνους καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν τῆς χώρας». Ἡ τόσον σαφὴς αὕτη προειδοποίησις εἶχεν ἀντίθετον τοῦ προσδοκωμένου ἀποτέλεσμα. Ἤκουσα καγχασμούς, εἰρωνείας, ἐπίκρισιν ἐναντίον τοῦ κ. Ζωγράφου καὶ οἱ κ. κ. τοῦ Ἐπιτελείου δὲν ἔπαυον νὰ τὸν εἰρωνεύωνται καὶ νὰ λέγωσιν, ὅτι δὲν ἔχει σημασίαν ὁ κ. Ζωγράφος, εἶνε ἰδιολόγος ἀνάξιος προσοχῆς. Ἐν τούτοις, τόση ἦτο ἡ ἐπιθυμία ἐκ μέρους τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων νὰ ὠθήσωσι τὴν Ἑλλάδα εἰς μίαν πολιτικὴν ἐκ τῆς ὁποίας μεγάλα θὰ ἦσαν ὠφέλη διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, ἀλλὰ καὶ μεγάλη ἡ στρατιωτικὴ

ὠφέλεια δι᾽ αὐτάς, ὥστε τὴν 30ὴν Μαρτίου προέβησαν εἰς βαρυσήμαντον ἀνακοίνωσιν.

Ἐδήλωσαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅτι ἦσαν ἕτοιμαι νὰ ἐξασφαλίσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀντὶ τῆς συνδρομῆς της εἰς τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον, τὰ ὑποσχεθέντα ἀνταλλάγματα ἐν τῷ βιλαετίῳ Σμύρνης καὶ ἐρωτηθέντων τῶν κ. κ. Πρεσβευτῶν παρὰ τοῦ τότε κ. Πρωθυπουργοῦ, τί ἐνόουν διὰ τῆς φράσεως ταύτης, ἀπήντησαν: «Τὴν Σμύρνην καὶ σημαντικὸν μέρος τῆς ὄπισθεν χώρας».

Ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος φέρει προτάσεις τοῦ κ. Μπριάν. — Νέαι προτάσεις τῆς Ἑλλάδος. — Σκηνὴ μεταξὺ Ζωγράφου καὶ Δούσμανη.

Ὁ κ. Πολίτης ἐξακολουθεῖ:

Ὑψηλὸν πρόσωπον (ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος) ἦλθε τότε εἰς τὰς Ἀθήνας κομίζον προτάσεις ἢ συμβουλὰς μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρός, φίλου Κράτους (τοῦ κ. Μπριάν), καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν ἰδέαν νὰ προβῇ εἰς νέον διάβημα περὶ ἐξόδου. Τὴν πρώτην Ἀπριλίου, κατόπιν πολλαπλῶν συμβουλίων, συνετάχθη ἓν μακροσκελὲς ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἐστάλη εἰς τὰς τρεῖς Μεγάλας Δυνάμεις, ἔγγραφον διὰ τοῦ ὁποίου ἐπροτείνετο ἡ ἔξοδος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν οὐδετερότητα.

Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἔλεγε τὸ ἔγγραφον, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἠμπόδισε τὴν Ἑλλάδα νὰ πραγματοποιήσῃ

τὴν ἐπιθυμίαν της νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς οὐδετερότητος ἦτο ὁ Βουλγαρικὸς κίνδυνος· ἐσκέφθημεν μέχρι τοῦδε, ὅτι διὰ νὰ ἐξουδετερωθῇ αὐτὸς ὁ κίνδυνος ἦτο ἀναγκαία ἡ σύγχρονος ἔξοδος τῆς Βουλγαρίας. Ἀφοῦ αὐτὸς ὁ ὅρος δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ θὰ προτείνωμεν κάτι τι ἄλλο, νὰ ἔλθωμεν μὲ ὅλας τὰς στρατιωτικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις νὰ συμπολεμήσωμεν κατὰ τῆς Τουρκίας, ὑπὸ τὸν ὅρον ὁ πόλεμος νὰ ἔχῃ ὡς τελικὸν σκοπὸν τὴν διάλυσιν τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, δεύτερον ἡ Ἑλληνικὴ στρατιωτικὴ δρᾶσις νὰ μὴ τεθῇ ἐκτὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Ἂν αὐτὰ ἐγίνοντο δεκτὰ θὰ συνωμολογεῖτο μία διπλῆ συμφωνία, μία πολιτικὴ καθορίζουσα τὰ ἀνταλλάγματα λεπτομερῶς, ἀνταλλάγματα ἐδαφικά, ἀνταλλάγματα πολιτικά, ἀνταλλάγματα οἰκονομικῆς φύσεως, καὶ δευτέρα συμφωνία στρατιωτική, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ προέβαινον τὰ Ἐπιτελεῖα.

Τὸ κείμενον ὑπεβλήθη, τοὐλάχιστον δίς, εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ τότε Βασιλέως καὶ τοῦ Ἐπιτελείου, δὲν παρῆλθον ὅμως τρεῖς ἡμέραι, ὅτε ὁ Ἐπιτελάρχης σπεύδει νὰ μὲ ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ μοὶ ἐκφράσῃ τὰς ἀνησυχίας, τὰς ὁποίας εἶχε κατόπιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου τούτου, ἀνησυχίας διότι ἡ διατύπωσις αὐτὴ δὲν τοῦ ἐφαίνετο ἀρκετὰ σαφής, ἰδίως ἐν τῇ φράσει ἐκείνῃ ὅπου ἐπροσδιορίζετο ὁ ἐνδεχόμενος Ἑλληνικὸς τομεύς.

Ἔλεγε τὸ ἔγγραφον ἡ Ἑλληνικὴ στρατιωτικὴ δρᾶσις νὰ περιορισθῇ. Ὁ Ἐπιτελάρχης ἤθελε νὰ ὁρίσωμεν

ἀκόμη περισσότερον περιωρισμένην τὴν δρᾶσίν μας. Ἀλλὰ ἡ πρότασίς μας εἶχε σταλῆ πλέον. Ἐνόησα ἀμέσως ὅτι ὁ ἀληθὴς φόβος ἦτο μήπως τυχὸν γίνῃ δεκτὸν τὸ διάβημα, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε προβῆ ἡ Κυβέρνησις τὴν 4ην Ἀπριλίου.

Τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν ἔσχε καὶ ὁ κ. Ζωγράφος ὅταν τὴν ἑπομένην ἐγνώρισε τὰς σκέψεις τοῦ Ἐπιτελάρχου. Καὶ ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔλαβε χώραν μία σφοδροτάτη σκηνὴ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Δούσμανη ἐνώπιον τοῦ τότε Πρωθυπουργοῦ καὶ ἐμοῦ· ὁ κ. Ζωγράφος εἶπεν εἰς τὸν κ. Δούσμανην :

-- Μὰ πάλι θέλετε νὰ μᾶς γελάσετε ;

Ὑπέκυψεν ἐν τούτοις ὁ κ. Ζωγράφος εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἐπιτελάρχου καὶ ἐδέχθη ν' ἀποστείλῃ τὴν 7ην Ἀπριλίου ἓν ἐπεξηγηματικὸν ἔγγραφον στρατιωτικῆς φύσεως. Διὰ νὰ γείνῃ, ἔλεγε τὸ ἔγγραφον τοῦτο, μία σοβαρὰ ἐπιχείρησις ἐναντίον τῆς Τουρκίας, ἀπαιτοῦνται δυνάμεις πολλαί, ἀπαιτοῦνται τοὐλάχιστον δυνάμεις ἴσαι μὲ ἐκείνας τὰς ὁποίας δύναται νὰ παρατάξῃ ἡ Τουρκία καὶ μὲ ἐκείνας τὰς ὁποίας δύναται νὰ παρατάξῃ ἡ Βουλγαρία, διότι δὲν γνωρίζομεν τί θὰ κάμῃ ἡ Βουλγαρία. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν δύναται νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ νὰ ἔχωμεν ν' ἀντιμετωπίσωμεν δύο στρατοὺς ἡνωμένους. Ποῖοι δὲ ἦσαν οἱ δύο στρατοὶ οἱ δυνάμενοι νὰ ἑνωθῶσι ; τοὺς ὑπελόγιζαν εἰς 440,000 μαχητάς, ἤτοι εἰς 750,000 ἄνδρας.

Ἡ Ἑλλὰς θὰ ἔδιδε τὸ πολὺ 300,000, ἑπομένως οἱ Σύμμαχοι εἶχαν νὰ προσφέρουν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα 450.000.

Ἀλλά, προσέθετε τὸ ἔγγραφον, σοβαρὰ ἐπιχείρησις μεταξὺ Αἵμου καὶ τῶν Δαρδανελλίων δὲν δύναται νὰ γείνῃ—τοὐλάχιστον ἡμεῖς δὲν τὴν ἐπιχειροῦμεν.— ***Ἐὰν σεῖς θέλετε, πηγαίνετε καὶ ἐὰν τυχὸν ἐπιτύχῃ τότε δυνάμεθα νὰ ἔλθωμεν καὶ ἡμεῖς !***

Δηλαδὴ ν' ἀρχίσουν τὸν πόλεμον οἱ Σύμμαχοι καὶ μόνον ἂν νικήσουν, τότε νὰ λάβωμεν καὶ ἡμεῖς μέρος καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰς ὠφελείας τῆς νίκης !

Τὸ Ἐπιτελεῖον ἐκανόνιζε τοὺς ὅρους ὥστε νὰ μὴ γίνωσι δεκτοί. Διότι βεβαίως κανεὶς δὲν θὰ ἐδέχετο νὰ πολεμήσῃ διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν ἄλλοι τῆς νίκης του.

Αἱ Δυνάμεις ἠνόησαν τὸ παιγνίδι, τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ παίξῃ τὸ Ἐπιτελεῖον καὶ οὔτε ἀπήντησαν εἰς τὸ ἔγγραφον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος δὲν ἔπαυαν νὰ ὑποδεικνύουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε μέγας κίνδυνος καὶ ἔπρεπε νὰ προσέξουν. Δὲν ἔπρεπε νὰ παίζῃ τις μὲ τὴν τιμήν, μὲ τὴν ἐκτίμησιν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ χώρα μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἰς τὸ ἐξωτερικόν. «Προσέξατε—ἔλεγεν ἓν τηλεγράφημα τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου τῆς 16ης Ἀπριλίου—προσέξατε μήπως ἡ στρατιωτικὴ ἀντίληψις ἐπισκιάσῃ τὰς πολιτικάς, διότι θὰ πληρώσωμεν ἀκριβά, μὲ τὴν ἀπώλειαν τῶν μεγάλων, τῶν ζωτικῶν συμφερόντων τοῦ Ἔθνους».

Ἀλλ' ὁ κ. Ζωγράφος ἐπέμενε. Ἤθελε νὰ σώσῃ τὴν

῾Ελλάδα ἀπὸ τὸν δρόμον, εἰς τὸν ὁποῖον εἰσήρχετο, καὶ τὴν 18ην ᾿Απριλίου ἡ Κυβέρνησις ἀποφασίζει νὰ προβῇ εἰς νέας προτάσεις. ῾Ο στρατὸς ὤφειλε νὰ μείνῃ ἐν ἐπιφυλακῇ ἀπέναντι τῆς Βουλγαρίας, ἀλλὰ ὁ στόλος εἶναι διαθέσιμος διὰ νὰ πολεμήσῃ μαζί σας τοὺς Τούρκους. Οἱ ἀντιπρόσωποί μας ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἔλεγον: «Προσέξατε! Μέχρι τοῦδε ἡ συμμετοχὴ τῆς ῾Ελλάδος ἐπεζητεῖτο καὶ τῇ ἐδίδοντο ἀνταλλάγματα· τοῦ λοιποῦ ἡ ῾Ελλὰς πρέπει νὰ προσφέρῃ τὴν συνδρομήν της διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοιαῦτα. ᾿Εὰν ἀργήσῃ ἀκόμη, θὰ εὑρεθῇ ὑλικῶς ἀπομεμονωμένη, ἄνευ φίλων καὶ ἐστερημένη τῶν συμπαθειῶν τῶν Δυνάμεων τῶν ἐχουσῶν τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης». ᾿Εβολιδοσκοπήθησαν τότε αἱ Κυβερνήσεις, ἵνα μὴ ἐκτεθῇ ἡ ῾Ελληνικὴ Κυβέρνησις εἰς κανὲν νέον διάβημα, τὸ ὁποῖον θὰ ἔμενεν ἄνευ ἀπαντήσεως. ᾿Ηρωτήθησαν προκαταβολικῶς, ἐὰν θὰ ἦσαν διατεθειμέναι νὰ δεχθῶσι μίαν τοιαύτην πρότασιν. Αἱ Δυνάμεις ἀπήντησαν: «Ναί, ἀλλ᾿ ἄνευ ὅρων. Δὲν ἔχομεν πλέον καμμίαν πεποίθησιν εἰς σᾶς, σεῖς ὅμως πρέπει νὰ ἔχητε πεποίθησιν εἰς ἡμᾶς. ῎Ελθετε μαζῆ μας, ἐὰν θέλετε, νὰ πολεμήσωμεν καί, ὅταν νικήσωμεν, ἡμεῖς θὰ κάμωμεν ὅ,τι δυνάμεθα διὰ τὰ ῾Ελληνικὰ συμφέροντα»

Τότε εἶπεν ἡ ῾Ελληνικὴ Κυβέρνησις πρὸς τὰς Δυνάμεις.

— Δὲν εἶνε δυνατὸν τοὐλάχιστον εἰς τὸ αὐτὶ νὰ μᾶς εἴπητε τί θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύχωμεν; Καὶ μᾶς εἶπαν εἰς τὸ αὐτί: «Τὸ μερίδιόν σας εἶνε ἀκόμη διαθέσιμον. Τὸ ἔχομεν κατὰ μέρος. Εἶνε ἄθικτον. ᾿Αλλὰ μὴ συζητεῖτε πλέον». Αἱ Δυνάμεις εἶχαν σχηματίσει ἤδη τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἀπέτυχε, νὰ ἐμβάλουν εἰς πειρασμὸν τὴν Βουλγαρίαν. νὰ τῆς προσφέρουν διάφορα ἐδάφη, Σερβικὰ καὶ ῾Ελληνικά, διὰ νὰ δεχθῇ νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὸν πόλεμον. Καὶ οἱ φίλοι μας, οἱ πρέσβεις μας, δὲν ἔπαυαν νὰ λέγουν: «Σπεύσατε· ἐμπιστευθῆτε εἰς τὰς Δυνάμεις μὴ προβάλλετε ὅρους καὶ νὰ εἶσθε βέβαιοι ὅτι τὸ μερίδιόν σας εἶνε ἠσφαλισμένον»

῾Ο κ. Ζωγράφος ἦτο ἕτοιμος νὰ τὸ κάμῃ, ἀλλὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τοῦ ἐπέβαλον ἓν τηλεγράφημα, διὰ τοῦ ὁποίου διετάσσετο ὁ ἐν Παρισίοις πρεσβευτὴς νὰ εἴπῃ: «Δεχόμεθα νὰ κάμωμεν τὴν πρότασιν ἄνευ ὅρων, ἀλλ᾿ ἐπιθυμοῦμεν, ἡμιεπισήμως τοὐλάχιστον, νὰ ἠξεύρωμεν: ῾Υπονοοῦνται ὅλοι οἱ ὅροι, τοὺς ὁποίους εἴχομεν διατυπώσει εἰς τὸ ἔγγραφον τῆς πρώτης ᾿Απριλίου;» Καὶ αἱ ξέναι Κυβερνήσεις ἀπήντησαν: «᾿Αμφιβάλλετε εἰς τὸν λόγον μας; Φοβεῖσθε μὴ σᾶς γελάσωμεν; Δὲν ἔχετε ἐμπιστοσύνην;» Μία δὲ τῶν Δυνάμεων ἡμιεπισήμως ὑπέδειξε τὴν διατύπωσιν τῆς δυναμένης νὰ γείνῃ δεκτὴ προτάσεως.

᾿Εν τούτοις τὸ ᾿Επιτελεῖον, ὁ κ. Στρέϊτ καὶ ἡ μυστικὴ Κυβέρνησις δὲν ἄφησαν τὸν ῾Υπουργὸν τῶν ᾿Εξωτερικῶν νὰ κάμῃ τὸ ἔγγραφον αὐτό. Διότι ἐφοβοῦντο μήπως γίνῃ δεκτὸν καὶ ἡ ῾Ελλὰς ἐξέλθει ἀπὸ τὴν οὐδετερότητα καὶ δυσαρεστηθῇ ἡ Γερμανία.

Εἰς τὸ μεταξὺ ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος ἔστελε πρὸς τὸν ἀδελφόν του τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο τηλεγραφήματα, παρα-

καλῶν αὐτὸν νὰ μὴ ἀναβάλῃ χάριν τῶν συμφερόντων τοῦ Ἔθνους

Ἰδοὺ τρία τηλεγραφήματα ἀπὸ τὰ πολλά:

«Ἱκετεύω τὴν Βασιλικὴν Κυβέρνησιν νὰ εἰσέλθῃ ἄνευ συζητήσεως εἰς τὴν Συμμαχίαν, διότι ἐσχημάτισα πλήρη πεποίθησιν, ὅτι δὲν ἔχομεν πλέον καιρὸν νὰ χάσωμεν Εἰσερχόμενοι εἰς τὴν Συμμαχίαν, ἔχομεν τὰ πάντα νὰ κερδίσωμεν Μένοντες ἐκτὸς αὐτῆς, ἔχομεν τὰ πάντα νὰ χάσωμεν».

Ἄλλο τηλεγράφημα τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου πρὸς τὸν ἀδελφόν του:

«Σᾶς ἱκετεύω γονυπετής, μὲ ὅλην τὴν ψυχήν μου καὶ ὅλας τὰς δυνάμεις μου, ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ Ἔθνους, τοῦ ὁποίου αἱ τύχαι ἐξαρτῶνται τὴν στιγμὴν ταύτην ἀπὸ Ὑμᾶς μόνον. Ἐμπρός, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲν τὸ ἀποφασίσετε, θὰ εἶνε αὐτοκτονία διὰ τὸ Ἔθνος».

Ἄλλο τηλεγράφημα τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου:

«Ἡ ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης, ἣν ἐπιδεικνύομεν, διαθέτει καθ' ἡμέραν περισσότερον τὰς Δυνάμεις ἐναντίον μας. Αἱ Δυνάμεις λέγουσιν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐμποδίζει πάλιν τὴν δρᾶσιν τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εὑρίσκονται ἀπέναντι χώρας μὴ Συνταγματικῆς καὶ ἐρωτῶνται ἐὰν τοῦ λοιποῦ θὰ δύνανται νὰ διαπραγματεύωνται μὲ χώραν κυβερνωμένην αὐταρχικῶς».

Καὶ τὸ τηλεγράφημα τελειώνει οὕτω:

«Σᾶς ἱκετεύω ἐπὶ πλέον ἐξ ὅλης ψυχῆς, μὲ ὅλα τὰ αἰσθήματά μου ἀφοσιώσεως δι' Ὑμᾶς καὶ τὴν Πατρίδα, τῶν ὁποίων τὰ συμφέροντα εἶναι τὰ ἴδια. νὰ τερματίσητε κατάστασιν πλήρη κινδύνων καὶ τρομερῶν συνεπειῶν. Πιστεύσατέ με εἶνε ἡ τελευταία στιγμὴ νὰ σώσετε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς τοὺς κινδύνους».

Ἄλλο τηλεγράφημα τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου.

«Αἱ Κυβερνήσεις θὰ θεωρήσουν πᾶσαν αἴτησιν ἐγγυήσεως πέραν τῆς ὑποδειχθείσης διατυπώσεως ὡς ἰδιαιτέραν προσβολήν. Ἤκουσα χθὲς νὰ λέγουν: Δύνασθε ν' ἀπευθύνεσθε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀλλὰ Δυνάμεις, ὡς τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ρωσσίαν, δύναταί τις νὰ τὰς πιστεύῃ ἐπὶ τῷ λόγῳ των». Φοβοῦμαι πολὺ μήπως ἡ Ἑλλὰς θυσιάσῃ, ἰδίᾳ εἰς τὴν Βουλγαρίαν, τὰ συμφέροντά της καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Θὰ εὐχαριστήσω τότε τὸν Θεὸν νὰ μὴ συμπεριλαμβάνωμαι μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες θὰ φέρουν εὐθύνην ἀπέναντι τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας».

Ἡ συμμαχία μὲ τὴν Σερβίαν.— Ἡ Σερβία ἐπενέβη ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.— Ἡ Ἑλλὰς ὑπεσχέθη ἐπανειλημμένως εἰς τὴν Σερβίαν ὅτι θὰ ἐκτελέσῃ τὰς συμμαχικὰς ὑποχρεώσεις. — Ἡ Θεσσαλονίκη ὀφείλεται εἰς τὸν Κον Βενιζέλον.

Κατόπιν ὁ κ. Πολίτης εἰσέρχεται εἰς τὸ ζήτημα τῆς Ἑλληνοσερβικῆς συνθήκης.

Καὶ ὁ κ. Ὑπουργὸς ὑπενθυμίζει ὅτι ὅταν ἡ Ἑλλὰς ἐζήτησε τὴν ὑποστήριξιν τῆς Σερβίας εἰς τὸ ζήτημα τοῦ

διωγμοῦ τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ ἡ Σερβία ἠπείλησε τὴν Τουρκίαν καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐκέρδισε τὸ ζήτημά της.

Οἱ διωγμοὶ οἱ ἀνθελληνικοὶ ἐν Τουρκίᾳ εἶχον φθάσει εἰς σημεῖον ἐπικίνδυνον, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲ ἐσκέπτετο ν᾽ ἀπευθύνῃ τελεσίγραφον εἰς τὴν Τουρκίαν ὅπως ζητήσῃ ἐγγυήσεις καί, ἂν δὲν ἐλάμβανεν ἱκανοποίησιν, νὰ φθάσῃ μέχρι ῥήξεως καὶ πολέμου. Ἐπὶ τῇ προβλέψει ταύτῃ καθῆκον εἶχε νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν σύμμαχον Σερβίαν διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον καὶ νὰ ἐρωτήσῃ τὴν γνώμην της. Τοῦτο ἐγένετο τὴν 30ὴν Μαΐου.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐζήτει παρὰ τῆς Σερβικῆς στάσιν εὐμενῆ, ἠθικὴν ὑποστήριξιν εἰς τὸ ζήτημα, τὸ ζήτημα τὸ ὁποῖον μᾶς ἐχώριζεν ἀπὸ τῆς Τουρκίας, καὶ εἰς τὴν περίστασιν, καθ᾽ ἣν ἡ Βουλγαρία ἤθελεν ἐπέμβει ἐναντίον μας, ὅταν θὰ εἴμεθα εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μὲ τὴν Τουρκίαν. Διὰ τὴν περίπτωσιν ἐκείνην ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Σερβίαν ὅτι θὰ ἐπεκαλεῖτο τὸν Συμμαχικὸν ὅρον

Τὴν 3ην Ἰουνίου ἐδόθη ἡ ἀπάντησις:

«Ἡ Σερβικὴ Κυβέρνησις θεωρεῖ ὡς πρῶτον καθῆκόν της νὰ ἐκπληρώσῃ ὅλας της τὰς ὑποχρεώσεις τὰς πηγαζούσας ἐκ τῆς Συνθήκης συμμαχίας, ἡ ὁποία ἔχει χαρακτῆρα ἀμυντικόν. Ὀφείλει ἐν τούτοις νὰ δηλώσῃ ἀπὸ τοῦδε ὅτι τὸ ζήτημα τῶν ἀνθελληνικῶν διωγμῶν ἐν Τουρκίᾳ εἶναι εἰς ἐπικίνδυνον δρόμον πρὶν ἢ ἐξαντληθοῦν τὰ εἰρηνικὰ μέσα, τὰ χρησιμοποιούμενα εἰς τοιαύτας περιστάσεις». Καὶ ἡ Σερβία ἐξετέλεσεν ἀμέσως τὰς ὑποχρεώσεις τὰς πολιτικάς, τὰς ὁποίας εἶχε τὴν στιγμὴν ἐκείνην, μὲ μίαν προθυμίαν καὶ ἕνα ζῆλον, τῶν ὁποίων τὴν ἀξίαν ἔσπευσε ν᾽ ἀναγνωρίσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις. Προέβη ἀμέσως εἰς διπλωματικὸν διάβημα παρὰ ταῖς Δυνάμεσι, ὅπως τὰς παρακαλέσῃ νὰ ἐπέμβωσι παρὰ τῇ Πύλῃ. Προέβη ἔτι εἰς διάβημα παρὰ τῇ Πύλῃ, ὅπως τῇ συστήσῃ νὰ λάβῃ σύντονα μέτρα πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἀνθελληνικῶν διωγμῶν. Ὁ Μ. Βεζύρης ἠρώτησε τὸν Σέρβον ἀντιπρόσωπον: Τί τοῦτο ἐνδιαφέρει τὴν Σερβίαν; Καὶ οὗτος ἀπήντησεν: «Ὅ,τι ἐνδιαφέρει τὴν Ἑλλάδα, ἐνδιαφέρει ἐπίσης τὴν Σερβίαν ἐν τῇ ἰδιότητί της ὡς Συμμάχου». *(Ραγδαῖα χειροκροτήματα)*. Καὶ τότε ὁ Μ. Βεζύρης ὑπεσχέθη νὰ λάβῃ τὰ σύντονα μέτρα, περὶ τῶν ὁποίων ἔδιδε συμβουλὴν ἡ Σερβικὴ Κυβέρνησις.

Δεκάκις ὑπεσχέθησαν αἱ Ἑλληνικαὶ Κυβερνήσεις μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου ὅτι, παρουσιαζομένης Βουλγαρικῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς Σερβίας, ἡ Ἑλλὰς θὰ ἔσπευδεν εἰς ἀρωγὴν τῆς Συμμάχου της Καὶ ταῦτα ἐλέχθησαν, κύριοι, καθ᾽ ἣν ὥραν ἦτο βέβαιον, ὅτι ἡ Βουλγαρία εἶχε συνάψει συμμαχίαν μὲ τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Γερμανίαν, καθ᾽ ἣν ὥραν ἦτο βέβαιον ὅτι, ἂν ποτε ἡ Βουλγαρία ἐξήρχετο τῆς οὐδετερότητος ἵνα ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Σερβίας, θὰ ἐξήρχετο ὡς σύμμαχος τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων.

Καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶνέ τις τόσον ἀφελής, ὥστε νὰ εἶνε ἀνάξιος νὰ εἶνε κυβερνήτης, διὰ νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἓν Κράτος ὅπως ἡ Βουλγαρία, ἡ ὁποία θὰ ἀπεφάσιζε

τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σερβίας, ἔχουσα συμμαχίαν μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γερμανίας, δὲν θὰ ἐζήτει τὴν ἐπικουρίαν τῶν Κρατῶν ἐκείνων διὰ νὰ καταβάλῃ εὐκολώτερον τὸν ἐχθρόν. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποθέσητε, ὅταν ἐδίδετε ὑπόσχεσιν πρὸς τὴν Σερβικὴν Κυβέρνησιν διὰ τρόπου ἐπισήμου, διὰ τρόπου ἐντόνου ὅτι ἡ Βουλγαρία μόνη της θὰ ἐξήρχετο εἰς πόλεμον ἐναντίον τῆς Σερβίας καὶ ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ εὑρίσκετο ἀντιμέτωπος μόνον πρὸς τὴν Βουλγαρίαν; Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Λευκῇ Βίβλῳ ἕν τηλεγράφημα, τὸ ὁποῖον, διαμαρτυρόμενος ὁ τότε πρωθυπουργός, στέλλει ἐν εἴδει ἐγκυκλίου εἰς τὰς πρεσβείας εἰς τὸ ἐξωτερικόν, διότι διεδόθη ὅτι ἡ Βουλγαρία εἶχε λάβει ὑπόσχεσιν ἐκ μέρους τοῦ ἀνευθύνου παράγοντος ὅτι, καὶ ἂν ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Σερβίας, ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ ἐκινεῖτο...

Σπεύδει ὁ πρωθυπουργὸς Γούναρης νὰ τὸ διαψεύσῃ καὶ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ἂν ἡ Βουλγαρία ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Σερβίας θὰ ἐπέμβῃ ἡ Ἑλλάς. Πότε δὲ ἐγένοντο αὐτά; Τὴν 29ην Ἰουλίου ὅταν τὸ Ἐπιτελεῖον ἤξευρεν ὅτι ἡ Βουλγαρία εἶχε συμμαχήσῃ μὲ τὴν Γερμανίαν.

Καὶ ὁ κ. Πολίτης τελειώνει τὸν λόγον του ὡς ἑξῆς:

«Ἔχω τὴν συναίσθησιν ὅτι σεβασμὸς τοῦ δοθέντος λόγου εἶνε ἡ βάσις πάσης κοινωνίας, εἶνε ὁ πρώτιστος δεσμός, εἶνε ἡ πρωτίστη βάσις τῶν Διεθνῶν σχέσεων. *(Χειροκροτήματα καὶ ἐπευφημίαι)*. Ἐκεῖνο τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει βαθέως εἰς τὴν συνείδησίν του τὴν ἀρχὴν ταύτην κεχαραγμένην, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λέγηται Κράτος, εἶνε ληστοσυμμορία, *(Εὖγε, εὖγε καὶ χειροκροτήματα)* ἀπέναντι τῆς ὁποίας πάντα τὰ Κράτη ἔχουν τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθῆκον νὰ ὁπλισθῶσι διὰ νὰ τὴν θέσωσιν ἐκτὸς Νόμου.

»Ἔχω ἐπίσης τὴν συναίσθησιν ὅτι, ἂν ἡ ἀρχὴ αὕτη ὀφείλῃ νὰ εἶνε σεβαστὴ ὑπὸ τῶν μεγάλων Κρατῶν, πρέπει νὰ εἶνε ἰδιαιτέρως σεβαστὴ ἀπὸ τὰ μικρὰ Κράτη· διότι τὸ τιμαλφέστερον, τὸ ἱερώτερον, τὸ εὐγενέστερον κτῆμα ἑνὸς μικροῦ Ἔθνους εἶνε ἡ τιμή. Καὶ τιμὴ δὲν ὑπάρχει πλέον ὅταν δὲν τηρῆται ὁ δοθεὶς λόγος».

Ὅταν ἐτελείωσε τὸν λόγον του ὁ κ. Πολίτης πανδαιμόνιον ἔγινεν εἰς τὴν αἴθουσαν. Οἱ βουλευταὶ ὄρθιοι ἐξητωκραύγαζαν ὑπὲρ τῆς Σερβίας, πρῶτος δὲ ἔδιδε τὸ σύνθημα ὁ κ. πρωθυπουργός, ἐνῷ τὰ θεωρεῖα ἐμαίνοντο ἐξ ἐνθουσιασμοῦ.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀγορεύσεως τοῦ κ. Πολίτου λαμβάνει τὸν λόγον ὁ κ. Ράλλης, ὁ ὁποῖος κακίζει τὸν κ. Βενιζέλον ὅτι θέλει νὰ ἔχῃ γνώμας στρατιωτικάς. Καὶ ὁ κ. Πρωθυπουργὸς κάμνει μίαν καταπληκτικὴν ἀποκάλυψιν διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης.

Ὁ κ. Βενιζέλος λέγει:

«Ὁ τότε Διάδοχος καὶ Ἀρχιστράτηγος ἤθελε, μετὰ τὸ Σόροβιτς, νὰ διευθυνθῇ εἰς τὸ Μοναστήριον. Ἐγώ, γνωρίζων τὰ σχέδια τῶν Βουλγάρων καὶ προβλέπων ποῖος θὰ ἦτο μετὰ τὸν πόλεμον ὁ ἀγὼν διὰ τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου ἐγνώριζον ὅτι ἔσπευδον νὰ εἰσέλθουν οἱ Βούλγαροι διέταξα αὐτὸν νὰ ὁδεύσῃ πρὸς ἐκεῖ. Ἀλλὰ

φθάνει ὁ τότε Διάδοχος εἰς τὰ Γιαννιτσὰ καὶ παρέρχονται ἑπτὰ ὅλαι ἡμέραι χωρὶς νὰ προχωρῇ ὁ στρατὸς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Τηλεγραφῶ ἀμέσως εἰς αὐτόν, καὶ διατάσσω νὰ ἐξυπνήσουν διὰ νυκτὸς τὸν ἐν Γιδᾷ εὑρισκόμενον Βασιλέα, ἵνα ἀσκήσῃ καὶ οὗτος τὴν πατρικὴν καὶ Βασιλικήν του ἐπιβολήν, καὶ καθιστῶ τὸν Διάδοχον ἐντονώτατα προσωπικῶς ὑπεύθυνον διὰ πᾶσαν, καὶ τὴν παραμικροτέραν πλέον, καθυστέρησιν, ἐξ ἧς θὰ ἐκινδύνευεν ἡ Θεσσαλονίκη νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Καὶ οὕτως ἐπροφθάσαμεν νὰ εἴμεθα εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Διότι καὶ τοὺς στρατοὺς μόνον οἱ ὑπεύθυνοι Κυβερνῆται, καὶ κατὰ τὴν πολιτικὴν αὐτῶν, τοὺς ὁδηγοῦν. (*Ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα καὶ διαρκεῖς ζητωκραυγαὶ ἐξ ὅλων τῶν σημείων*).

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

ΤΡΟΜΕΡΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ

Ὁ κ. Βενιζέλος δὲν εἶνε πολεμοχαρής.—Τί ἔλεγε τὸ Ἐπιτελεῖον διὰ τὸν Βουλγαρικὸν πόλεμον.—Πῶς ὡμίλησε πρὸς τὴν Τουρκίαν.—Ὁ τουρκικὸς καὶ ὁ Ἑλλ. στόλος. Ὁ κ. Βενιζέλος μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Βασιλέως θέτει τὸν στόλον καὶ τὸν στρατὸν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἀντάντ.—Ἡ Ἀντὰντ προσφέρει τὴν Σμύρνην, τὴν Β. Ἤπειρον καὶ τὴν Κύπρον.

Μετὰ τὸν κ. Πολίτην τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ κ. Βενιζέλος. Ἡ ἐμφάνισίς του εἰς τὸ βῆμα προεκάλεσε φρενητιώδεις ζητωκραυγὰς καὶ χειροκροτήματα. Ἐπὶ δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας ὁλόκληρος ἡ αἴθουσα καὶ τὰ θεωρεῖα ἐσείοντο. Ὅταν ἀπεκατεστάθη ἡ ἡσυχία ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων ἤρχισεν ἐν μέσῳ βαθυτάτης σιγῆς.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἀρχόμενος τοῦ λόγου του εἶπεν ὅτι οἱ ἐχθροί του διὰ νὰ τὸν κάμουν ἀντιπαθητικὸν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἠθέλησαν νὰ τὸν παραστήσουν ὡς διαρκῶς φιλοπόλεμον.

Αὐτὸ εἶπεν ὁ κ Βενιζέλος δὲν εἶνε ἀληθές. Τοῦ εἶπαν ὅτι τὸν δεύτερον πόλεμον τὸν Βουλγαρικὸν δὲν τὸν

ἤθελεν αὐτός, ἀλλὰ ὁ Βασιλεύς· καὶ ἑπομένως ἡ τιμὴ τῆς νίκης ἀνήκει εἰς τὸν Βασιλέα καὶ ὄχι εἰς αὐτόν. Καὶ ὁ κ. Βενιζέλος ὁμολογεῖ ὅτι ὄχι μόνον τὸν βουλγαρικόν, ἀλλὰ καὶ τὸν τουρκικὸν πόλεμον δὲν τὸν ἤθελε, διότι ἐφρόνει ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔπρεπε νὰ ἑτοιμασθῇ καλλίτερα. Εἰς τὸ μεταξὺ ὅμως προπαρεσκεύαζε τὸ Ἔθνος, ὥστε ἂν εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποφύγῃ τὸν πόλεμον, νὰ τὸν δεχθῇ. Ἠσθάνετο ὅμως τὴν εὐθύνην τὴν ὁποίαν εἶχεν ὡς ὑπεύθυνος κυβερνήτης. Καὶ λέγει ὁ κ. Βενιζέλος:

«Καὶ οἱ στρατιωτικοὶ κύκλοι δὲν ἦσαν καθόλου ἥσυχοι διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου ἐκείνου. Ὅτε ἐν Θεσσαλονίκῃ καλέσας τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος ἐν Βελιγραδίῳ καὶ τὸν ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴν τῆς Σερβίας κατώρθωσα νὰ ὑπογραφῇ ἡ Συνθήκη μετὰ τῆς Σερβίας, ἐνθυμοῦμαι, ὅτι, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ Ἐπιτελεῖον ἔλεγον. Καὶ τώρα μετὰ τὴν σύμβασιν μετὰ τῆς Σερβίας τί νομίζετε; Ποῖαι εἶναι αἱ πιθανότητες τῆς νίκης, ἐὰν φθάσωμεν εἰς πόλεμον; Καὶ μοὶ ἔλεγε τὸ Ἐπιτελεῖον, ὅτι δυνάμεθα νὰ εἴμεθα πεπεισμένοι κατὰ 60 %. Ἐννοεῖτε τώρα πῶς ἕνας ὑπεύθυνος Κυβερνήτης μιᾶς χώρας δὲν ὤφειλε νὰ σπεύδῃ εἰς πόλεμον, τοῦ ὁποίου αἱ πιθανότητες τῆς νίκης ἔχουν τόσον στενὸν τὸ περιθώριον».

Ὑπῆρχεν ὅμως καὶ ἄλλος κίνδυνος. Ὑπῆρχεν ὁ κίνδυνος μήπως ἀναμιχθῇ ἡ Αὐστρία ἐναντίον τῆς Σερβίας.

«Αἰσθάνεσθε, ἑπομένως, λέγει πόσον ἐπιβλητικὸν ἦτο εἰς τὸν ἡγέτην τὸν ἰθύνοντα τὰς τύχας τῆς χώρας

κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ προσπαθῇ νὰ ἀποφύγῃ ἐκ παντὸς τρόπου ἕνα πόλεμον, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐνδεδειγμένον, ὁ ὁποῖος ἦτο βέβαιον σχεδὸν ὅπως ἀπεδείχθη δυστυχῶς ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἔφερε γενικωτέραν ἐπέμβασιν Εὐρωπαϊκήν».

Ἐν τούτοις ὁ Βουλγαρικὸς πόλεμος ἔγινε. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὅταν παρουσιάσθη ἡ εὐκαιρία νὰ σταματήσουν αἱ ἐχθροπραξίαι ὁ κ. Βενιζέλος τὸν ὁποῖον οἱ ἀντίπαλοί του κατηγόρουν ὡς αἱμοχαρῆ, ἐπροσπάθησε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς εὐκαιρίας.

Ἦτο ἡ ἐποχὴ ποῦ ὁ βασιλεὺς τῆς Βουλγαρίας ἐζήτησε τὴν ἐπέμβασιν τοῦ μακαρίτου βασιλέως Καρόλου τῆς Ρουμανίας νὰ σταματήσουν αἱ ἐχθροπραξίαι. Μόλις τὸ ἔμαθεν ὁ κ. Βενιζέλος συνέστησεν εἰς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον νὰ δεχθῇ τὴν πρότασιν, διότι ἡ παράτασις τοῦ πολέμου θὰ ἔφερε μεγάλας θυσίας, θὰ ἦτο δὲ δύσκολον νὰ φθάσῃ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς εἰς τὴν Σόφιαν. Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἠρνήθη, ἀλλ' ἔπειτα τὰ πράγματα ἐδικαίωσαν τὸν κ. Βενιζέλον καὶ αἱ ἐχθροπραξίαι διεκόπησαν.

Αὐτὸς λοιπὸν ἦτο ὁ φοβερὸς καὶ τρομερὸς Βενιζέλος, ὁ ζητῶν αἰωνίως πολέμους ὅπως ἤθελον νὰ τὸν παραστήσουν οἱ ἀντίπαλοί του. Καὶ ὁ κ. Βενιζέλος προσθέτει:

«Ἀλλά, οἱ πολιτικοὶ ἀντίπαλοι ἡμῶν εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν μᾶς ἐννοοῦν. Δὲν ἐννοοῦν πῶς δύναται νὰ συμβιβάζεται αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ διαλλακτικὸν μετὰ τῆς σταθερᾶς ἀποφάσεως νὰ μὴ θυσιασθῇ ποτὲ κανὲν ζωτικὸν

συμφέρον, τοῦ ὁποίου ἡ προστασία καὶ ἡ ὑπεράσπισις εἶναι δυνατή. *(Ραγδαῖα χειροκροτήματα).*

«Οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν συγχίζουσι τὴν ἔννοιαν τοῦ ψοφοδεοῦς, τοῦ μικροψύχου. Ἐὰν ἔδειξα ὅλην τὴν διαλλακτικότητα εἰς τὰς κρισίμους αὐτὰς περιστάσεις δὲν ἐδίστασα, ὅταν ἐνεφανίσθησαν οἱ διωγμοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἐν Τουρκίᾳ, δὲν ἐδίστασα νὰ ἀποστείλω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου προτελεσίγραφον πρὸς τὴν Τουρκίαν διὰ νὰ ὑποδείξω ὅτι, ἐὰν δὲν ἔπαυον οἱ διωγμοί, θὰ εἶχον πόλεμον πρὸς αὐτήν· διότι ἐπίστευον τότε, ὅτι ἡ Ἑλλάς, οἵα ἦτο στρατιωτικῶς καὶ μὲ τὸ κῦρος τὸ Εὐρωπαϊκὸν τὸ ὁποῖον εἶχεν, ἦτο εἰς θέσιν τότε νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὴν Τουρκίαν μὲ τὴν γλῶσσαν μὲ τὴν ὁποίαν ὡμίλησε καὶ μὲ τὴν ὁποίαν ποτὲ δὲν θὰ ἐσκέπτοντο τοῦ παρελθόντος οἱ ἄνθρωποι, ὅτι θὰ ἦτο ἡ Ἑλλὰς εἰς θέσιν νὰ ὁμιλήσῃ. *(Ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα).*

«Καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη βεβαίως νὰ εἴπω εἰς τὴν Βουλήν, ὅτι, ἐὰν ὡμίλησα τότε μὲ τὴν σταθερὰν ἐκείνην γλῶσσαν, δὲν τὸ ἔπραξα ἐν στιγμῇ παραφορᾶς ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου μου ἀπὸ τοῦ βήματος, ἀλλὰ μετὰ σκέψιν ὥριμον καὶ κατόπιν μελέτης τοῦ στρατιωτικοῦ ζητήματος· διότι τότε οἱ στρατιωτικοὶ κύκλοι, οἱ ὁποῖοι βραδύτερον ἐνεφάνισαν ὅλους τοὺς κινδύνους καθ᾽ οἱασδήποτε κινήσεως τῆς Ἑλλάδος, οἱ στρατιωτικοὶ κύκλοι ἦσαν σύμφωνοι ὅτι ἠδυνάμεθα νὰ προκαλέσωμεν τὸν πόλεμον πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἐφ᾽ ὅσον εἴχομεν διὰ τῶν πολεμικῶν ἡμῶν πλοίων τὴν ὑπεροπλίαν καὶ ἔπρεπε νὰ προλάβωμεν ἡμεῖς

νὰ μὴ κατορθώσῃ νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὴν ἡ Τουρκία. Ἡ σταθερὰ ἐκείνη γλῶσσα ἔφερε τὰ ἀποτελέσματά της· δὲν ἐπέτυχε μόνον νὰ ἀνεχθῇ ἡ Τουρκία τὰ ἀντίποινα τῶν ὁποίων ἐκάμαμεν χρῆσιν ἐν Ἑλλάδι διὰ νὰ καλύψωμεν μέρος τῶν ζημιῶν, αἱ ὁποῖαι προῆλθον εἰς τὰς περιουσίας τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Μικρασιατικοῦ, ἀλλὰ περιωρίσθη τὸ κακὸν τότε καὶ ὁ Μέγας Βεζύρης ἐζήτησε νὰ συναντηθῶμεν διὰ νὰ ἀποπειραθῶμεν διευθέτησίν τινα τοῦ ζητήματος τὴν ὁποίαν εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ δεχθῶμεν, παρέχοντες πᾶσαν ἱκανοποίησιν εἰς τὴν εὐθιξίαν τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους καὶ σώζοντες τὸν πυρῆνα καὶ τὸν καρπὸν τῶν ἀληθῶς ἐθνικῶν συμφερόντων».

Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον ὁ κ. Βενιζέλος εἰσέρχεται εἰς τὸ ζήτημα τῆς Ἑλληνοσερβικῆς συνθήκης.

«Δυστυχῶς ἐπῆλθε τότε ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος, ὅστις δὲν ἄφισε νὰ γείνῃ ἡ συνέντευξις ἐκείνη, εἰς τὰς Βρυξέλλας, διότι μᾶς κατέλαβεν εἰς τὸ μέσον τοῦ ταξειδίου. Ἐκεῖ ἐν Μονάχῳ εὑρισκόμενος ἔλαβον τὴν εἴδησιν τοῦ τελεσιγράφου τοῦ Αὐστριακοῦ καὶ τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Σερβίας. Ἐκεῖ ἔλαβον καὶ τὴν ἐρώτησιν ἐκ μέρους τοῦ κ. Πάσιτς περὶ τῆς στάσεως τὴν ὁποίαν θὰ ἐτήρει ἡ Ἑλλὰς ἀπέναντι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου. Εἰς τὴν ἀπάντησιν, ἡ ὁποία εἶναι δημοσιευμένη εἰς τὴν Λευκὴν Βίβλον, καὶ ἐξ ὅλων τῶν ἐγγράφων τὰ ὁποῖα ἔκτοτε ἔχουσι δημοσιευθῇ, εἶσθε εἰς θέσιν νὰ κρίνετε πόσον σταθερὰ καὶ μονοκόματος ἦτο ἡ πολιτικὴ ἡμῶν ἐν προκειμένῳ. Ἐδηλώσαμεν ἀπὸ τῆς πρώτης

στιγμῆς εἰς τὴν Σερβίαν ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸν πόλεμον πρὸς τὴν Αὐστρίαν, ἔχομεν ἀνάγκην εὐρυτέρων πληροφοριῶν καὶ κατόπιν τούτου θὰ κρίνωμεν περὶ τῆς ἀπαντήσεως, ἡ ὁποία θὰ δοθῇ, ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν συνδρομήν, ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν ἐπίθεσιν τῆς Βουλγαρίας κατὰ τῆς Σερβίας θὰ εὑρισκώμεθα παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς συμμάχου, κρατοῦντες τὸν κοινὸν ἀντίπαλον εἰς θέσιν εὐλαβείας».

Ἀλλ' ὁ κ. Βενιζέλος ᾐσθάνετο τὴν εὐθύνην τὴν ὁποίαν ἀνελάμβανεν. Ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς δὲν ἀνησύχει τόσον διὰ τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον θὰ ἐκάμνομεν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, ὅσον ἐφοβεῖτο μήπως ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Τουρκία συνεννοηθοῦν μεταξύ των καὶ ἐπωφελούμεναι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἐπιπέσουν κατὰ τῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ διανεμηθοῦν τὰ ἐδάφη της.

«Καὶ δὲν εἶναι ἐντροπὴ νὰ εἴπω, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Βενιζέλος, ὅτι διῆλθον πολλὰς νύκτας κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ὕπνος ἐπῆλθε βραδύτατα, διότι διαρκὴς ἦτο ἡ ἀνησυχία τοῦ πῶς θὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὴν δυσχέρειαν, ἡ ὁποία ἐπῆλθε καθ' ἡμῶν μετὰ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, δυσχέρειαν συνισταμένην εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ μὲν ἐπίσημος σύμμαχος ἡμῶν, ἡ Σερβία, ἀπησχολημένη εἰς τὸν μεγάλον Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον οὐσιαστικῶς δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐπικουρήσῃ ἡμᾶς σοβαρῶς εἰς ἐνδεχομένην Τουρκοβουλγαρικὴν ἐπίθεσιν καθ' ἡμῶν, ἕτερον δὲ Κράτος τὸ ὁποῖον ὑπεῖχεν, ἂν ὄχι τυπικάς, ἀλλ' ἐθνικὰς καὶ πραγματικὰς ὑποχρεώσεις νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν συνθήκην

τοῦ Βουκουρεστίου ἦτο καὶ ἐκεῖνο ἀπησχολημένον εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι ἐν περιπτώσει ἀνάγκης θὰ ἐθεώρει ὅτι θίγονται ζωτικὰ συμφέροντά του διὰ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν καθ' ἡμῶν ἐπίθεσιν Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας. Ἐνθυμεῖσθε, κύριοι, ὅτι ἀρχομένου τοῦ πολέμου ἡ Γερμανία εἶχε πωλήσῃ — δῆθεν πωλήσει — εἶχε μεταβάλλῃ τὴν σημαίαν τῶν πολεμικῶν πλοίων τοῦ «Γκαῖμπεν» καὶ «Μπρεσλάου», τὰ ὁποῖα κατώρθωσαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων· ὁπωσδήποτε ἡ Τουρκία διέθετε καὶ τὴν δύναμιν αὐτὴν εἰς τὸν πόλεμον τὸν ναυτικόν, ἐφ' ὅσον δὲ ἡ κατάσχεσις τοῦ «Σουλτὰν Σελὴμ» πλοίου τοῦ ὁποίου ἐπρόκειτο νὰ γείνῃ τὸν Αὔγουστον ἡ παράδοσις, δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐνεργηθῇ ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας, ἡ ἰσορροπία τῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας εἴχομεν κατορθώσει νὰ ἀσφαλίσωμεν διὰ τῆς ἀποκτήσεως τῶν δύο Ἀμερικανικῶν πλοίων, ἀνετρέπετο ἐντελῶς καθ' ἡμῶν καὶ μετὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνας θὰ εὑρισκώμεθα ἐνώπιον Τουρκίας ἡ ὁποία ναυτικῶς θὰ ἦτο πολὺ ὑπερτέρα ἡμῶν».

Τὴν 14 ἢ 15 Αὐγούστου ὁ κ. Βενιζέλος ἔπεισε τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον νὰ δηλώσῃ ὅτι ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ στρατιωτικὴ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν διεξαγόμενον ἀγῶνα ἕνεκα τοῦ Βουλγαρικοῦ κινδύνου, ἡ Ἑλλὰς ἔθετε εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἀντάντ ὅλας τὰς στρατιωτικὰς καὶ ναυτικάς της δυνάμεις, ἂν ἡ Τουρκία ἐξέλθῃ εἰς πόλεμον.

«Ποῖος σώφρων Κυβερνήτης τῆς χώρας, λέγει ὁ κ. Βενιζέλος, θὰ ἐδίσταζε τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ προβῇ εἰς τὰς δηλώσεις ταύτας ἀπέναντι τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως; Καὶ πρέπει νὰ σᾶς εἴπω, κύριοι, ἴσως, ὅτι ἡ δήλωσις αὕτη ἐγένετο πρὸ τῆς μάχης τοῦ Μάρνη, ἢ μᾶλλον ἐγένετο καθ' ὃν χρόνον διεξήγετο ἡ μάχη αὕτη, ἡ ὁποία δὲν ἦτο γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀλλὰ κατόπιν ἐγνώσθη ὡς μάχη τοῦ Μάρνη, ὅταν ὁ Γερμανὸς εἶχε φθάση εἰς Κομπιένην. Ἐπέμενα δὲ τότε νὰ κάμω τὴν δήλωσιν αὐτὴν καὶ νὰ μὴ ἀναμείνω τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ἐκείνης, διότι εἶπον ὅτι ἀκριβῶς θέλω νὰ ἐπιτύχω νὰ μὴ πιστεύσουν, ἐὰν ἡ μάχη αὐτὴ ἀπέβαινε κατὰ τῶν Γερμανῶν, ὅτι ἐπῆγα εἰς βοήθειαν τῶν νικητῶν, ἀλλὰ ἠθέλησα νὰ δείξω ποῖον εἶναι τὸ βαθὺ αἴσθημα τῆς χώρας καὶ τῶν κυβερνώντων αὐτὴν *(χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγαί)*. Ποῖον εἶναι τὸ βαθὺ αἴσθημα αὐτῆς καὶ τῶν κυβερνητῶν αὐτῆς περὶ τῆς ἀλληλεγγύης, περὶ τῆς συμπτώσεως τῶν συμφερόντων τῶν Ἑλληνικῶν πρὸς τὰ ἀνατολικὰ ἢ τὰ Αἰγαιοπελαγιτικὰ συμφέροντα τῶν δύο Δυτικῶν Δυνάμεων».

Τὴν δήλωσιν αὐτὴν τὴν ἔκαμεν ὁ κ. Βενιζέλος διότι ἤξευρεν ὅτι, ἂν ἡ Τουρκία λάβῃ μέρος εἰς τὸν πόλεμον, ἡ Ἑλλὰς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μείνῃ οὐδετέρα, διότι εἶχεν ἕνα ἐκκρεμῆ πόλεμον διὰ τὰς Νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, πόλεμον ὁ ὁποῖος εἶχεν ἁπλῶς ἀναβληθῇ.

Ἐκτὸς τούτου ἂν ἡ Τουρκία ἐλάμβανε μέρος εἰς τὸν πόλεμον χωρὶς ἡμᾶς, ἂν μὲν ἐνικοῦσεν ἡ Τουρκία θὰ

ἐξερριζώνετο ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ θὰ ἐχάναμε τὰς νήσους, ἂν δὲ ἐνικᾶτο ἡ Τουρκία, θὰ ἐμοίραζαν οἱ νικηταὶ τὴν Μ. Ἀσίαν, χωρὶς φυσικὰ νὰ λάβουν ὑπ' ὄψει τὴν Ἑλλάδα.

Ἀλλὰ κάμνων τὴν δήλωσιν ἐκείνην πρὸς τὰς Δυνάμεις τῆς Ἀντὰντ ὁ κ. Βενιζέλος ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

«Ἡ Βουλγαρία, λέγει ὁ κ. Βενιζέλος, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τοῦ πολέμου ἐφάνη, ὅτι ἐκτὸς ὅσων διέπραξε κολοσσιαίων σφαλμάτων, καὶ εὔχομαι νὰ ἀποδειχθῇ ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι διέπραξεν, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ διέπραττε νέα κολοσσιαῖα σφάλματα, δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἐξέλθῃ ηὐξημένη ἐκ τοῦ πολέμου εἴτε ἐν συμμετοχῇ μετὰ τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν, καὶ νίκῃ αὐτῶν, ὁπότε θὰ ὑπερεξογκοῦτο εἰς Βουλγαρίαν κολοσσιαίαν, ὡς τὴν βλέπομεν ἐπὶ τοῦ χάρτου, τὸν ὁποῖον ἔχει χαράξει αὐτή, εἴτε ἐξερχομένη ὑπὲρ τῆς Ἀντὰντ καὶ πλουσιοπαρόχως ἀμειβομένη παρ' αὐτῆς εἰς βάρος τῆς Σερβίας καὶ τῆς Τουρκίας, εἴτε καὶ μένουσα οὐδετέρα, ὁπότε θὰ ἐξησφάλιζεν ἐπιτυχίας πρὸς τὸ Σερβικὸν μέρος, διότι ἡ Σερβία ἔδιδεν ἀνέκαθεν τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Βαρδάρ, καὶ ἐπιτυχίας κατὰ τῆς Τουρκίας ἐν περιπτώσει νίκης τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως».

Ποῖα ἦσαν τ' ἀποτελέσματα τῆς δηλώσεως τοῦ κ. Βενιζέλου; Μᾶς τὸ λέγει ὁ ἴδιος. «Μόλις αἱ Δυνάμεις τῆς Ἀντὰντ ἔλαβον τὴν δήλωσιν ὅτι ἡ Ἑλλὰς τάσσεται εἰς τὸ πλευρόν των, πρὶν ἢ ἀκόμη ἡ Τουρκία ἐξέλθῃ τῆς

οὐδετερότητος διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν πόλεμον πρὸς τὰς Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως, ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις μοὶ ἐδήλου ὅτι ὁ Ἀγγλικὸς στόλος δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν Τουρκικὸν νὰ ἐξέλθῃ τῶν Δαρδανελλίων καὶ ἐὰν ἐπρόκειτο εἰδικῶς νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ἑλλάδος *(χειροκροτήματα παρατεταμένα καὶ φρενιτιώδεις ζητωκραυγαί).*

«Οἱ σήμερον ψυχρῶς κρίνοντες τὰ πράγματα μετὰ τὴν τροπὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβον θὰ ἀποδίδουν μικρὰν σημασίαν περὶ αὐτῶν. Καὶ τί σημαίνει; θὰ λέγουν. Μήπως ἐκινδυνεύσαμεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους διαρκοῦντος τοῦ πολέμου; Ἀλλὰ μεταφερθῆτε εἰς τὴν ἐποχὴν ἡ ὁποία μᾶς ἀπασχολεῖ, ἵνα ἰδῆτε τί πολιτικὴ ἐπιτυχία ἦτο ἡ ἐπιτευχθεῖσα τότε διὰ τῆς δηλώσεως τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις μᾶς ἐπέτρεψε νὰ εἴμεθα ἥσυχοι καὶ νὰ μὴ φοβούμεθα ἐκ τῆς Τουρκικῆς ὑπεροπλίας, οὔτε μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ «Σουλτὰν Σελήμ», ἀφοῦ ἡ Ἀγγλία ἐδήλου ὅτι δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ ἔξοδον ἐκ τῶν Δαρδανελλίων ὄχι εἰς ἐπιχείρησιν κατὰ τῆς Ἀντὰντ ἀλλὰ κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

«Ἀλλὰ διὰ τῆς πολιτικῆς μου αὐτῆς, διὰ τῆς δηλώσεώς μου αὐτῆς πρὸς τὰς Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως ἐπέτυχον ὀλίγον βραδύτερον εἰς ἓν ἄλλο πολύτιμον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πλεονέκτημα, τὸ ὁποῖον ἀνάξιοι διάδοχοι ἡμῶν ἐθυσίασαν. Ἐπέτυχον, κύριοι, τῇ συναινέσει τῶν Τριῶν Προστατίδων Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως καὶ τῆς Ἰταλίας ἀκόμη, τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Β. Ἠπείρου διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ μὲ τὴν συμφωνίαν ὅτι ἐκεῖνος θὰ μετέβαινεν ὑφ᾿ οὓς ὅρους μετέβαινον καὶ οἱ Ἰταλοὶ εἰς Αὐλῶνα διὰ νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀλβανίας ἔκτοτε. *(Χειροκροτήματα καὶ ἐπευφημίαι).*

«Οἱ διάδοχοί μας ἠθέλησαν καὶ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτὴν νὰ ἐκμεταλλευθῶσιν ὅταν, κληθέντες εἰς τὴν Ἀρχὴν κατ᾿ Αὔγουστον τοῦ 1915 ἠδυνήθησαν διὰ τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1916 νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην τοὺς βουλευτὰς τῆς Β. Ἠπείρου. Καὶ ἐδήλου ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐδήλου ὅτι τὸ Βορειοηπειρωτικὸν ζήτημα εἶνε λελυμένον καὶ ἡ Ἰταλία ἀναγνωρίζει τὴν λύσιν αὐτὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἔλεγε τοῦτο ἵνα ἀναγκασθῇ μετὰ 48 ὥρας προσκαλούμενος ἀπὸ τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ἰταλίας νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι τὸ ζήτημα μένει ἐκκρεμές».

Καὶ τέλος ἰδοὺ καὶ τρίτον ἀκόμη ἀποτέλεσμα τῶν δηλώσεων ἐκείνων, τὸ ὁποῖον δὲν ἐγνωρίζαμεν ὡς τώρα. Μᾶς προσεφέρθη ἡ Κύπρος.

«Χωρὶς νὰ ἔχω, λέγει ὁ κ. Βενιζέλος, οὐδεμίαν ῥητὴν δήλωσιν, χωρὶς νὰ ἔχω οὐδένα ὑπαινιγμόν, διὰ τῆς πολιτικῆς διαισθήσεως ἐγνώριζα, ἤμην βέβαιος, ἤμην πεπεισμένος ὅτι μὲ τὴν πολιτικήν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθουν, θὰ εἶχα εἰς τὸ τέλος τοῦ πολέμου καὶ ἄλλο τμῆμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ πολυτιμότατον. Τὴν Κύπρον, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο νὰ ἰσοσταθμίσῃ ἐν πολλῷ ἢ μικρῷ μέτρῳ τὴν αὔξησιν τὴν ὁποίαν ἔβλεπα ἐρχομένην, τὴν αὔξησιν τῆς Βουλγαρίας. Ὅτι δὲ αἱ προβλέψεις μου καὶ αἱ πεποιθήσεις μου δὲν ἦσαν πεπλανημέναι ἀπεδείχθη μετ᾿ ὀλίγον βραδύ-

τερον, ὅτε μᾶς προσεφέρθη ἡ Κύπρος καὶ τὴν ἀπέκρουσαν οἱ Κυβερνοσωτῆρες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. *(Χειροκροτήματα ραγδαῖα)*».

Οὔτε ἡ προσφορὰ τῆς Ἑλληνικωτάτης νήσου δὲν εἶχε πείση τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους νὰ παραιτήσουν τὴν ἀντεθνικὴν καὶ προδοτικὴν πολιτικήν των.

Ὁ Βασιλεὺς ἐντὸς μιᾶς ὥρας μεταβάλλει γνώμην. — Δὲν θέλει νὰ πολεμήσῃ μὲ τὴν Τουρκίαν. — Τὸ ἐπεισόδιον τοῦ ναυάρχου Κὰρρ. — Τὸ Ἐπιτελεῖον κάμνει πολιτικήν.

Καὶ ἐξακολουθεῖ τὰς ἀποκαλύψεις του ὁ κ. Βενιζέλος. Τὴν δήλωσιν πρὸς τὴν Ἀντὰντ ὅτι τίθεται εἰς τὸ πλευρόν της τὴν εἶχε κάμει μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Βασιλέως. Μόλις ὅμως ἔφυγεν ὁ κ. Βενιζέλος παρουσιάσθη εἰς τὸν Βασιλέα ὁ Γεώργιος Στρέϊτ. Καὶ ὁ Βασιλεὺς ἤλλαξεν ἀμέσως γνώμην.

Μετὰ πέντε ἢ ἓξ ἡμέρας ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐτηλεγράφει εἰς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον εὐχαριστῶν αὐτὸν διὰ τὰς δηλώσεις τῆς Ἑλλάδος. Ταὐτοχρόνως εἰδοποιεῖτο ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν ναυαρχεῖον ἀνέθετεν εἰς τὸν ναύαρχον Κὰρρ νὰ συνεννοηθῇ μὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἐπιτελεῖον περὶ ἀποβάσεως εἰς τὴν Καλλίπολιν.

Ὅτε ὁ κ. Κὰρρ μετέβαινε νὰ ἴδῃ τὸν Βασιλέα, νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ τὸν θέσῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Ἐπιλείου, ἐμάνθανεν ἀπὸ τὸν Βασιλέα: «Διατί ὅλα αὐτά; Ἐγὼ δὲν ἔχω κανένα λόγον νὰ κάμω πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας». Προσέθετεν ὅμως πρὸς τὸν ναύαρχον Κὰρρ, ὁ τότε Βασιλεύς, ὁ ἔκπτωτος Βασιλεύς: «Ξέρεις βέβαια ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος μοῦ εἶχεν εἰπεῖ δι᾽ αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ ἐπιμένει, ἀλλ᾽ εἰς ἕνα πρᾶγμα ἐγὼ εἶμαι σύμφωνος· ἂν ἡ Τουρκία μᾶς κάμῃ πόλεμον καὶ θελήσετε σεῖς νὰ μᾶς βοηθήσετε, ἐγὼ θὰ δεχθῶ νὰ μὲ βοηθήσετε». Δὲν εἶναι ὑπερβολή, αὐτὸ τὸ ὁποῖον ὁ κ. Βενιζέλος εἶπε. Προκύπτει ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν τότε Βασιλέα Ὅταν δὲ ὁ ναύαρχος Κὰρρ εἶπε πρὸς τὸν Βασιλέα: «Θέλετε νὰ τὰ ἀνακοινώσω αὐτὰ εἰς τὴν Κυβέρνησίν μου;». Ὁ Βασιλεὺς ἀπήντησε: «Σᾶς ἐξουσιοδοτῶ νὰ τὰ ἀνακοινώσητε εἰς ἀπάντησιν πρὸς τὴν Κυβέρνησίν σας, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχετε ὑπ᾽ ὄψιν σας — τὸ ἐνεθυμεῖτο ἀκόμη τότε ὅτι ἦτο Συνταγματικὸς ἄρχων, ἡ ἐποχὴ τῶν Σωτήρων δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη — ὅτι βεβαίως θὰ περάσητε νὰ εἴδητε τὸν πρωθυπουργὸν διὰ νὰ σᾶς ἐγκρίνῃ τὸ τηλεγράφημα, διότι δὲν εἰμπορεῖ νὰ σταλῇ ἄνευ τῆς ἐγκρίσεώς του τὸ τηλεγράφημα».

Δηλαδὴ μὲ ἄλλα λόγια ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἔλεγεν εἰς τὰς Δυνάμεις:

— Μόνον ἂν ἡ Τουρκία μᾶς κάμῃ πόλεμον καὶ θελήσετε νὰ μᾶς βοηθήσετε σᾶς κάμνω τὴν τιμὴν νὰ ἔλθω μαζῆ σας.

Ὅταν ἔμαθε τὴν ἐξαφνικὴν καὶ ἀπίστευτον μεταβολὴν τῆς γνώμης τοῦ Βασιλέως ὁ κ. Βενιζέλος, τοῦ ἀπηύ-

θυνε τὴν ἐπιστολὴν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 25 Αὐγούστου 1914 εἰς τὴν ὁποίαν τοῦ ἔγραφε:

«Μετὰ τὰς κατ' ***ἐξουσιοδότησιν τῆς 'Υμ. Μεγαλειότητος*** γενομένας ἐκ μέρους μου δηλώσεις πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως καὶ τ' ἀνταλλαγέντα μεταξὺ τοῦ Βασιλέως τῆς 'Αγγλίας καὶ τῆς 'Υμ. Μεγαλειότητος τηλεγραφήματα δὲν νομίζω ὅτι ἡ σημερινὴ ἀπάντησις 'Υμῶν εἰς τὸ νέον διάβημα τῆς 'Αγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἠδύνατο νὰ εἶναι ὅτι ἡ 'Ελλὰς ἀρνεῖται νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῆς Τουρκίας ἐφ' ὅσον ἡ Τουρκία δὲν ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῆς.

»Ὅπως εἶχον τὴν τιμὴν νὰ εἴπω εἰς τὴν 'Υμ. Μεγαλειότητα δὲν εἶναι δυνατὸν βεβαίως νὰ ἀχθῶμεν εἰς ἐπιθετικὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας ἐφ' ὅσον δὲν ἔχομεν ἐξησφαλισμένην τὴν σύμπραξιν τῆς Βουλγαρίας ἢ τὴν ἀπόλυτον τοὐλάχιστον οὐδετερότητα. 'Αλλὰ τὸ νὰ δηλῶμεν ὅτι ἐν ***οὐδεμιᾷ περιπτώσει,*** οὐδὲ καὶ τῆς προϋποθέσεως ***ταύτης ὑπαρχούσης,*** εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ πολεμήσωμεν τὴν Τουρκίαν, πρὶν ἢ αὕτη μᾶς ἐπιτεθῇ, τοῦτο ἀντίκειται προφανῶς εἰς τὰ καλῶς ἐννοούμενα συμφέροντα τοῦ ἔθνους.

»Διότι δὲν πρέπει νὰ πλανώμεθα. 'Η Τουρκία διεξάγει πρὸ πολλοῦ καθ' ἡμῶν πόλεμον ἀκήρυκτον».

Καὶ προσέθετε ἡ ἐπιστολή: «'Εκεῖνο ὅπερ συγχύζει τὰ πράγματα καὶ γεννᾷ ἐν τῷ πνεύματι τῆς 'Υμ. Μεγαλειότητος καὶ τοῦ κ. Στρέϊτ τάσεις ἀντιθέτους πρὸς τὰς ὑπ' ἐμοῦ ὑποστηριζομένας εἶναι ἡ ***ἐπιθυμία νὰ μὴ δυσαρεστήσωμεν τὴν Γερμανίαν***».

«'Η Γερμανία — ὅπως δὲν ἀπέκρυψεν ἐν 'Αθήναις ὁ πρεσβευτής της — ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὰς σκέψεις τῆς Αὐστρίας, προτίθεται ἂν ἡ ἐπικράτησις αὐτῆς ἐν τῷ πολέμῳ εἶναι πλήρης νὰ ***δημιουργήσῃ μεγάλην Βουλγαρίαν ἐκτεινομένην μέχρι τῆς 'Αδριατικῆς ἵνα χρησιμοποιήσῃ αὐτὴν κατὰ τοῦ Σλαϊσμοῦ μετὰ τὴν πρόσφατον Γερμανικὴν*** ἀνακάλυψιν ὅτι οἱ Βούλγαροι δὲν εἶνε Σλαῦοι ἀλλὰ Τάρταροι».

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἐτελείωνε μὲ τὴν ὑποβολὴν τῆς παραιτήσεως τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ μὲ τὴν ἑξῆς φρᾶσιν. «Διατί λοιπὸν νὰ δειχθῶμεν εὐλαβεῖς πρὸς τὴν Δύναμιν ἥτις ἀποβλέπει εἰς τὴν διὰ παντὸς τρόπου ἐνίσχυσιν τῶν δύο κυριωτάτων ἐχθρῶν τοῦ 'Ελληνισμοῦ — τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Τούρκων — καὶ ὄχι πρὸς τὰς Δυνάμεις αἱ ὁποῖαι ἐδημιούργησαν τὴν 'Ελλάδα καὶ ἂν προσβληθῶμεν ὑπὸ τῆς Τουρκίας θὰ μᾶς βοηθήσουν;»

'Η παραίτησις δὲν ἔγινε δεκτὴ καὶ ὁ ναύαρχος Κὰρρ ἐστάλη εἰς τὸ 'Επιτελεῖον διὰ νὰ συνεννοηθῇ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν Δαρδανελλίων. 'Αλλὰ ὁ Βασιλεὺς καὶ τὸ 'Επιτελεῖον ἐδέχοντο τὴν συνεννόησιν μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐμπαίξουν τὸν ναύαρχον Κὰρρ καὶ νὰ μὴ ἐπιχειρήσουν τίποτε εἰς τὰ Δαρδανέλλια!

Καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Βενιζέλος:

«Βραδύτερον ὀλίγον εἶχον κατορθώσει νὰ ἐκμαιεύσω τὴν ἀναγνώρισιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ 'Ελληνισμοῦ ἐπὶ

τῆς Δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Καὶ δὲν θὰ εἴπω, κύριοι, ὑπερβολὴν ἐὰν σᾶς βεβαιώσω ὅτι ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἔλαβον τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ Σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ, ὁμιλοῦντος περὶ ἐδαφικῶν παραχωρήσεων σπουδαιοτάτων εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο δι' ἐμὲ ἡμέρα χαρᾶς καὶ οὐχὶ μικροτέρα τῆς ἡμέρας τῆς ὑπογραφῆς τῆς Συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου· διότι, ἂν τὴν Συνθήκην αὐτὴν προεξόφλουν αἱ διαπραγματεύσεις, τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπήρχετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὅλως ἀπροσδοκήτως καὶ δι' ἐμέ. Καὶ εἰς ἐμὲ ὁ ὁποῖος γνωρίζω ποία ἦτο ἡ Ἑλλὰς ὄχι στρατιωτικῶς μόνον, ἀλλὰ ποία ἦτο κυρίως ψυχικῶς ἐν τῇ ἀντιλήψει τῶν Κυβερνητῶν αὐτῆς, ὅταν πρὸ 3—4 μόλις ἐτῶν εἶχον ἔλθῃ ἐγὼ ἵνα ἀναλάβω τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας, ὅσοι ἐγνώριζον ἐκεῖνα, ἔβλεπον ποῖον ἦτο τὸ καταπληκτικὸν ἅλμα, τὸ ὁποῖον εἶχε συντελεσθῇ εἰς τὸ βραχὺ αὐτὸ διάστημα τοῦ χρόνου, ὥστε νὰ φθάσῃ ἡ μικρὰ ἀκόμη Ἑλλάς, ἡ τόσον περιφρονημένη Ἑλλάς, νὰ καταλάβῃ θέσιν Δυνάμεως ἰσοτίμου πρὸς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις ἐν τῇ ρυθμίσει τῆς τύχης τῆς Τουρκίας, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε τὸ μῆλον τῆς ἔριδος ἐπὶ αἰῶνας μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων».

Μετ' ὀλίγον ἐγένετο ἡ πρώτη ἐπίθεσις κατὰ τῶν Δαρδανελλίων.

«Ἐνόησα ὅτι ἡ ἐπιχείρησις τῶν Δαρδανελλίων εἶχεν ἀνάγκην ἀποβατικοῦ στρατοῦ, ἐφαίνετο δὲ ὅτι ὁ ἀποβατικὸς στρατὸς δὲν ἦτο πρόχειρος εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐνεργοῦντος στόλου. Τὸν ἀποβατικὸν ὅθεν τοῦτον στρατὸν ἐπρότεινα εἰς τὸ Στέμμα τότε νὰ παράσχῃ ἡ Ἑλλάς. Καὶ ἐζήτησα ὅπως ἐπιστρατεύσωμεν ἓν σῶμα στρατοῦ καὶ ἀποστείλωμεν αὐτὸ εἰς Δαρδανέλλια καὶ μετάσχωμεν τοῦ περαιτέρω πολέμου πρὸς τὴν Τουρκίαν διὰ τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς τῶν Δαρδανελλίων, τῶν περαιτέρω ἀνηκόντων εἰς τὰς Δυνάμεις, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπέκλειε καὶ ὑστέραν συμμετοχὴν ἡμῶν εἰς τὸν πόλεμον, ἐὰν ἡ ἐπιχείρησις αὐτὴ παρέσυρε τὴν Βουλγαρίαν πρὸς τὸ μέρος τῆς Συνεννοήσεως, διότι καὶ μὲ ὅλον τὸ δάνειον τῶν 500 ἑκατομμυρίων τὸ συνομολογηθὲν ἐν Βερολίνῳ, ἡ Βουλγαρία ἦτο ἱκανὴ νὰ καταπροδώσῃ τοὺς τότε φίλους της καὶ στραφῇ μὲ τὸ μέρος ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θὰ τῇ ὑπέσχοντο μεγαλείτερα ὠφελήματα. Κατὰ τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης, κατὰ τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐνεφανίσθη πολέμιον τὸ Ἐπιτελεῖον Τὸ Ἐπιτελεῖον, τὸ ὁποῖον ἐξυπηρέτει Γερμανικὴν καθαρῶς πολιτικήν, τὸ Ἐπιτελεῖον, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο ἐκεῖ διὰ νὰ ματαιώνῃ κάθε προσπάθειαν οἱασδήποτε Κυβερνήσεως, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἠδύνατο ἡ Ἑλλὰς νὰ εὑρεθῇ ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν Γερμανίαν. Τὸ Ἐπιτελεῖον ἀντετάχθη κατὰ τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς, ὄχι μόνον διὰ στρατιωτικοὺς λόγους ἀλλὰ καὶ διὰ λόγους πολιτικούς, λέγον, τί μᾶς ἑλκύει πρὸς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τί ἔχομεν νὰ κάμωμεν ἐκεῖ; Μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου ἔφθασεν ἡ Γερμανικὴ πολιτικὴ τοῦ Ἐπιτελείου, ὥστε νὰ ἀρνῆται ὁλόκληρον τὴν ὑπόστασιν ἡμῶν τὴν ἐθνικήν. Τὰ ἐπιχειρήματα αὐτὰ σᾶς τὰ ἀναφέρω διότι θὰ ἠδύνασθε νὰ ὑποπτεύετε ὅτι αὐτὰ ἀφεώρων τὰ στρατιωτικὰ

ζητήματα καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἠδύναντο νὰ εἶνε καλῆς πίστεως, ἀλλὰ μὲ τὰ στρατιωτικὰ ἐπιχειρήματα ἐφέροντο καὶ τὰ πολιτικὰ ἐπιχειρήματα, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν ὅσον καὶ ἂν θέλῃ τις νὰ τοὺς δικαιολογήσῃ».

Μὲ ὅλην τὴν ἀντίδρασιν τοῦ Ἐπιτελείου ὅταν ὁ κ. Βενιζέλος παρουσίασεν εἰς τὸν Βασιλέα τὸ τρίτον ὑπόμνημα — τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δημοσιευθῇ ἀκόμη—ὁ Βασιλεὺς ἐπείσθη καὶ εἶπε:

—Καλὰ λοιπόν! Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ!

Ἀλλὰ μόλις ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ Βασιλικὸν γραφεῖον ὁ κ. Βενιζέλος παρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ὁ Ἐπιτελάρχης κ. Μεταξᾶς καὶ τοῦ ἔδωκε ἕνα φάκελλον λέγων:

—Ἐγὼ δὲν ἐγκρίνω τὴν πολιτικὴν τὴν ὁποίαν ἀποφασίζετε καὶ παραιτοῦμαι.

Κατάπληκτος ὁ κ. Βενιζέλος διὰ τὸ θάρρος τοῦ Ἐπιτελάρχου νὰ ἐπικρίνῃ τὴν πολιτικὴν Κυβερνήσεως ἐννόησεν ἀμέσως τί συνέβαινε. Τὸ Ἐπιτελεῖον ἔκαμνε πολιτικὴν ἰδικήν του.

ΟΛΟΙ ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΣΥΜΦΩΝΟΙ

Τὸ Συμβούλιον τοῦ Στέμματος. — Τί εἶπεν ὁ κ. Ράλλης καὶ ὁ Θεοτόκης. — «Τολμήσατε, τολμήσατε!». — Πῶς θὰ εὑρισκώμεθα πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.— Ἐπίσημα τηλεγραφήματα ἀποδεικνύοντα ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἦσαν ἕτοιμοι νὰ φύγουν. — Τὰ ἀποτελέσματα. — Τὸ ζήτημα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. — Ἕνα δεύτερον Ἑλληνικὸν Κράτος.

Ἔγραψεν ἀμέσως εἰς τὸν Βασιλέα ζητῶν νὰ συγκληθῇ Συμβούλιον τοῦ Στέμματος ἀπὸ ὅλους τοὺς πρῴην πρωθυπουργούς. Τὸ Συμβούλιον συνῆλθεν.

Ὁ κ. Ράλλης καὶ ὁ κ. Δραγούμης συνεφώνησαν μὲ τὸν κ. Βενιζέλον εἰς τὸ ζήτημα τῆς Καλλιπόλεως. Ὁ Θεοτόκης ἐπρότεινε νὰ ἀκουσθῇ καὶ ὁ ἐπιτελάρχης Δούσμανης,

Ὁ κ. Βενιζέλος θέλων ν' ἀφαιρέσῃ καὶ τὰ τελευταῖα προσχήματα ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του εἶπε:

— Κύριοι ζητῶ μίαν μόνον Μεραρχίαν διὰ νὰ μετάσχῃ ἡ Ἑλλὰς τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς.

Τότε ὁ Θεοτόκης εἶπεν ὅτι ἡ ἰδική του πολιτικὴ — ἡ φιλογερμανικὴ — δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ πλέον, διότι τὰς ἰδέας του δὲν ἀσπάζεται ὁ Ἑλληνικὸς λαός.

Ὁ δὲ κ. Ράλλης στραφεὶς πρὸς τὸν κ. Βενιζέλον τοῦ εἶπε:

—Κύριε πρωθυπουργέ, ἔχετε καθῆκον νὰ προχωρήσετε Εἰς δὲ τὸν Βασιλέα εἶπε:

—Τολμήσατε, Μεγαλειότατε, τολμήσατε!

Ἐνθυμεῖται ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μὲ πόσας εἰρωνείας καὶ μὲ πόσα ψεύδη ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς ἐφημερίδας τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Καλλιπόλεως. Ἐν τούτοις ἀπὸ τὴν ειδικὴν ἔκθεσιν περὶ τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς ἡ ὁποία κατετέθη εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Βουλὴν ἀποδεικνύεται ὅπως εἶπεν ὁ κ. Βενιζέλος ὅτι, «ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἠκολούθει, ἐὰν ὁ ἔκπτωτος βασιλεὺς ἠκολούθει τὴν πολιτικὴν ἣν εἶχε καθῆκον νὰ ἀκολουθήσῃ ὄχι ἁπλῶς διότι τὴν ἐνεδείκνυεν ἡ κυβέρνησις τῆς πλειοψηφίας τῆς Χώρας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος, ὥστε νὰ μὴν εἶναι δυνατὸν καλοπίστως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐνεδοίαζε πρὸ τοῦ Δημοσίου φρονήματος τῆς Χώρας, ἐὰν ἠκολούθει τὴν πολιτικὴν αὐτὴν καὶ δὲν ἐγίνετο ὄργανον τῆς Γερμανικῆς πολιτικῆς ὁ Μεταξᾶς, ἵνα ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν του καὶ δημιουργήσῃ τοὺς στιγμιαίους ἐκείνους ἐνδοιασμούς, καὶ ἂν ἀπεδέχετο σῶμα στρατοῦ ἢ καὶ μεραρχίαν ἀκόμη ἐν τέλει, ἡ κατάληψις τῆς Καλλιπόκεως θὰ ἦτο τὸ εὐκολώτερον στρατιωτικὸν κατόρθωμα, θὰ εὑρισκώμεθα δὲ μετὰ πέντε ἡμέρας ἀπὸ τοῦ διατάγματος τῆς ἐπιστρατεύσεως μὲ ἐπιστρατευμένον τὸ σῶμα στρατοῦ, τοῦ ὁποίου ἐζήτουν τὴν ἐπιστράτευσιν, καὶ μετὰ ἄλλας ἐννέα ἡμέρας μὲ τὸ πλῆθος τῶν μέσων τὰ ὁποῖα

διαθέτομεν ἡμεῖς καὶ οἱ Σύμμαχοι, μὲ τὸ σῶμα αὐτὸ τοῦ στρατοῦ, εἴτε καὶ τὴν μεραρχίαν, ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως, εὑρισκομένης ἀφυλάκτου, ἀφρουρήτου, ἀνοχυρώτου.

Καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Βενιζέλος:

«Εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως θὰ εὑρίσκετο ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς περὶ τὸ τέλος τοῦ Φεβρουαρίου 1915 κατὰ τὴν ἰδικήν μας χρονολογίαν, καὶ ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῆς Ἀγγλικῆς, ὅτι ἕνα μῆνα ὁλόκληρον βραδύτερον ἐγένετο ἡ ὀχύρωσις τῆς Καλλιπόλεως, ἡ ὁποία ἤρξατο κατὰ τὴν 6ην Μαρτίου, σοβαρώτερον, ἐπὶ τῶν ἐπιθέσεων τοῦ Στόλου, καὶ ἤρχισε νὰ ἀποδίδῃ ἀποτελέσματα

«Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν κατωρθώθη ὕστερον ἀπὸ 100.000 καὶ 200.000 στρατοῦ ἀπέναντι ὀχυρώσεως γενομένης ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς Στρατιωτικῆς τέχνης, τοῦτο ὄχι κατορθωτὸν ἁπλῶς ἦτο, ἀλλὰ παιχνίδι διὰ τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον, ὁπότε ὀξέως διέγνωσα τὰ πράγματα καὶ συνεβούλευσα τὴν ἐπιχείρησιν ἐκείνην.

«Ἐὰν ἡ ἐπιχείρησις ἐκείνη δὲν ἐματαιοῦτο θὰ εὑρισκώμεθα εἰς τὴν Χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου ἢ ἀρχὰς Μαρτίου. Ἀλλὰ πρὸ τῆς παρελεύσεως 10 - 15 ἡμερῶν μέρος τοῦ στρατοῦ τῆς Καλλιπόλεως, ἐὰν μετέβαινεν ἰδίως σῶμα στρατοῦ, θὰ εὑρίσκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐγκαταλελειμμένην παρὰ τῶν Τούρκων. *(Χειροκροτήματα παρατεταμμένα)*.

«Κύριοι, ἐννοεῖτε εἰς τοὺς πολέμους τίνα σημασίαν ἔχει ὁ αἰφνιδιασμός. Ἐὰν ὁ πρῴην Βασιλεὺς δὲν ἐδείκνυε ἀπροθυμίαν, ὅπως μελετηθῇ ἡ ἐπιχείρησις τῶν Δαρδανελλίων ἤδη ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου, ἐὰν ὁ Βασιλεὺς καὶ τὸ Ἐπιτελεῖον του δὲν παρεῖχον ἀφορμὰς εἰς τὰς Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως νὰ ἔχωσιν ὑπόπτως πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διότι ἄλλως τε ἦτο πάνδημον μυστικὸν ὅτι οἱ στρατιωτικοὶ ἀκόλουθοι τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου ἐποιοῦντο τὰς διατριβάς, ἵνα τὸ εἴπω εἰς τὴν καθαρεύουσαν, εἰς τὸ Ἐπιτελεῖον, πρᾶγμα ὅπερ ἐξένιζε τοὺς ἄλλους, καὶ ἐὰν δὲν ἐπήρχοντο καὶ οἱ λόγοι τοῦ Βασιλέως πρὸς τὸν Κάρρ, τοῦθ' ὅπερ ηὔξησε τὴν δυσπιστίαν, διότι ἐνῷ κατ' Αὔγουστον μᾶς ἐζήτουν νὰ μελετήσωμεν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἐπιχείρησιν τῶν Δαρδανελλίων, τὸν Φεβρουάριον καὶ τὸν Μάρτιον τὴν ἐπεχείρουν μὲ στρατεύματα ἰδικά των, χωρὶς ν' ἀπευθυνθοῦν πρὸς ἡμᾶς διὰ νὰ μᾶς ζητήσουν στρατεύματα καὶ τοῦτο διότι δὲν μᾶς πιστεύουν, μήπως τὸ προαναγγείλωμεν καὶ αὐτὸ εἰς τοὺς ἐχθρούς· ἂν λοιπὸν ὅλα ταῦτα δὲν ἐνεφιλοχώρουν, ἐὰν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἡ ἐγκαινιασθεῖσα πολιτικὴ τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων ἐφηρμόζετο εἰλικρινῶς ὑπὸ ὅλων τῶν παραγόντων, ποῖον θὰ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα; Ὅτι ἡ ἐπιχείρησις τῶν Δαρδανελλίων θὰ ἐμελετᾶτο ἐν πλήρει μυστικότητι καὶ ὅτι προτοῦ γίνῃ καὶ ἡ πρώτη ἐπίθεσις ἐκεῖ κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν φρουρίων τῶν Δαρδανελλίων, μίαν αἰφνιδίαν χαραυγὴν θὰ εὑρίσκετο ὁ Ἑλληνικὸς

στρατὸς ἀποβιβαζόμενος εἰς Καλλίπολιν, ὅπου θὰ εὕρισκεν εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς Καλλιπόλεως δύναμιν 6,000 μόνον Τουρκικοῦ Στρατοῦ, ὄχι συγκεντρωμένου, ἀλλὰ εἰς τὰ διάφορα φρούρια! Ἐννοεῖται δὲ τὴν ἐντύπωσιν, ἣ ὁποία θὰ παρήγετο εἰς Κωνσταντινούπολιν. Δὲν θέλω νὰ εἴπω ὅτι ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως θὰ ἠδύνατο νὰ πέσῃ ἡ Καλλίπολις καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις νὰ κρατηθῇ ὑπὸ τῆς Τουρκίας. Ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ κατάληψις τῆς Καλλιπόλεως θὰ ἔφερε τὴν ἐκκένωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης μετὰ τῆς Τουρκίας τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐὰν ἦτο δυνατὴ ἡ ὑπογραφὴ εἰρήνης. Διότι, κύριοι, δὲν εἶχα ἀνάγκην παρὰ νὰ σᾶς ἀνακοινώσω ὀλίγα τηλεγραφήματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, συγχρόνως ἀκριβῶς μὲ τὴν πρώτην ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν φρουρίων τῶν Δαρδανελλίων καὶ τὰς εἰδήσεις αἱ ὁποῖαι ἐστέλλοντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὅτι ἡ Ἑλλὰς σκέπτεται νὰ μετάσχῃ καὶ νὰ ἀποστείλῃ στρατόν».

Ὅλα δὲ αὐτὰ δὲν εἶναι λόγια. Ἀποδεικνύονται δι' ἐπισήμων τηλεγραφημάτων.

Ἰδοὺ τί ἐτηλεγραφοῦσαν οἱ ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀπὸ τὴν Φιλιππούπολιν καὶ ἀπὸ τὴν Σόφιαν.

'Αριθ. 1726
('Εμπιστευτικόν)

'Εν Πέρᾳ, τῇ 14 Φεβρουαρίου 1915.

'Υπουργεῖον 'Εξωτερικῶν.

Τουρκικαὶ καὶ Γερμανικαὶ Τράπεζαι εἰδοποιήθησαν μεταφέρωσι χρυσὸν εἰς 'Ικόνιον. Μεταφορὰ ἤρξατο ἤδη. Μεταφέρουσιν ὡσαύτως ἀρχεῖα

('Υπ.) **ΤΣΑΜΑΔΟΣ**

Κρυπτογραφικὸν τηλεγράφημα

'Εκ Πέραν, τῇ 16 Φεβρουαρίου 1915, ὥρα 10 μ. μ.

'Ελήφθη ἡ ἀπόφασις νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ Κωνσταντινούπολις· ἡ ἡμέρα ἀναχωρήσεως δὲν ὡρίσθη. 'Ο πρεσβευτὴς τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὅτι θὰ παραμείνῃ ἐνταῦθα καὶ ὅτι ὁ πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας καὶ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας δὲν θὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰμὴ μετὰ τῶν Τουρκικῶν σρατευμάτων. Μὲ πληροφοροῦσιν ὅτι Σύνδεσμος «῞Ενωσις - Πρόοδος» ἐν σημερινῇ συνεδρίᾳ ἀπεφάσισεν ἀντίστασιν μέχρις ἐσχάτων. Αὐτοκρατορικὸς 'Ιραδὲς ἀναβάλει τὴν Βουλὴν μέχρι τῆς 15 Σεπτεμβρίου.

('Υπ.) **ΤΣΑΜΑΔΟΣ**

Φιλιππούπολις, 17 Φεβρουαρίου 1915, ὥρα 8.30 μ. μ.

Πληροφοροῦμαι ὅτι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς Αὐστρίας ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν ἐνταῦθα Πρόξενον Αὐστρίας ἵνα μεριμνήσῃ ὅσον τάχιστα περὶ ἐξευρέσεως οἰκίας ἐν Φιλιππουπόλει χάριν τῆς ὁσονούπω ἀφικνουμένης οἰκογενείας του. 'Ανεκοινώθη εἰς Πρεσβείαν Σόφιας.

('Υπ.) **ΜΠΑΡΑΚΛΗΣ**

(Μετάφρασις)

Σόφια, 22 Φεβρουαρίου 1915.

'Ο ἐπιτετραμμένος τῆς Βουλγαρίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ζητήσας παρὰ τῆς Κυβερνήσεώς του ὁδηγίαν ἐὰν ἔδει ἐν ἐνδεχομένῃ περιπτώσει νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν 'Οθωμανικὴν Κυβέρνησιν εἰς 'Ικόνιον, προσεκλήθη ὅπως ἔλθῃ ἐνταῦθα καὶ παράσχῃ προφορικῶς πληροφορίας ἐπὶ τῆς καταστάσεως. 'Ο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Βουλγαρίας διέψευσε τὴν ὕπαρξιν ὑπουργικῆς κρίσεως.

('Υπ.) **ΝΑΟΥΜ**

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν οἱ Τοῦρκοι ἡτοιμάζοντο νὰ φύγουν, οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Αὐστριακοὶ μετέφεραν τὰς Τραπέζας των. Εἰς τὰς 'Αθήνας οἱ ἄνθρωποι τοῦ 'Επιτελείου ἔλεγαν:

— 'Ο Βενιζέλος ὠνειρεύθη ὅτι θὰ πάρῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν μὲ μίαν μεραρχίαν! Δὲν εἶναι τρελλὸς λοιπόν;

Ἐν τούτοις ὁ κ. Βενιζέλος δὲν ὠνειρεύετο. Ἔβλεπε ποῖα ἀποτελέσματα θὰ εἶχεν ἡ μετάβασις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ τὰ ἐκθέτει καθαρά. Δὲν θὰ ἐπήγαινεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς «διὰ νὰ διεκδικήσῃ πολιτικὰ καὶ ἐδαφικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ ἠσφάλιζε τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Στενῶν, ἡ ὁποία ἦτο ἀνέκαθεν ἡ ἀρίστη τῶν λύσεων ὄχι μόνον ἀπὸ καθαρᾶς διεθνοῦς ἀπόψεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ Ἑλληνικῆς ἀπόψεως, τῆς διεθνοποιήσεως τῶν Στενῶν ἡ ὁποία θὰ ἐδημιούργει σὺν τῷ χρόνῳ ἓν δεύτερον Ἑλληνικὸν Κράτος ὑπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴν προστασίαν, ἡ ὁποία λύσις ἴσως εἶναι ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν φθάνει σήμερον καὶ τὸ μέγα Ρωσσικὸν Ἔθνος μετὰ τὴν ἐκδημοκρατοποίησιν αὐτοῦ. *(Χειροκροτήματα)*. Ἐπειδὴ γίνεται λόγος ἐν τῷ τηλεγραφήματι τοῦ κ. Φραντζῆ περὶ ἐνδεχομένης συνάψεως εἰρήνης ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας θὰ μοῦ εἴπουν βεβαίως οἱ ἀντίπαλοί μου: μὰ λοιπὸν δὲν ἦτο πιθανὸν ἀφοῦ θὰ ἐπηγαίνατε εἰς τὴν Καλλίπολιν, ἀφοῦ θὰ ἐπηγαίνατε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δὲν ἦτο πιθανὸν νὰ γίνῃ εἰρήνη καὶ νὰ μὴν πάρῃς τὰ μικρασιατικὰ ἀνταλλάγματα; καὶ αὐτὸ ἦτο πιθανόν· διότι ἐγὼ βεβαίως δὲν ἐσκέφθην ποτὲ νὰ ζητήσω νὰ μοῦ ὑποσχεθοῦν καὶ τὴν διάλυσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

«Ἂν διὰ γενικώτερα Εὐρωπαϊκὰ συμφέροντα ἐπεβάλλετο μία εἰρήνη μετὰ τῆς Τουρκίας δὲν θὰ ἐδίσταζον καὶ αὐτὴν νὰ δεχθῶ Θὰ μοὶ ἦτο ἀρκετὸν ἂν διὰ τῆς δράσεως τῆς Ἑλλάδος μετέβαινον εἰς Καλλίπολιν, μετέβαινον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐρρύθμιζον καὶ διὰ τῆς Ἑλληνικῆς σπάθης καὶ διὰ τῆς Ἑλληνικῆς συμπράξεως, ἂν ὄχι τῆς πρωτοβουλίας, τὸ ζήτημα τῶν στενῶν καὶ ἐκανόνιζον καὶ τὴν τύχην τοῦ μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἂν τοῦτο θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ χωρὶς νὰ ἀποκλείηται ὅτι εἰμποροῦσαν καὶ περισσότερα νὰ γίνουν, νὰ πάρωμεν καὶ παραχωρήσεις ἂν ἠθέλομεν νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς περαιτέρω ἐνέργειαν ἡ ὁποία θὰ προεκάλει φυσικὰ καὶ περαιτέρω θυσίας».

Θὰ εἶχε ἀκόμη καὶ ἄλλα ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἀποτελέσματα ἡ Ἑλληνικὴ νίκη.

«Ἡ Τουρκία θὰ ἐξεμηδενίζετο, ἡ Ρωσσία θὰ ἀνεφοδιάζετο διὰ θαλάσσης καὶ δὲν θὰ ὑφίστατο τὴν ἐπίθεσιν, τὴν ὁποίαν ὑπέστη κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1915 ἕνεκα ἐλλείψεως πολεμικῶν ἐφοδίων. Ἡ Ρωσσία ἀκόμη θὰ ἐξῆγε τὸν σῖτόν της εἰς τὰς Συμμάχους χώρας. Ἡ Βουλγαρία ἡ ὁποία εἶχεν ἤδη κανονίσει τὴν πολιτικήν της πρὸς τὴν Γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν ὅπως ἡμεῖς εἴχομεν κανονίσει πρὸς τὴν Συνεννόησιν, ἡ Βουλγαρία ἔχουσα πρὸς τὰ νῶτά της Ἑλληνικὸν Στρατὸν καὶ ἐπὶ πλέον καὶ Γαλλικὸν καὶ Ἀγγλικὸν Στρατὸν ἐννοεῖτε ἂν θὰ ἐτόλμα νὰ ἐξήρχετο εἰς πόλεμον. Τοιαύτη δὲ ἐνέργεια τῆς Ἑλλάδος καὶ τοιαύτη ἐπιτυχία δὲν θὰ ἐξύψου μόνον τὸ πολιτικὸν γόητρον αὐτῆς, δὲν θὰ παρεῖχεν εἰς ἡμᾶς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ τὰς ἐδαφικὰς παραχωρήσεις τῆς Μ. Ἀσίας, ἀλλὰ θὰ συνετέλει εἰς ἐκπληκτικὴν βράχυνσιν τοῦ Εὐρπαϊκοῦ πολέμου Ἐὰν κύριοι,

τὸ πλῆγμα κατεφέρετο τὴν στιγμὴν ταύτην διὰ τῆς πυγμῆς τῆς Ἑλλάδος, τὸ πλῆγμα ἦτο τόσον κακὸν διὰ τὴν Γερμανίαν, ὥστε ἡ Γερμανία χωρὶς νὰ ἐλπίζῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ μεγαλεπηβόλου σχεδίου τοῦ Σιδηροδρόμου Ἀμβούργου Βαγδάτης, θὰ ἔχανε τὴν Ἀνατολὴν καὶ δὲν εἶχε βεβαίως νὰ ἐλπίσῃ τίποτε ἀπὸ τὴν Δύσιν.

«Φαντασθῆτε δὲ ποῖον κῦρος καὶ γόητρον θὰ εἶχεν ἡ Ἑλλάς, φθάνουσα διὰ δράσεώς της εἰς τοιαῦτα ἐκπληκτικά, κοσμοϊστορικὰ ἀποτελέσματα, τῆς βραχύνσεως κατὰ ἔτος τοῦ τερματισμοῦ τοῦ πολέμου».

Ὅταν ἡ Ἑλλὰς δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ μέρος ἡ ἐπιχείρησις τῶν Δαρδανελλίων ἀπέτυχε. Καὶ τότε οἱ Σωτῆρες εἶπαν ὅτι ἔσωσαν τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ὑπενθυμίζει ὁ κ. Βενιζέλος τὶ θὰ ἐγίνετο εἰς τὰ 1912 ὅταν ἐπρότεινεν εἰς τὸν Βασιλέα Γεώργιον τὴν συμμαχίαν μὲ τὴν Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν, ἂν ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἠρνεῖτο. Ἡ Τουρκία μὴ ἔχουσα νὰ φοβηθῇ τὸν Ἑλληνικὸν στόλον θὰ μετέφερε διὰ τοῦ στόλου της στρατὸν ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ θὰ κατέστρεφε τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν. Τότε ὅλοι θὰ ἔλεγαν:

— Βλέπετε ὁ καϋμένος ὁ Βασιληᾶς; Μᾶς ἐγλύτωσε. Τὰ ἴδια θὰ παθαίναμε κ' ἐμεῖς. Βλέπετε τὶ θεοπάλαβος εἶναι αὐτὸς ὁ Βενιζέλος ποῦ ἤθελε νὰ μᾶς βάλῃ νὰ πολεμήσωμε;

Ἀλλὰ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἐσυμφώνησε μὲ τὴν γνώμην τοῦ λαοῦ καὶ τ' ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου ἐκείνου ἦσαν ἡ συντριβὴ τῆς Τουρκίας· τὰ ἴδια θὰ ἦσαν τ' ἀποτελέσματα καὶ τώρα ἂν ἐλάμβανε μέρος ἡ Ἑλλάς.

ΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ ΤΗΣ 31ΗΣ ΜΑΪΟΥ

Ὁ Γούναρης παρακαλῶν νὰ προσληφθοῦν 6 - 7 φίλοι του εἰς τοὺς συνδυασμούς. — Πῶς ἔγιναν αἱ ἐκλογαί. — Αἱ ἐνέργειαι τοῦ Γούδα. — Ὁ βασιλεὺς εἶχεν ἐγγυηθῆ ὅτι δὲν θὰ κινηθῆ ἡ Ἑλλάς. — Δύο ἐπίσημα τηλεγραφήματα. — Ἡ ἐπιστράτευσις. — Ἡ Βουλγαρία ἦτον ἀπροετοίμαστος. — 400 σφαῖραι διὰ κάθε κανόνι. — Μονάρχης ἐλέῳ θεοῦ!

Ἐπεισοδιακῶς εἰσέρχεται ὁ κ. Βενιζέλος εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐκλογῶν τῆς 31 Μαΐου

Καὶ ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ Γούναρης τοῦ ἐζήτησε νὰ περιλάβῃ εἰς τοὺς Βενιζελικοὺς συνδυασμοὺς ἓξ ἕως ἑπτὰ φίλους του, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐπετύγχανεν. Ὁ κ. Βενιζέλος ἀντὶ ἑπτὰ προσέφερεν ἐννέα θέσεις, ὥστε ἂν κληθῇ ὁ Γούναρης εἰς τὴν ἀρχὴν νὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον ὅσους τοῦ χρειάζονται διὰ νὰ σχηματίσῃ Κυβέρνησιν.

Τὴν 21 Φεβρουαρίου παρῃτήθη ἡ Κυβέρνησις Βενιζέλου Εἰς τὰς 25 ἐσχηματίσθη ἡ Κυβέρνησις Γούναρη. Ὁ κ. Βενιζέλος πληροφορηθεὶς ὅτι ἡτοιμάζετο κολοσσιαία διαδήλωσις τῶν Φιλελευθέρων διέταξε τὴν Ἀστυνομίαν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διαδήλωσιν. Κατὰ διαταγήν του δὲ

ἠμποδίσθησαν αἱ διαδηλώσεις εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Τόση ἦτο ἡ νομιμοφροσύνη τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων, ὁ ὁποῖος τότε εἶχεν ὄχι μόνον ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν μαζῆ του ἀλλὰ καὶ τὴν γνώμην ὅλων σχεδὸν τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν τῆς Χώρας.

Καὶ ὅμως ὅταν ἐπῆγεν ὁ κ. Βενιζέλος εἰς Σπέτσας διὰ ν' ἀναπαυθῇ καὶ ἐπέστρεψε μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ὁ Γούναρης δὲν τοῦ ἐπέτρεψε ν' ἀποβιβασθῇ εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀποβιβασθῇ ὁ πρώην πρωθυπουργὸς εἰς τὸ Φάληρον. Ὅταν δὲ ἔγινεν εἰς τὴν Μητρόπολιν ἡ Ἐθνικὴ ἑόρτή, ὁ κ. Βενιζέλος δὲν κατωρθώθη νὰ παραστῇ διότι εἶχε πολιορκηθῇ τὸ σπῆτί του.

Ἀλλὰ ἦλθαν αἱ ἐκλογαὶ τῆς 31 Μαΐου. Καὶ λέγει ὁ κ. Βενιζέλος.

«Αἱ ἐκλογαὶ διεξήχθησαν τὴν 31ην Μαΐου, γνωρίζετε ὑπὸ ποίας περιστάσεις. Γνωρίζετε, ὅτι ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ τοῦ ἀγῶνος, γνωρίζετε ὅτι εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐξαπελύθησαν οἱ πράκτορες τῆς Αὐλῆς, θέτοντες τὸ ζήτημα μεταξὺ Βασιλέως καὶ Βενιζέλου, μεταξὺ πολέμου καὶ εἰρήνης. Καὶ ὅμως αἱ ἐκλογαὶ διεξήχθησαν ἐν ἀπουσίᾳ ἐμοῦ, καὶ ὁ Λαὸς ἀπεδοκίμαζε τὸν πρῶτον Σωτῆρα καὶ ἐνέκρινε τὴν πολιτικήν μου καὶ ἐπανέφερε τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων μὲ 123 βουλευτὰς ἐκ τῶν 184 βουλευτῶν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος. Χωρίζω τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς Νέας, διότι γνωρίζετε τί ἔγινεν εἰς τὴν Μακεδονίαν διὰ τοῦ χερσαίου ναυάρχου ὅστις κατώρθωσε

νὰ ὀργανώσῃ τὰς ἐκλογάς, τὰς ὁποίας ὠργάνωσεν, ἐνῷ ὅλοι οἱ ἔντιμοι ἄνθρωποι δύνανται νὰ βεβαιώσωσιν ὅτι ἐὰν τὰς ἐκλογὰς τὰς ἔκαμνε τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων ἐν πλήρει ἀμεροληψίᾳ καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν θὰ ἤρχετο μὲ πλήρη ἐπιτυχίαν τῶν Φιλελευθέρων Καὶ κατώρθωσε νὰ περισώσῃ τρεῖς μόνον τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, εἰς δὲ τὰ Ἰωάννινα ἔλαβε μίαν ψῆφον. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ ἐζητήθη νὰ παρασταθῇ ὡς μία ἀπόδειξις ὅτι τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων εἶχεν ὀλιγωτέραν πλειοψηφίαν παρὰ πρίν. Καὶ τί μὲ τοῦτο ἐὰν κατωρθώθη ὑπὸ τοιούτους ὅρους διὰ παραβιάσεως τοῦ Συντάγματος, διὰ τοιαύτης ἐκμεταλλεύσεως κάθε πράγματος, ἐὰν κατωρθώθη νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ἡ πλειοψηφία δὲν ἦτο τόσον μεγάλη ὅσον πρὸ τριετίας, τί σημαίνει ἆρά γε τοῦτο; Μήπως διὰ τούτου ἡ ἐπιβολὴ τῆς πλειοψηφίας ἦτο ὀλιγώτερον ἐνδεδειγμένη; Μήπως ὁ Βασιλεὺς ἠδύνατο νὰ φανῇ τύραννος ἐλπίζων ὅτι, ἐπιτυγχάνων εἰς τὴν πρώτην διάλυσιν, ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ περαιτέρω ὑποβιβασμὸν καὶ εἰς τὴν δευτέραν διάλυσιν περαιτέρω ὑποβιβασμὸν καὶ εἰς τὴν τρίτην διάλυσιν περαιτέρω ὑποβιβασμὸν καὶ εἰς τὴν τετάρτην διάλυσιν περαιτέρω ὑποβιβασμόν; *(ἱλαρότης)*.

«Ἀλλά, κύριοι, αἱ ἐκλογαὶ διεξάγονται, τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων θριαμβεύει καὶ ὅμως οἱ ἀποδοκιμασθέντες πολιτικοί, ἡ ἀποδοκιμασθεῖσα Κυβέρνησις δὲν σπεύδει νὰ καταλίπῃ τὴν ἀρχήν, ἀποφεύγουσα τὰς εὐθύνας τὰς ὁποίας ἐπεσσώρευσεν ἐφ' ἑαυτῆς, ἀλλὰ μένει εἰς τὴν

ἀρχὴν καθ' ὅλον τὸν Ἰούνιον, καθ' ὅλον τὸν Ἰούλιον καὶ μέχρι τῆς 10ης Αὐγούστου. Παραμένει εἰς τὴν ἀρχὴν 70 ἡμέρας.

Ὅταν ἐζήτησεν ὁ κ. Βενιζέλος νὰ λειτουργήσῃ τὸ Σύνταγμα καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς ἀρχῆς Κυβέρνησις ἀποδοκιμασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τοῦ ἀπαντοῦσαν:

— Ὁ Βασιλεὺς εἶναι ἄρρωστος. Κινδυνεύει ν' ἀποθάνῃ καὶ σεῖς θέλετε νὰ συζητῆτε πολιτικά;

Τέλος τὸ Στέμμα μὴ θέλων ἀκόμη νὰ προκαλέσῃ ἐξέγερσιν τῆς κοινῆς γνώμης—καὶ ἐπειδὴ τ' ἀποτελέσματα τῆς προπαγάνδας τοῦ Βαρώνου Σὲγκ δὲν ἦσαν βέβαια,— ἐκάλεσεν εἰς τὰς 10 Αὐγούστου τὸν κ. Βενιζέλον. Ἀλλὰ τὸν ἐκάλεσεν ὄχι διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν πολιτικήν του. ***Ὁ Βασιλεὺς εἶχεν ἀνακοινώσῃ πρὸς τὴν Γερμανίαν ὅτι ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν Συμμαχίαν μὲ τὴν Σερβίαν καὶ ὅτι ἡ Βουλγαρία μὴ φοβουμένη τὴν Ἑλλάδα ἠδύνατο νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς Σερβίας. Ἡ Βουλγαρία τὸ ἤξευρε πλέον ἐπισήμως.***

Τοῦτο ἐξάγεται ἀπὸ δύο ἐπίσημα τηλεγραφήματα. Τὸ ἓν εἶναι τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πρεσβευτοῦ κ. Ψύχα, ὁ ὁποῖος λέγει:

«Ὁ Ἄγγλος συνάδελφός μου μοὶ εἶπεν ὅτι κατὰ θετικὰς πληροφορίας ἡ Γερμανία διεβεβαίωσε κατηγορηματικῶς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Σόφιας ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ οὐδετερότης εἶναι ὁριστικῶς ἐξησφαλισμένη καὶ ἐν περιπτώσει ἀκόμη ἐπιθέσεως τῆς Βουλγαρίας κατὰ τῆς Σερ-

βίας». Ἀλλὰ ἔχομεν καὶ τὴν δήλωσιν τοῦ Ραδοσλαύωφ πρὸς τοὺς φίλους του τῆς 13ης Σεπτεμβρίου. Ὁ κ. Πανουργιᾶς, ἐπιτετραμμένος, τηλεγραφεῖ ἐκ Νύσσης: «Ὁ ὑφυπουργὸς μοὶ εἶπε πρὸ μικροῦ ὅτι ὁ ἐν Σόφιᾳ Πρέσβυς τὸν πληροφορεῖ ὅτι ὁ Ραδοσλαύωφ ἐδήλωσεν ἐσχάτως εἰς τοὺς πολιτικοὺς φίλους του ὅτι ἡ Βουλγαρία δὲν ἔχει νὰ φοβῆται τίποτε διότι ἔχει ἐπισήμους διαβεβαιώσεις ὅτι ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ρουμανία θὰ μείνωσιν οὐδέτεραι ἐν περιπτώσει κατὰ τὴν ὁποίαν ἤθελε προσβάλῃ ἡ Βουλγαρία τὴν Σερβίαν, ἥτις προσβαλλομένη ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ Αὐστρίας θὰ μείνῃ ἀπομεμονωμένη, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν Βουλγαρίαν νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς βλέψεις της. Πρέσβυς Δυνάμεως ἐν Σόφιᾳ ἐπεβεβαίωσεν εἰς τὸν Πρέσβυν τῆς Σερβίας τὴν εἴδησιν ταύτην».

Ἀλλ' ἀφήνοντες τὴν Βουλγαρίαν νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς Σερβίας δὲν ἐπροδίδαμεν μόνον τὰ Σερβικά, ἐπροδίδαμεν καὶ τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα. Διότι,

α΄) Διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Σερβίας διεταράσσετο ἡ ἰσορροπία εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐλάμβανε θέσιν κατωτέραν.

β΄) Σερβία ἰσχυρὰ καὶ μάλιστα διὰ τῆς βοηθείας τῆς Ἑλλάδος ἦτο κεφάλαιον Ἑλληνικόν.

γ΄) Ἡ Βουλγαρία διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Σερβίας ἐκέρδισε 16 νομοὺς καὶ 80 ἐπαρχίας, προσετέθησαν δὲ ἔπειτα δύο ἀκόμη νομοί, καὶ ἴσως λάβῃ ἀργότερα τὴν Δοβρουτσὰν καὶ μέρος τῆς Ἀλβανίας μὲ ἔξοδον εἰς τὴν Ἀδριατικήν.

Ὅλα αὐτὰ ἔγιναν χωρὶς ἀντάλλαγμα, ἁπλῶς καὶ μόνον ἀπὸ τὸν φιλογερμανισμὸν τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Ἐπιτελείου.

Ὁ κ. Βενιζέλος λοιπὸν καταλαμβάνει τὴν ἀρχὴν καὶ παρακαλεῖ τὸν Βασιλέα νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Γερμανίαν νὰ ἐμποδισθῇ ἡ Βουλγαρικὴ δρᾶσις.

Ἐν τούτοις μετὰ ἕνα μῆνα ἡ Βουλγαρία ἐπιστρατεύεται. Μόλις τὸ μανθάνει εἰς τὰς 9 ½ π. μ. ὁ κ. Βενιζέλος τὸ ἀνακοινώνει εἰς τὸν Βασιλέα καὶ ζητεῖ ὥραν συνεργασίας. Καὶ ὁ Βασιλεὺς τὸν δέχεται. . . . εἰς τὰς 5 μ. μ. Ἐπὶ τέλους ὁ κ. Βενιζέλος φθάνει εἰς τὸν Βασιλέα μὲ τὸ διάταγμα γενικῆς ἐπιστρατεύσεως. Καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀπαντᾷ.

—***Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ βοηθήσωμεν τὴν Σερβίαν διότι ἡ Γερμανία θὰ νικήσῃ κ' ἐγὼ δὲν θέλω νὰ νικηθῶ!***

Ὁ κ. Βενιζέλος ἀνέπτυξεν ὅτι μὲ τὸν ἀκμαῖον στρατὸν ποῦ εἴχαμεν, ἐνῷ ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς εἶχε πρὸ ὀλίγου νικηθῆ εἰς τὰ 1913, ἡ νίκη ἦτο πιθανή. Προσέθεσεν ὅτι οἱ Βούλγαροι μόλις εἶχαν 400 βολὰς διὰ κάθε κανόνι, ὅσαι φθάνουν μόνον διὰ μίαν μάχην, ὅτι ἂν ἐνικούσαμε θὰ ἐπηγαίναμε εἰς τὴν Σόφιαν καὶ ἐπὶ τέλους ὅτι καὶ ἂν ἐνικᾶτο ὁ Σερβικὸς στρατὸς θὰ ἐφθάναμεν εἰς μίαν γραμμὴν ὅπου μαζῆ μὲ τοὺς Ἀγγλογάλλους θὰ ἦτο ἀδύνατον εἰς τοὺς Γερμανοὺς νὰ μᾶς βγάλουν.

Ἐπὶ τέλους ὑπενθύμισεν εἰς τὸν Βασιλέα ὅτι ὁ λαὸς ἐν γνώσει τῆς πολιτικῆς τῶν Φιλελευθέρων ἔδοσεν εἰς

αὐτοὺς τὴν νίκην εἰς τὴν ἐκλογήν. Καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀπήντησε τότε :

—Ἐγὼ ἀναγνωρίζω ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ὑπακούω εἰς τὴν λαϊκὴν ἐτυμηγορίαν ὅταν πρόκηται διὰ τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς χώρας, ἀλλ᾽ ὅταν πρόκειται διὰ τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα, τὰ μεγάλα ἐθνικὰ ζητήματα, θεωρῶ ὅτι, ἐφ᾽ ὅσον ἐγὼ ἔχω τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἓν πρᾶγμα εἶναι σωστὸν ἢ ὅτι δὲν εἶναι σωστὸν ὀφείλω νὰ ἐπιμείνω νὰ γίνῃ ἢ νὰ μὴ γίνῃ διότι ἐγὼ εἶμαι ὑπεύθυνος ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ». *(Ζωηροτάτη αἴσθησις).*

Ἀπὸ ἐκείνης τῆς στιγμῆς δὲν ὑπῆρχε πλέον λαϊκὴ θέλησις, δὲν ὑπῆρχε Σύνταγμα. Ὑπῆρχε πλέον Βασιλεὺς κάμνων ὅ,τι θέλει. Ὑπῆρχε μοναρχία !

Τότε ὁ κ. Βενιζέλος ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του. Ἀλλ᾽ ὁ Βασιλεὺς τοῦ λέγει :

—Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ παραιτηθῆτε τώρα, ἀφοῦ ἡ βουλγαρικὴ ἐπιστράτευσις ἐκηρύχθη χθές ; Ὅπως γνωρίζετε εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις δὲν πρέπει νὰ ἀργοποροῦμεν οὔτε 2 ὥρας».

—Πρῶτον ἀπαντᾷ ὁ κ. Βενιζέλος ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ γνωρίζω, ὅτι ἡ πολιτικὴ τῶν διαδόχων μου θὰ εἶναι πολιτικὴ ἐπιστρατεύσεως. Ἐγὼ θεωρῶ ὅτι θὰ εἶναι τοιαύτη, διότι ὅσον καὶ ἂν ἐγκαταλείψητε τὴν Σερβίαν δὲν γνωρίζετε τί δύναται νὰ γίνῃ. Δὲν δύναμαι ὅμως καὶ νὰ ἐπιβάλω πολιτικὴν εἰς τοὺς διαδόχους μου. Καλέσατε τὴν διάδοχον Κυβέρνησιν ὅπως ὁρκισθῇ, ἔστω καὶ μὲ τέσσαρας ὑπουργοὺς προσωρινῶς καὶ δὴ τὸν ὑπουργὸν

τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ κοινοποιήσατε τὸ Διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως. Ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ ὑπογράψω τοιοῦτο Διάταγμα ἀφοῦ ὑπέβαλον παραίτησιν». Λέγει τότε ὁ Βασιλεύς : «Καὶ ἐπὶ τέλους, πῶς μᾶς βεβαιοῖτε ὅτι ἡ Βουλγαρία θὰ ἐπιτεθῇ τῆς Σερβίας ; Δυνατὸν νὰ τηρήσῃ ἔνοπλον οὐδετερότητα, καὶ πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ μὴ ἐπιτεθῇ ἡ Βουλγαρία κατὰ τῆς Σερβίας, ὅτε αἴρεται ἡ διαφωνία καὶ δύνασθε νὰ ἐξακολουθήσητε παραμένοντες εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐφαρμόζοντες τὴν πολιτικήν σας».

Τοιουτοτρόπως ἔπεισε τὸν κ. Βενιζέλον νὰ μείνῃ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ὑπέγραψε τὸ διάταγμα τῆς Ἐπιστρατεύσεως, ***ἐνῷ εἶχε δώσῃ ἤδη ὑπόσχεσιν εἰς τὸν Κάϊζερ ὅτι δὲν θὰ κτυπήσῃ τοὺς Συμμάχους του.***

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ αὐλικοὶ καὶ τὸ Ἐπιτελεῖον διέδιδαν ὅτι ὑπῆρχε διαφωνία μεταξὺ Βασιλέως καὶ Κυβερνήσεως, ὁ κ. Βενιζέλος ὁ πρωθυπουργὸς ἐζήτησε νὰ δημοσιευθῇ ἀνακοινωθέν. Καὶ τὸ ἀνακοινωθὲν ἐδημοσιεύθη καὶ ἔλεγεν ὅτι «πλήρης συμφωνία ἐπικρατεῖ μεταξὺ Στέμματος καὶ Κυβερνήσεως ὄχι μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιστράτευσιν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν πολιτικήν».

Ὁ Βασιλεὺς ἐπέτρεψε νὰ δημοσιευθῇ τὸ ἀνακοινωθὲν αὐτό, ἐνῷ αὐτὸς ἤξευρε ὅτι δὲν ἦτο διόλου σύμφωνος μὲ τὴν πολιτικὴν τοῦ Βενιζέλου !

ΟΙ ΓΑΛΛΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ

Ποῖος ἐκάλεσε τοὺς Ἀγγλογάλλους.—Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἔδιδε τὴν ἄδειαν νὰ ἔλθουν.— Ἔπειτα ἐπιρρίπτεται ἡ εὐθύνη εἰς τὸν κ. Βενιζέλον.—Εἰδοποιεῖ τὸν Κάϊζερ-

Πόσα δὲν ἐλέχθησαν κατὰ τοῦ Βενιζέλου ὅτι αὐτὸς ἐκάλεσε τοὺς Ἀγγλογάλλους; Πόσας φορὰς οἱ ἀντίπαλοί του θέλοντες νὰ δικαιολογήσουν τὴν παράδοσιν τῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς Βουλγάρους ἔλεγαν ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κάμουν διαφορετικά, ἀφοῦ καὶ οἱ Ἀγγλογάλλοι εἶχαν καταλάβη τὴν Θεσσαλονίκην! Καὶ **ὅμως νὰ ἔλθουν οἱ Ἀγγλογάλλοι τὸ ἐπέτρεψεν ὁ ἴδιος ὁ Βασιλεύς.**

Ἰδοὺ πῶς ἐξέθεσε τὸ πρᾶγμα ὁ κ. Βενιζέλος ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς.

Ἐνῷ διήρκει ἡ συζήτησις διὰ τὸ ζήτημα τῆς Σερβίας τὸ Ἐπιτελεῖον ἰσχυρίσθη ὅτι ἡ Σερβία δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ προσφέρῃ 150 χιλ. ἀνδρῶν ὅπως ἦτο ὑποχρεωμένη ἀπὸ τὴν συνθήκην.

—Νὰ ἐρωτήσωμεν τοὺς Ἀγγλογάλλους, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ κ. Βενιζέλος, ἂν μποροῦν νὰ μᾶς τοὺς δώσουν αὐτοί;

—Μάλιστα, εἶπεν ὁ Βασιλεύς. Ἀλλὰ στρατὸν Μητροπολιτικὸν ὄχι ἀποικιακόν.

Μόλις ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Παλάτι εἰς τὰς 7 μ. μ. ὁ κ. Βενιζέλος μετέβη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τοὺς πρέσβεις, τοὺς ἀνεκοίνωσε τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Βασιλέως καὶ ἐκεῖνοι ἔσπευσαν ἀμέσως νὰ τηλεγραφήσουν εἰς τὰς Κυβερνήσεις των.

Μετὰ μίαν ὥραν ὅμως φθάνει ὁ αὐλάρχης καὶ εἰδοποιεῖ τὸν κ. Βενιζέλον νὰ μὴν ἀποταθῇ πρὸς τὰς Δυνάμεις. Ἀλλ' ὁ κ. Βενιζέλος ἀπαντᾷ.

—Ἐγὼ ἀπετάθην ἤδη. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν εἶχα κάμῃ τὸ διάβημα θὰ τὸ ἔκαμνα καὶ παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Βασιλέως διότι εἶμαι ὑπεύθυνος Κυβερνήτης καὶ ἔχω ἀνάγκην νὰ ξέρω τί σκέπτονται αἱ Δυνάμεις.

Μετὰ 48 ὥρας ἤρχετο ἡ ἀπάντησις τῶν Δυνάμεων ὅτι δέχονται. Ἀλλὰ πάλιν ὁ Βασιλεὺς ἔχει ἀντιρρήσεις.

—Ἐν ὅσῳ, εἶπεν, ἡ Βουλγαρία δὲν ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Σερβίας νὰ μὴ ἔλθουν τὰ ξένα στρατεύματα.

Ἀνακοινώνει τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν ὁ κ. Βενιζέλος εἰς τοὺς πρέσβεις οἱ ὁποῖοι ἀπαντοῦν.

—Ἡ Βουλγαρία θὰ ἐπιτεθῇ, ἀσφαλῶς. Τὰ στρατεύματα ἐξεκίνησαν.

Ὁ κ. Βενιζέλος εἰδοποιεῖ τοὺς πρέσβεις ὅτι θὰ προβῇ εἰς διαμαρτυρίαν.

—Νὰ εἶναι ἔντονος! λέγει ὁ Βασιλεὺς ἐπιμένων νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Γερμανίαν.

—Ἔντονος μέχρις ἑνὸς σημείου, ἀπαντᾷ ὁ κ. Βενιζέλος.

Ἤξευρε λοιπὸν ὁ Βασιλεὺς ὅτι θὰ ἤρχοντο Ἀγγλογάλλοι, ἔδωκε καὶ ἄδειαν, καὶ μάλιστα ἐζήτησε στρατὸν Μητροπολιτικόν. Ἔπειτα ὅμως, ἓν ἀπὸ τὰ ὅπλα ποῦ μετεχειρίζετο κατὰ τοῦ Βενιζέλου, ἦτον ὅτι αὐτὸς παρέδωσε τὴν Θεσσαλονίκην εἰς τοὺς Ἀγγλογάλλους!

Ἐνῷ ὅμως ἀποβιβάζονται οἱ Ἀγγλογάλλοι τὴν ἡμέραν τῆς δευτέρας παραιτήσεως τοῦ κ. Βενιζέλου, τὸ Ἐπιτελεῖον τὸ ὁποῖον εἶχεν ὁλόκληρον ἐπιστράτευσιν εἰς χεῖράς του καὶ ἠδύνατο νὰ τὴν μεταχειρισθῇ διὰ ν' ἀπειλήσῃ τὴν Γερμανίαν ὅτι θὰ ἐτάσσετο μὲ τοὺς Ἀγγλογάλλους, δὲν ζητεῖ ἀπὸ τὴν Γερμανίαν νὰ ὑποχρεωθοῦν οἱ Βούλγαροι νὰ μὴ εἰσέλθουν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος. Τὸ Ἐπιτελεῖον δὲν ζητεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν Γερμανίαν! Προσφέρει ὅμως ὅλα!

Σχηματίζεται ἡ Κυβέρνησις Ζαΐμη καὶ ὁ κ. Βενιζέλος ὑπόσχεται νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ εἰς τὴν Βουλήν. Ἀλλὰ ἔρχεται τὸ ζήτημα Γιαννακίτσα. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν προσβάλλει τὴν Βουλήν, δηλαδὴ τοὺς Φιλελευθέρους, καὶ τὴν ἑπομένην ὁ Βασιλεὺς τὸν ὀνομάζει.... γενικὸν ὑπασπιστήν του!

Ἡ Κυβέρνησις Ζαΐμη παραιτεῖται καὶ σχηματίζεται ἡ Κυβέρνησις τῶν Γερόντων μὲ τὸν Σκουλούδην ἐπὶ κεφαλῆς. Ὁ Σκουλούδης σπεύδει νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν Ἀντὰντ ὅτι θ' ἀκολουθήσῃ τὴν αὐτὴν πολιτικὴν τῆς εὐμενεστάτης πρὸς τὴν Ἀντὰντ οὐδετερότητος.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας γεννᾶται τὸ ζήτημα τοῦ τί θὰ ἐγίνοντο οἱ Σέρβοι ἂν ὑπεχώρουν ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Καὶ ὁ περίφημος πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος, ὁ Σκουλούδης, λέγει εἰς ἕνα πρεσβευτὴν τῆς Ἀντάντ.

—Ἂν ὑποχωρήσουν οἱ Σέρβοι εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ τοὺς συλλάβωμεν.

—Πῶς εἶναι δυνατὸν αὐτό; εἶπεν ὁ πρεσβευτὴς κατάπληκτος. Εἶναι ἢ δὲν εἶναι σύμμαχοί σας οἱ Σέρβοι; Ἔπειτα εἶναι καὶ δικοί μας σύμμαχοι οἱ Σέρβοι καὶ ἡμεῖς ἤλθαμεν ἐδῶ τῇ συγκαταθέσει σας.

Καὶ τί ἀπαντᾷ ὁ Σκουλούδης;

—Καὶ σὲ σᾶς τὸ ἴδιο ἔπρεπε νὰ κάμωμε!

Αὐτὴ ἦτον ἡ εὐμενὴς οὐδετερότης τὴν ὁποίαν ὀλίγας ἡμέρας πρὶν εἶχεν ὑποσχεθῇ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις! Αὐτὴ ἦτον ἡ γλῶσσα ποῦ μετεχειρίζετο ὁ πρωθυπουργός της πρὸς τοὺς δημιουργοὺς καὶ προστάτας τῆς Ἑλλάδος!

Η ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΙΣ

Τί ἔλεγαν εἰς τοὺς ἐπιστράτους. — Ὁ Βενιζέλος μαχαιροβγάλτης.—Διατί ἐκρατεῖτο ἡ ἐπιστράτευσις.— Ἡ παράδοσις τοῦ Ροῦπελ.— Ἡ ἐντύπωσις εἰς τὴν Εὐρώπην.— Τὸ τηλεγράφημα ἑνὸς πρέσβεως.

Εἰσέρχεται ἔπειτα ὁ κ. Βενιζέλος εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ λέγει :

— Κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἔλεγαν εἰς τοὺς ἐπιστράτους καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς των ὅτι ἅμα διεξαχθοῦν αἱ ἐκλογαὶ ἡ ἐπιστράτευσις θὰ λυθῇ. «Ὁ Βενιζέλος ἔφυγε τώρα. Αὐτὸς ἔκαμε τὴν ἐπιστράτευσιν ὁ μαχαιροβγάλτης! Ἤθελε νὰ σπρώξῃ τὸν λαὸν νὰ χύσῃ τὸ αἷμά του· τώρα ποῦ ἐγλυτώσαμεν ἀπ' αὐτὸν θὰ σᾶς ἀπολύσωμε νὰ πᾶτε στὰ σπήτια σας». Ἔγιναν ὅμως αἱ ἐκλογαί, οἱ Ἀγγλογάλλοι ὑπεχώρησαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος καὶ ἐμφανίζεται ἡ ἀπειλὴ Γερμανοβουλγαρικῆς εἰσβολῆς. Καὶ τότε τὸ Ἐπιτελεῖον διὰ τῆς ὑπ' ἀρ. 633 ἐμπιστευτικῆς διαταγῆς τῆς 26 Ἰανουαρίου 1916 διατάσσει νὰ μὴν ἀντιταχθῇ καμμία ἀντίστασις καὶ ν' ἀφεθοῦν οἱ Βούλγαροι ἐλεύθεροι νὰ εἰσέλθουν».

Τί τὴν ἤθελεν λοιπὸν τὴν ἐπιστράτευσιν ἀφοῦ δὲν ἐπρόκειτο ν' ἀντιταχθῇ οὔτε κατὰ τῶν Βουλγάρων ;

Καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Βενιζέλος.

«Ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους, Κύριοι, ἠγωνία τὸ Ἔθνος λέγον : Τί μᾶς θέλετε καὶ μᾶς κρατεῖτε : Τίνα σκοπὸν ἔχει ἡ διατήρησις τῆς ἐπιστρατεύσεως ; Καὶ ἡ Κυβέρνησις τῶν Σωτήρων τὰς μὲν οἰκογενείας τῶν ἐπιστράτων ἄφινε πεινώσας, δυστυχούσας, ἐκτεθειμένας εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους τῆς δυστυχίας, κινδύνους φυσικούς, κινδύνους ἠθικούς, ἐκράτει δὲ τὸν ἐπιστρατευμένον λαόν, καὶ θὰ τὸν ἐκράτει ἴσως ἀκόμη ποῖος ἠξεύρει μέχρι πόσων μηνῶν βραδύτερον, ἐὰν δὲν ἐπήρχετο ἡ Νότα τῶν Δυνάμεων τὴν 8 Ἰουνίου νὰ ἀξιώσῃ τὴν διάλυσιν τῆς ἐπιστρατεύσεως ταύτης. Δὲν διέλυσαν τὴν ἐπιστράτευσιν, παρὰ ὅταν ἐξηναγκάσθησαν. Διατί ; Διετήρουν αὐτὴν πρὸς τίνα σκοπόν ; Διατί διετήρησαν μίαν ἐπιστράτευσιν, ἡ ὁποία εἰς κατανάλωσιν ὑλικοῦ ἐπιστρατεύσεως καὶ δαπάνας διὰ τὴν συντήρησιν αὐτῆς ἐστοίχισεν εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ὑπὲρ τὰ 300 ἑκατομμύρια δραχμῶν ; Διατί διετήρησαν τὴν ἐπιστράτευσιν ἐπὶ 9 - 10 μῆνας καὶ τὴν διέλυσαν ὅταν ἐξηναγκάσθησαν, ὅταν ἡ ζημία εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν ἐκ τῆς ἐπιστρατεύσεως αὐτῆς δύναται νὰ ὑπολογισθῇ εἰς ποσὸν πολὺ μεγαλύτερον καὶ ἀπὸ τὸ ποσὸν αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐστοίχισεν εἰς τὸ Κράτος ; Διατί διετήρησαν μίαν ἐπιστράτευσιν, ἐπενεγκόντες ζημίαν τοσαύτην μὲν ὑλικὴν εἰς τὸ Κράτος, πολὺ δὲ μεγαλυτέραν εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν τῆς Χώρας διὰ τῆς ἀποσπάσεως 300 χιλιάδων ἀνδρῶν ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτῶν τὰ παραγωγικά, ἵνα τοὺς ῥίψουν ἀσκόπως εἰς τοὺς στρατῶνας ; Διατί διετήρησαν μίαν ἐπιστράτευσιν ἐπὶ 9 - 10 μῆνας, ὅταν δὲν εἶχον

σκοπὸν νὰ κτυπήσουν οὔτε τοὺς Γερμανοὺς οὔτε τοὺς Βουλγάρους, διεμαρτύροντο ὅταν τοὺς ἀπεδίδετο ἡ κακοῦργος ἰδέα ὅτι ἤθελαν νὰ κτυπήσουν τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς Γάλλους; Διατί δὲν ἐκαλοῦσαν τὰς δύο ἡλικίας 1915 καὶ 1916 αἱ ὁποῖαι θὰ ἔδιδαν 50 χιλ. ἄνδρες καὶ ν' ἀπολύσουν δέκα ἢ δώδεκα ἡλικίας ἐκ τῶν παλαιῶν;»

Εἰς τὰς ἐρωτήσεις αὐτὰς τὰς ὁποίας διετύπωσεν ὁ κ. Βενιζέλος εἰς ἄρθρα τοῦ «Κήρυκος» οὐδεμία ἐδίδετο ἀπάντησις.

Καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Βενιζέλος δίδων ὁ ἴδιος τὴν ἐξήγησιν:

«Ἡ ἐπιστράτευσις ἡ γενικὴ τοὺς ἦτον ἀναγκαία, διότι αὕτη ἐδικαιολόγει τὴν ἀπονομὴν τῶν προσθέτων ἐπιδομάτων εἰς τοὺς ἀξιωματικούς, ἐνόμιζαν δὲ ὅτι διὰ τοῦ μέσου αὐτοῦ θὰ εἶχαν εὐμενεστέρους τοὺς ἀποτελοῦντας τὸ στράτευμα. Μοῦ εἶπαν ὅτι γράψας αὐτὸ ὕβρισα τοὺς ἀξιωματικούς, ἀλλ' ἦτο τοῦτο τόσον μικρόν, τόσον ταπεινόν, ὥστε δὲν ἐνόμισα ἀναγκαῖον οὔτε νὰ ἀπαντήσω. Ἀλλὰ δὲν ἦτο αὐτὸ μόνον. Ἔχοντες τὴν γενικὴν ἐπιστράτευσιν εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ ἐφαρμόσουν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸν στρατιωτικὸν νόμον. Καὶ ἐσκόπουν νὰ τὸν ἐφαρμόσουν, ἀλλ' ὑπῆρχε κάποια δυσκολία, κάποια ἀντίδρασις, διότι αἱ Δυνάμεις δὲν ἐφάνησαν διατεθειμέναι νὰ δεχθῶσιν ὅτι ὁ στρατιωτικὸς νόμος ἐπεβάλλετο ἐξ ἐξωτερικῶν ἢ στρατιωτικῶν λόγων καὶ ἔλεγαν εἰς τοὺς Σωτῆρας ὅτι θὰ ἔκαναν καλὰ νὰ μὴ τὸν ἐφαρμόσουν·

καὶ δὲν τὸν ἐφήρμοσαν, διότι ἐφοβοῦντο τὴν σύστασιν τῶν Δυνάμεων, ἀλλὰ τὸν εἶχαν πάντοτε ὡς φόβητρον, καὶ ὅταν θὰ ἤρχοντο εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὰς Δυνάμεις, θὰ ἐφήρμοζον αὐτόν. Ἀλλ' εἶχε καὶ ἄλλον σκοπὸν ἡ ἐπιστράτευσις. Αὕτη παρεῖχε τὸ δικαίωμα εἰς τὸ Ἐπιτελεῖον νὰ ἁρπάζῃ εἰς πᾶσαν στιγμὴν τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ νὰ τοὺς πετᾷ ἀπὸ τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς Ἑλλάδος. Ἄνευ ἐπιστρατεύσεως, τὰς μεταθέσεις ἐνεργεῖ τὸ Συμβούλιον τῶν Ἀντιστρατήγων, εἶναι δὲ τοῦτο μία ἐγγύησις ὅτι δὲν δύναταί τις νὰ μετατεθῇ αὐθαιρέτως, ἐνῷ ἐπὶ γενικῆς ἐπιστρατεύσεως ἔχει εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον, ὡς ὅπλον, τὸ δικαίωμα νὰ ἀποστέλλῃ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὰ ἀπώτατα σημεῖα τοῦ Κράτους πάντα ἀξιωματικόν, ὁ ὁποῖος θὰ ἐτόλμα νὰ δείξῃ τάσεις τινὰς ἀνεξαρτησίας πνεύματος. Ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὰ μόνον. Ἐπεδίωκον ἀκόμη οἱ ἀνόσιοι αὐτοὶ ἄνθρωποι, οἱ Γέροντες καὶ τὸ Ἐπιτελεῖον, ἐπεδίωκον διὰ τῆς παρατάσεως τῆς ἐπιστρατεύσεως νὰ κάμψουν ψυχικῶς καὶ σωματικῶς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ὥστε νὰ τὸν καταστήσουν ἀνίκανον νὰ ἐξεγερθῇ ποτὲ καὶ νὰ ζητήσῃ λόγον.

Ἀντὶ δὲ εἰς τοὺς στρατῶνας νὰ διδάσκεται τὸ φρόνημα καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν θυσιῶν, ἐδιδάσκετο τὸ μῖσος πρὸς τὸν Βενιζέλον. Ἀλλ' εἶχε καὶ ἄλλον σκοπὸν ἡ παράτασις τῆς ἐπιστρατεύσεως. Φοβούμενον τὸ Ἐπιτελεῖον ὅτι ἕνεκα τῆς διαρκείας τοῦ πολέμου δυνατὸν ν' ἀλλάξουν τὰ πράγματα ἤθελε νὰ καταστήσουν τὴν Ἑλλάδα ἀνίκανον ἐπὶ ἔτη πολλὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν πόλεμον. Καὶ

αὐτὴν ἀκόμη τὴν ὑπηρεσίαν προσέφεραν εἰς τὸν Κάϊζερ καὶ τοὺς συμμάχους του ἐχθρούς μας.

Δὲν ἐσκέφθησαν τοὐλάχιστον νὰ μεταχειρισθοῦν τὴν ἐπιστράτευσιν διὰ νὰ ἐπιτύχουν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν νὰ παύσουν οἱ διωγμοὶ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Τουρκίαν, διωγμοὶ ὀφειλόμενοι εἰς σχέδιον Γερμανικόν. Καὶ ὅταν οἱ Σέρβοι ἐζήτησαν νὰ διέλθουν δι' Ἑλληνικοῦ ἐδάφους διὰ νὰ μὴν τορπιλλίζωνται ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἔκαμαν δῆθεν ὅτι φοβοῦνται τοὺς Σέρβους διὰ νὰ τοὺς ἀφήσουν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων».

Καὶ ἔρχεται ὁ κ. Βενιζέλος εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ Ροῦπελ.

«Ἡ παράδοσις; λέγει, ἔγινε ἀφοῦ οἱ Ἀγγλογάλλοι ἀνατινάξαντες τὴν γέφυραν τοῦ Δεμὶρ—Ἰσσὰρ ἀπέδειξαν ὅτι δὲν εἶχαν σκοπὸν νὰ ἐπιτεθοῦν πρὸς ἐκεῖνο τὸ σημεῖον. Ἑπομένως ἡ κατάληψις τοῦ Ροῦπελ δὲν ἔγινε διὰ νὰ ἀμυνθοῦν οἱ Βούλγαροι, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτεθοῦν».

Ὁ κ. Βενιζέλος ἐκφράζει τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἡ ἰδέα τῆς καταλήψεως τοῦ Ροῦπελ εἶναι Ἑλληνική, εἶναι ἰδέα τοῦ Ἐπιτελείου.

Μήπως τοὐλάχιστον τὸ Ἐπιτελεῖον ἐζήτησε νὰ παραδοθῇ τὸ φρούριον μόνον εἰς τὴν Γερμανίαν; Μήπως ἐδήλωσε τὸ Ἐπιτελεῖον ὅτι ἂν ἐπέμεναν οἱ Γερμανοὶ θὰ ἐφθάναμεν καὶ μέχρι πολέμου; Τίποτε. Ἀπολύτως τίποτε. Τὸ Ροῦπελ μὲ τὴν μυστικήν του ὀχύρωσιν, τὸ κλειδὶ αὐτὸ τῆς Μακεδονίας, τὸ παρέδιδαν διὰ νὰ εὐχαριστήσουν τοὺς Γερμανούς.

Δὲν ἠρκέσθησαν δὲ εἰς τοῦτο. Ἀλλὰ ἐκράτησαν μυστικὴν τὴν παράδοσιν ἐπὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους, ὅταν δὲ ὁ Σκουλούδης ἠναγκάσθη νὰ τὴν ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν Βουλὴν εἶπεν ὅτι ὑπεχώρησεν εἰς τὴν βίαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύεται ψευδὲς ἀπὸ τὰ ἔγγραφα τῆς Λευκῆς Βίβλου, ἐκ τῶν ὁποίων βεβαιοῦται ὅτι ἡ παράδοσις τοῦ Ροῦπελ εἶχε συμφωνηθῇ τέσσαρας μῆνας πρίν.

Ἡ ἐντύπωσις τὴν ὁποίαν ἔκαμε ἡ παράδοσις τοῦ Ροῦπελ εἰς τὴν Εὐρώπην ἦτο καταπληκτική. Ὁ πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος εἰς Ρώμην κ. Κορομηλᾶς ἐτηλεγράφει:

«Εἶδον προσωπικότητάς τινας ἀφ' ἧς τὰ ἐξ Ἑλλάδος καὶ Σόφιας τηλεγραφήματα ἀνήγγειλαν τὴν ἐν χορδαῖς καὶ τυμπάνοις εἰσβολὴν τῶν Βουλγάρων εἰς τὸ ἡμέτερον ἔδαφος, καταλαμβανόντων τοὺς σταθμοὺς καὶ τὰ χωρία μας καὶ ἀκολουθούντων κατὰ πόδας τοὺς στρατιώτας μας, ἀποσυρομένους ἄνευ ἀντιστάσεως. Ἡ παραχθεῖσα ἐνταῦθα ἐντύπωσις εἶναι ἀξιοθρήνητος. Καὶ τοῦτο διότι ἐνθυμοῦνται τὴν γενομένην ἄλλοτε παρ' ἡμῶν δήλωσιν, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπετρέπομεν εἰς τὸν κληρονομικόν μας ἐχθρόν, παρ' οὗ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναμένωμεν ἢ δυστυχίας καὶ καταστροφάς, νὰ διέλθῃ τὰ σύνορά μας καὶ νὰ πατήσῃ ὡς κατακτητὴς τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος. Καὶ πολλοὶ διερωτῶνται, ποίαν ἀξίαν ἔχουσιν αἱ διαβεβαιώσεις μας; Οἱ δὲ Ἰταλοὶ εἶναι ἕτοιμοι νὰ πιστεύσωσιν ὅτι, ὡς ἐν Μακεδονίᾳ οὕτω καὶ ἐν Ἠπείρῳ θὰ ὑποχωρήσωμεν εἰς τοὺς Βουλγάρους, μετὰ ἢ ἄνευ τῶν Αὐστριακῶν, καὶ ὅτι κάλλιον εἶναι νὰ μὴ μᾶς λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν, καὶ ἡμᾶς

καὶ τὰς ἀπατηλὰς ὑποσχέσεις μας καὶ τὰς φαντασιώδεις ἐγγυήσεις μας. Ἡ Βουλγαρία, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς Γερμανὸν Στρατάρχην, ὅστις εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Βασιλεύς της, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ οἰωνούς, οὓς οὐδέποτε ἤθελε τολμήσει νὰ ὀνειρευθῇ. Δὲν θὰ ἀπέλθῃ ποτὲ ἐὰν δὲν ἔχωμεν τὴν δύναμιν νὰ τὴν ἐκδιώξωμεν ἐκ τοῦ ἐδάφους μας. Τὴν δύναμιν ὅμως ταύτην δὲν τὴν διαβλέπουσιν οὔτε ἐν τῇ βουλήσει μας οὔτε ἐν τῷ στρατῷ μας. Ἐὰν ἡττηθῇ, τοῦτο θὰ γίνῃ παρ' ἄλλων ἢ παρ' ἡμῶν. Νικήτρια δέ, θὰ ἐμπήξῃ ἐκ νέου καὶ σταθερῶς τὴν σημαίαν της ἐπ' αὐτῶν τούτων τῶν τόπων, οὓς ἐπότισε διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ αἵματος τῶν παλαιῶν σφαγῶν της, καὶ λίαν ἀπατηλὴ εἶναι ἡ ἐλπὶς ὅτι θὰ τὴν ἐξεδίωκον πρὸς ὄφελος ἐκείνων οἵτινες δὲν ἐπολέμησαν».

Πραγματικῶς ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἤρχισεν ἡ ἐνέργεια τῆς Ἰταλίας, ἡ ὁποία προφασισθεῖσα ὅτι δὲν εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατέλαβε τὴν Β. Ἤπειρον. Ταυτοχρόνως ὁ στρατηγὸς Σαράϊγ ἐκήρυξε τὸν Στρατιωτικὸν νόμον εἰς τὴν Μακεδονίαν, δηλαδὴ κατέλυε τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπίστευε πλέον κανείς.

Καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἠμποδίζοντο αἱ διαλέξεις τῶν Φιλελευθέρων καὶ ἀπηγορεύετο τὸ μνημόσυνον τῶν σφαγέντων κατὰ τὸ 1916 προσφύγων τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐγέμιζεν ἡ πόλις κατασκόπους καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου οὐσιαστικῶς εἶχε καταργηθῇ.

Αὐτὴν τὴν κατάστασιν βλέπουσαι αἱ Δυνάμεις τῆς

Ἀντάντ, αἱ ὁποῖαι εἶχαν ἐγγυηθῇ τὸ Σύνταγμα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, βλέπουσαι ἕνα βασιλέα μεταβαλλόμενον εἰς τύραννον καὶ καταδιώκοντα τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ λαοῦ του, ἔστειλαν τὴν νόταν τῆς 8 Ἰουνίου.

Ὁ Σκουλούδης φαίνεται ὅτι ἐσκέφθη ν' ἀντισταθῇ εἰς τὰς Δυνάμεις. Ἀλλὰ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐφάνη φρονιμώτερος καὶ ἡ Νότα ἔγινε δεκτή.

Τὸν Σκουλούδην διεδέχθη ὁ κ. Ζαΐμης, ἐνῷ οἱ ἐπίστρατοι ὠργανοῦντο πλέον, ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐτίθετο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπιστρατικῆς κινήσεως καὶ ἀπήντα εἰς τὰ τηλεγραφήματα τῶν ἐπιστράτων, τὰ ὁποῖα τοῦ ἔλεγαν ὅτι θὰ πολεμήσουν τοὺς ἐξωτερικοὺς καὶ τοὺς «ἐσωτερικοὺς» ἐχθρούς.

Ἐν τούτοις ὅλα τὰ προεκλογικὰ φαινόμενα ἔδειχναν ὅτι τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων θὰ νικήσῃ. Ὑπελογίζοντο ἀσφαλῶς 200 βουλευταὶ φιλελεύθεροι καὶ ἑκατὸν ἀντίθετοι. Καὶ τότε οἱ Βούλγαροι εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν διὰ νὰ ματαιωθοῦν αἱ ἐκλογαί.

Ἡ Κυβέρνησις ἐζήτησεν ὡς χάριν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν νὰ μὴν εἰσέλθουν οἱ Βούλγαροι εἰς τὰς Σέρρας, Δράμαν καὶ Καβάλλαν, διὰ νὰ μετριασθῇ ἡ ἐντύπωσις τῆς κοινῆς γνώμης καὶ ἡ Γερμανία τὸ ὑπεσχέθη. Ἀλλὰ ὅταν οἱ Βούλγαροι εἰσῆλθαν καὶ δὲν ἄφησαν πέτραν ἐπὶ πέτρας καὶ ἡ Ἑλλὰς διεμαρτυρήθη, ἐδόθη ἡ ἑξῆς ἀπάντησις τοῦ πρέσβεως τῆς Γερμανίας :

«*Κύριε Πρόεδρε,*

»'Αναφερόμενος εἰς τὰς ἀνακοινώσεις εἰς ἃς ὁ κ. Καρατζᾶς εὐηρεστήθη νὰ προβῇ, ἐξ ὀνόματος 'Υμῶν, τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τῆς 'Υμετέρας 'Εξοχότητος, ὅτι ἡ κατάστασις ἐν τῷ διαμερίσματι τῆς Καβάλλας μετεβλήθη ἔκτοτε, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ 'Ελληνικὰ στρατεύματα παρέδωκαν οἰκείᾳ αὐτῶν βουλήσει τὰ φρούρια καὶ τὰς πυροβολαρχίας, περὶ ὧν πρόκειται, εἰς τοὺς Βουλγάρους».

«Ἔγγραφον, Κύριοι, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Βενιζέλος, ἀποτελοῦν νέον ράπισμα κατὰ τῆς εὐπιστίας τῶν Σωτήρων, καὶ δεικνύον τίνα ἀξίαν ἔχουν αἱ Γερμανικαὶ ὑποσχέσεις. 'Ενῷ παραπονούμεθα διότι ἀφῆκαν ἐναντίον γραπτῶν ὑποσχέσεων νὰ εἰσέλθουν οἱ Βούλγαροι, μᾶς ἀπαντοῦν: «Δὲν ἔχετε δικαίωμα νὰ παραπονῆσθε, αὐτοὶ δὲν εἰσῆλθον διὰ τῆς βίας, σεῖς παρεδόθητε μόνοι σας». Καὶ δὲν δύναμαι ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου νὰ εἴπω ὅτι πράγματι παρεδόθημεν μόνοι μας· παρεδόθημεν διότι πειθόμενοι εἰς τὰς ὑποσχέσεις ἀφήσαμεν νὰ μᾶς περισφίξουν οἱ Βούλγαροι καὶ νὰ γίνωμεν ὑποχείριοί των. Ὥστε ὑπάρχει ἐδῶ μία περιφρόνησις πρὸς τὰς ἐγγράφους ὑποσχέσεις, μία ἐπανάληψις τῆς ἀντιλήψεως περὶ κουρελοχάρτου τῶν συνθηκῶν, εἰς πᾶσαν περίστασιν κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ συμφέροντα τῆς Γερμανίας, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ εἶναι ὑπεράνω πάντων, ἀντιτίθενται εἰς τὰς δοθείσας ὑποσχέσεις.

Διὰ τῆς παραδόσεως τῆς Καβάλλας ἐχάσαμεν τὸ ἕνα πέμπτον τοῦ πολεμικοῦ μας ὑλικοῦ, ἐχάσαμεν τὰ περισσότερα πυροβόλα μας καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ βαρέα, τὰ ὁποῖα εἶχαν συγκεντρωθῇ διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν φρουρίων τῆς Καβάλλας.

'Εχάσαμεν ἑκατομμυρίων ἰδιωτικὴν περιουσίαν καὶ ἐπὶ τέλους σῶμα στρατοῦ 8000 ἀνδρῶν, τὸ ὁποῖον μετεφέρθη εἰς τὴν Γερμανίαν».

Καὶ ἐρωτᾷ ὁ κ. Βενιζέλος:

— Τὸν στρατόν μας, 8000 στρατοῦ, τὸν ὁποῖον μετέφεραν εἰς Γερμανίαν λόγῳ μὲν διὰ νὰ τὸν ξενίσουν, πράγματι δὲ διὰ νὰ τὸν κρατήσουν αἰχμάλωτον εἰς Γκέρλιτς, διατί δὲν εἰργάσθη ἡ Κυβέρνησις τῶν σωτήρων διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπελευθέρωσίν του; Καὶ διατί ὁ τότε Ἕλλην Βασιλεύς, ἢ μᾶλλον ὁ τότε Βασιλεὺς τῶν 'Ελλήνων καὶ Γερμανὸς στρατάρχης, δὲν ἀπηυθύνετο εἰς τὸν Κάϊζερ, τὸν γυναικάδελφόν του, διὰ νὰ τοῦ ἀποδώσῃ τὸν στρατόν; Διατί δὲν τοῦ ἔλεγε: «Μήπως εἶμαι εἰς πόλεμον μαζί σου; Μήπως δὲν ἐξυπηρέτησα τὰ Γερμανικὰ συμφέροντα; Διατί κρατεῖς τὸν στρατόν μου αἰχμάλωτον;» Νομίζω ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν πλέον μαύρων σελίδων τῆς ἱστορίας τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν παρὰ πάντα νόμον αἰχμαλωσίαν στρατοῦ, διότι ἔχαιρον βλέποντες ἀφανιζομένην τὴν 'Ελλάδα.

Ὅταν ἐξῆλθε καὶ ἡ Ρουμανία ἐκ τῆς οὐδετερότητος ὁ κ. Βενιζέλος ἐμήνυσεν εἰς τὸν κ. Ζαΐμην ὅτι δὲν ὑπῆρχε

πλέον κανεὶς λόγος νὰ παραμένῃ ἡ Ἑλλὰς οὐδετέρα καὶ ὅτι, ἂν καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ Βασιλεὺς ἐδίσταζεν, ὁ κ. Βενιζέλος θ' ἀπεφάσιζεν ὄχι νὰ κάμῃ ἐσωτερικὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς ἐκείνου τοῦ μέρους τοῦ ἔθνους τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἀποφασισμένον νὰ προβῇ εἰς θυσίας.

Ὁ Βασιλεὺς βλέπων τὴν ἐξέγερσιν τῆς κοινῆς γνώμης ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τὸν κ. Ζαΐμην ν' ἀρχίσῃ συνεννοήσεις μὲ τὴν Ἀντὰντ διὰ τὴν ἔξοδον τῆς Ἑλλάδος. Μετ' ὀλίγον ὅμως μετέβαλε πάλιν γνώμην καὶ ὁ κ. Ζαΐμης παρῃτήθη, ἦλθε δὲ ἡ Κυβέρνησις Καλογεροπούλου».

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΙΝΗΜΑ

Ἡ γνώμη ἑνὸς κουρέως.—Ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης ἦτο βέβαιος ὅτι προδιδόμεθα.—Ἀναχώρησις εἰς Κρήτην.—Αἱ ζημίαι τῆς Γερμανοφίλου πολιτικῆς ἴσαι πρὸς ἕνα ἀτυχῆ πόλεμον.—Τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ κ. Βενιζέλος δὲν ἤλπιζε πλέον τίποτε, τὴν ἐπανάστασιν δὲν τὴν ἤθελε διότι ἐγνώριζε τοὺς κινδύνους μιᾶς ἐπαναστάσεως, τὸν ἐφόβιζε καὶ ἡ δηλητηρίασις τῆς ψυχῆς ἑνὸς μέρους τοῦ λαοῦ ὑπὸ της Γερμανικῆς προπαγάνδας. Ἐπὶ πολὺ ἐπάλαισεν εἰς τὴν ψυχήν του ὁ πατριωτισμός του καὶ ἡ ὑπακοὴ εἰς τοὺς νόμους. Μίαν ἡμέραν παρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ὁ κ. Ἐμπειρῖκος καὶ τοῦ διηγήθη μίαν συνομιλίαν του μὲ τὸν κουρέα του

Ὁ κουρεὺς τοῦ κ. Ἐμπειρίκου ἦτο τρομερὰ Βενιζελικός. Τοῦ ἔλεγε δέ: Κύριε Ἐμπειρῖκε, ἡμεῖς ἐδῶ οἱ ἁπλοῖ ἄνθρωποι λέγομεν ὅτι ἔχει μίαν μεγάλην εὐθύνην, ἐκτὸς τοῦ Βασιλέως, καὶ ὁ Βενιζέλος Ἐπὶ ἐρωτήσει δὲ τοῦ κ. Ἐμπειρίκου κατὰ τὶ εὐθύνεται ὁ Βενιζέλος, ὁ ὁποῖος διαμαρτύρεται, φωνάζει, σχίζεται, ὁ κουρεὺς ἀπήντησε: Μά, ὁ Βενιζέλος μᾶς λέγει ὅτι πηγαίνομεν εἰς καταστροφήν. Αἳ λοιπόν, ἀφοῦ πηγαίνομεν εἰς καταστροφήν, διατί

νὰ μὴ ἐμποδίσωμεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; τοῦ λέγει ὁ κ. Ἐμπειρῖκος: Καὶ διατί δὲν κυττάζετε νὰ τὸ ἐμποδίσετε;—Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ κάμωμεν, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ κουρεύς Ἐφ' ὅσον Βενιζέλος ὑπάρχει καὶ ζῇ δὲν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν τέτοιο πρᾶγμα. Διότι ὁ καθένας σκέπτεται ὅτι, ἀφοῦ ὁ Βενιζέλος, ποῦ βλέπει καλύτερα τὰ πράγματα, κάθεται ἥσυχος, θὰ πῇ πῶς τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ γενῇ. Ἐνῷ, ἂν ἔλειπε ὁ Βενιζέλος, τότε ἐμεῖς οἱ ἄλλοι, ὁ λαός, θὰ ἐκυττάζαμε πῶς μπορούσαμε νὰ σώσωμε τὸν τόπο ἀπὸ τὴν καταστροφή».

Ἡ ὁμιλία αὐτὴ ἔκαμε ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν εἰς τὸν κ. Βενιζέλον διότι τοῦ ἔδειξε πῶς σκέπτεται ὁ λαὸς καὶ τί ἐπερίμενεν ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν του.

Ἔσπευσε τότε νὰ ἰδῇ καὶ τὸν ναύαρχον Κουντουριώτην. Καὶ ὁ ἔνδοξος ναύαρχος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μέλος δύο κυβερνήσεων διαδόχων τοῦ κ. Βενιζέλου, ὄχι μόνον ἦτο πρόθυμος νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ ἐβεβαίωνεν ὅτι προδίδεται ἡ Ἑλλάς

Καὶ οἱ ἐπαναστᾶται ἔφυγαν τὴν νύκτα τῆς 11 Σεπτεμβρίου 1916, διηυθύνθησαν εἰς Κρήτην ὅπου ἐκήρυξαν τὴν ἐπανάστασιν. Ἐφρόντισεν ὅμως ὁ κ. Βενιζέλος νὰ διακηρύξῃ ὅτι τὸ κίνημα δὲν εἶναι ἀντιδυναστικόν, καὶ ὅτι τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων εἶναι ἕτοιμον νὰ ταχθῇ εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Βασιλέως, μόλις αὐτὸς θελήσῃ ν' ἀκολουθήσῃ Ἑλληνικὴν πολιτικήν.

Πράγματι δὲ φαίνεται ὅτι μία τοιαύτη σκέψις διῆλθεν ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Βασιλέως. Διότι τρεῖς ἢ τέσσαρας

ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ κ. Βενιζέλου, ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Βασιλέως κ. Σκουμπουρδῆς ἐπεσκέπτετο τὸν φίλον τοῦ κ. Βενιζέλου κ. Διαμαντίδην καὶ τὸν ἠρώτα τί θὰ ἔκαμνεν ὁ κ. Βενιζέλος ἂν ὁ Βασιλεὺς ἀποφασίζων τὴν ἔξοδον τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἐσχημάτιζε κυβέρνησιν οἰκουμενικήν. Θὰ ἤθελεν ὁ κ. Βενιζέλος τὴν προεδρείαν ἢ θὰ ἠρκεῖτο νὰ λάβουν μέρος ὀλίγοι φίλοι του;

Ὁ κ. Βενιζέλος ἀπήντησεν ὅτι ὄχι μόνον τὴν προεδρείαν δὲν θέλει, ἀλλὰ οὔτε θέσεις ὑπουργῶν διὰ τοὺς φίλους του ζητεῖ, ἀρκεῖ νὰ ἀποφασίσῃ ἡ Ἑλλὰς νὰ ζητήσῃ τὰ δίκαιά της.

Δυστυχῶς ἡ σκέψις τοῦ Βασιλέως ἦτο παροδική, ἡ Κυβέρνησις Καλογεροπούλου παρῃτήθη καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν νέα κυβέρνησις μὲ τὸν καθηγητὴν Λάμπρον ἐπὶ κεφαλῆς.

Ἀλλὰ ἔρχονται τὰ γεγονότα τῆς 18 Νοεμβρίου. Καὶ ὁ κ. Βενιζέλος λέγει:

«Ἐπειδή, εἰς τὴν πολιτικήν μου ἔγνων πάντοτε, καὶ εἰς τὰς ἐσωτερικάς μου σχέσεις τὰς πρὸς τὸ Στέμμα καὶ εἰς τὰς πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὰς πρὸς τοὺς φίλους μου, ὡς ἀρχηγοῦ κόμματος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐξωτερικάς μου σχέσεις, νὰ εἶμαι εἰλικρινής, εἶχα δὲ δώσει διαβεβαιώσεις ἐπανειλημμένας πρότερον πρὸς τὰς ξένας Κυβερνήσεις ὅτι τὸ κίνημα δὲν ἔχει χαρακτῆρα ἀντιδυναστικόν, ἔσπευσα, πλὴν μιᾶς ἐπισήμου διαμαρτυρίας, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς πάσας τὰς Δυνάμεις, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἀπεκηρύττομεν

ὄχι τοὺς κυβερνήτας, ἀλλὰ τοὺς κυβερνῶντας, les gouvernants, ἐν Ἀθήναις, ἔσπευσα δι' ἰδιαιτέρου τηλεγραφήματος πρὸς τοὺς Ὑπουργοὺς τῶν Ἐξωτερικῶν νὰ γνωρίσω ὅτι κάθε δεσμὸς μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἐκόπη, ὅτι δὲ ἦτο ἀδύνατον εἰς ἡμᾶς νὰ ἀναγνωρίσωμεν περαιτέρω τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον ὡς Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, ἀφ' ἧς οὗτος ἐξέπεσεν ἀπὸ ἀρχηγὸν τοῦ Κράτους εἰς ἀρχηγὸν κόμματος, ἐπαναστατοῦντα μετὰ τῶν λοιπῶν ἐξουσιῶν διὰ νὰ συντρίψῃ καὶ ἐξοντώσῃ τὸ ἀντίπαλον κόμμα».

Πλέκει ἔπειτα ὁ κ. Βενιζέλος τὸ ἐγκώμιον τοῦ στρατοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τοῦ ὁποίου τὸν ἀφάνταστον ἡρωϊσμὸν ἐθαύμασαν οἱ ξένοι, καὶ λέγει ὅτι ἂν ἤθελε μὲ τὸν στρατὸν αὐτὸν νὰ καταλύσῃ τὸ καθεστὼς τῶν Ἀθηνῶν, θὰ ἦτο ζήτημα ἑνὸς ἁπλοῦ στρατιωτικοῦ περιπάτου ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Ἀθήνας.

Καὶ τελειώνει τὴν θαυμασίαν ἀγόρευσίν του ὁ κ. Βενιζέλος ὡς ἑξῆς:

«— Κύριοι, ὅσοι ἐξ ὑμῶν ἐπεσκέφθητε τὸ μέγαρον τοῦ Οὐενσμίνστερ ὅπου συνεδριάζουν αἱ δύο Ἀγγλικαὶ Βουλαί, θὰ ἐνθυμεῖσθε ὅτι ἅμα διέλθετε τὴν μεγάλην εἴσοδον πρὸς τὰ ἀριστερά, ὑπάρχει μία πλὰξ ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶνε κεχαραγμένα μὲ ἔκτυπα γράμματα λέγοντα τὰ ἑξῆς περίπου, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς, ἀλλ' αὐτὴ εἶνε ἡ ἔννοια: «Ἐδῶ ἀπεκεφαλίσθη ὁ Κάρολος Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας διότι ἐπεβούλευσε καὶ ἐνοσφίσθη τὰς ἐλευθερίας τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ» *(Εὖγε! Εὖγε! χειροκροτήματα*

παρατεταμένα). Ὁσάκις ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας μεταβαίνει εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Οὐενσμίνστερ διὰ νὰ κηρύξῃ τὴν ἔναρξιν καὶ τὴν λῆξιν τῶν Βουλῶν διέρχεται ἀκριβῶς διὰ τοῦ μέρους, ὅπου εἶνε ἡ πλὰξ αὕτη καὶ παρέρχεται πρὸ αὐτῆς ἀσκεπὴς καὶ ἀναγινώσκει τὰ ἐπ' αὐτῆς γράμματα. Καὶ τοῦτο γίνεται ἔκτοτε ἐπὶ δύο καὶ ἥμισυ αἰῶνας, διότι οἱ λαοὶ ἀκριβῶς οἱ ἄξιοι ἐλευθερίας, οἷος εἶναι ὁ ἀγγλικὸς λαός, δὲν ἐννοοῦν νὰ λησμονοῦν τὰ διδάγματα τὰ ἐκ τῆς ἱστορίας μας. Ἐγὼ δὲ προτίθεμαι νὰ προτείνω εἰς τὴν συγκληθησομένην ἐθνοσυνέλευσιν ἐπὶ πλακός, ἡ ὁποία θὰ ἐτίθετο ἴσως ἐνταῦθα ἀπέναντι τοῦ προεδρείου, ἢ ὅπου ἀλλοῦ ἤθελε κρίνει σκόπιμον ἡ ἁρμοδία ἐπιτροπὴ οὕτως ὥστε νὰ εἶναι ἔναντι τοῦ ἐρχομένου ἐνταῦθα Βασιλέως, ὅταν ἔρχεται νὰ κηρύξῃ τὴν ἔναρξιν τῆς Βουλῆς, νὰ γραφῶσιν ἐπ' αὐτῆς περίπου ταῦτα: «Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος διαλύσας ἐκ δευτέρου τὴν Βουλὴν τοῦ 1915 διὰ νὰ ἐπιβάλῃ προσωπικὴν πολιτικήν, αὐτὸς μὲν ἐξέπεσε τοῦ Θρόνου, ἡ δὲ διαλυθεῖσα Βουλή, συγκληθεῖσα καὶ πάλιν συνέστησε τοὺς συνταγματικοὺς θεσμούς».

«Ἡ ἐφαρμοσθεῖσα Γερμανικὴ πολιτική, διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὰ Γερμανικὰ συμφέροντα, παρέδωκε τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Βόρειον Ἤπειρον. Ἂν ἐφαρμόζετο ἡ πολιτικὴ ἡ ἰδική μας, ὄχι μόνον ποτὲ δὲν θὰ εἰσέβαλαν οἱ Βούλγαροι εἰς τὸ ἔδαφός μας, ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν τοὺς ἐνικούσαμε θὰ εἴχαμε τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, τὴν Βόρειον Ἤπειρον καὶ τὴν Κύπρον καὶ εἰς τὸ Συνέδριον τῆς εἰρήνης θὰ παρουσιάζετο ἡ Ἑλλὰς

μὲ ἀκέραιον τὸ ἠθικόν της καὶ μὲ ὅλας της τὰς ἀξιώσεις.

«Εἶπαν ὅτι ὅλα αὐτὰ ἔγιναν διὰ ν' ἀποφύγωμεν τὸν πόλεμον. Ἀλλὰ ἡ δεκάμηνος ἐπιστράτευσις, ἡ εἰσβολὴ τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἡ λεηλασία τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, ἡ αἰχμαλωσία ἑνὸς Σώματος Στρατοῦ, ἡ ἐξόντωσις τοῦ Μακεδονικοῦ καὶ τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ ταπείνωσις κάθε γενναίου φρονήματος, ἡ ἔμπνευσις τοῦ φόβου καὶ τῆς δειλίας, δὲν ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἕνα ἀτυχῆ πόλεμον;»

Καὶ τελειώνει ὡς ἑξῆς:

«Ἡ Ἑλλὰς τοῦ 1916 οὔτε ἐδαφικῶς, οὔτε ψυχικῶς, οὔτε οἰκονομικῶς, οὔτε στρατιωτικῶς, οὔτε πολιτικῶς ὁμοιάζει τὴν Ἑλλάδα τοῦ 1915.

Καὶ ὅμως μεθ' ὅλους τούτους τοὺς μειονεκτικοὺς ὅρους ἡ αἰσιοδοξία μου δὲν μὲ ἀπολείπει *(χειροκροτήματα)*.

Ἔθνος, τὸ ὁποῖον διῆλθε διὰ τόσων δοκιμασιῶν ἐπὶ τρεῖς ὅλας χιλιετηρίδας χωρὶς νὰ ἐξαφανισθῇ, Ἔθνος τὸ ὁποῖον ἐσημείωσε καὶ χθὲς ἀκόμη τοὺς θριάμβους τοῦ 1912 καὶ 1913, Ἔθνος τὸ ὁποῖον, καὶ προδοθὲν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων του, κατώρθωσε νὰ ἀνεύρῃ ἐν αὐτῷ ἀρκοῦσαν ἠθικὴν δύναμιν διὰ νὰ δημιουργήσῃ νέον κράτος, καὶ νὰ συγκροτήσῃ νέον στρατόν, καὶ νὰ γράψῃ, ὡς πολλάκις εἶπα, τινὰς τῶν λαμπροτέρων σελίδων τῆς στρατιωτικῆς μας ἱστορίας, τοιοῦτο Ἔθνος εἶμαι ἀσαλεύτως πεπεισμένος ὅτι ἐγκρύπτει ἀκόμη ἐν αὐτῷ ἀρκετὴν ζωτικότητα ὅπως καὶ κατὰ τὴν ὑστάτην ταύτην στιγμὴν ἐπιτύχῃ τὴν σωτηρίαν του. *(Χειροκροτήματα)*.

Κύριοι! Τὸ Ἔθνος γνωρίζει, ὅτι οὐδέποτε ὑπεσχέθην εἰς αὐτὸ ἀνέφικτα πράγματα.

Τὸ Ἔθνος γνωρίζει, ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξα κατώτερος τῶν πρὸς αὐτὸ ἐπαγγελιῶν μου.

Μετέχοντες τοῦ παγκοσμίου πολέμου, παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν δημοκρατικῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα συνήγειραν εἰς κοινὸν ἀγῶνα, εἰς μίαν ἀληθῶς ἱερὰν συμμαχίαν, αἱ κοσμοαυτοκρατορικαὶ ἀξιώσεις τῆς Γερμανίας, τῆς ὁποίας πελάται εἶναι οἱ δύο κληρονομικοί μας ἐχθροί, δὲν θὰ ἀνακτήσωμεν μόνον τὰ ἀπολεσθέντα ἐθνικά μας ἐδάφη, δὲν θὰ ἀποκαταστήσωμεν μόνον τὴν ἐθνικήν μας τιμήν, δὲν θὰ προστατεύσωμεν τελεσφόρως τὰ ἐθνικά μας συμφέροντα εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Εἰρήνης καὶ δὲν θὰ ἀσφαλίσωμεν μόνον τὸ ἐθνικόν μας μέλλον, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀποτελέσωμεν ἄξιον μέλος τῆς οἰκογενείας τῶν ἐλευθέρων ἐθνῶν, τὴν ὁποίαν θὰ ὀργανώσῃ τὸ Συνέδριον τοῦτο, καὶ θὰ παραδώσωμεν εἰς τὰ τέκνα μας Ἑλλάδα, ὁποίαν τὴν ὠνειρεύθησαν αἱ παρελθοῦσαι γενεαί, τῶν ὁποίων δὲν ἠμποροῦμεν νὰ δειχθῶμεν ἀνάξιοι κληρονόμοι, τὴν ὁποίαν τὴν προδιεγράψαμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι διὰ τῶν θριάμβων τοῦ 1912 καὶ 1913». *(Ραγδαῖα χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγαὶ ἐκ τῆς αἰθούσης καὶ τῶν θεωρείων)*.